

ఉపోద్ఘాతము

ఇది అష్టమ స్కంధము.

అష్టమ స్కంధము పరమాత్మ యొక్క భుజముగ తెలియు చున్నది. ఈ స్కంధమున గజేంద్ర మోక్షము, క్షీరసాగర మథనము, బలిచక్రవర్తి చరిత్ర, వామన చరిత్ర, మత్స్యావతార కథ ఇత్యాది అమోఘమైన విషయములు చర్చింప బడినవి.

కొలనులో దిగిన గజేంద్రునివలె మానవుడు సంసార సరోవరమున ఎలా దిగబడి యున్నది గజేంద్ర మోక్షమున తెలుపును. దానికి తరుణోపాయమును గూడ సూచించును.

భగవద్భక్తులను అవమాన పరచినచో మంద బుద్ధులగుదురు. జంతుజన్మ నెత్తెదరు. పరమాత్మకు జేసిన అపచారము తీరునేమో గాని గురువులకు చేసిన అపచారము వలన కలిగెడి కీడును ఎవ్వరును తొలగించలేరు యనెడి విషయమును గజేంద్రుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము ద్వారా తెలుపును.

తత్త్వచింతనము గల సాత్త్విక మనసే క్షీర సాగరమనియు, ప్రతిసాధకుడు ఆంతరంగిక శోధనచేసి అమృతత్వాన్ని పొందుటయే క్షీరసాగర మథనంలోని భావ సౌందర్యము. ప్రతి ఒక్కరు జ్ఞాన నిర్మథనాభ్యాసము ద్వారా అమృతసిద్ధిని బొంది అమరులగుటయే క్షీరసాగర మథనంలోని సందేశాత్మక సమన్వయ సారాంశము.

త్యాగము వలననే అమృతత్వము ప్రాప్తించును. బలి చక్రవర్తి త్యాగమయ దానము ముల్లోకములలోను శ్లాఘింపబడినది. త్యాగము యొక్క దివ్యవైభవమును ఈ బలిచక్రవర్తి చరిత్ర మనకు నిరూపించును. నవమ స్కంధమున శ్రీరాముని చరిత్ర వచ్చును. భగవంతుడైన శ్రీరాముని బొందుటకు కావలసిన భక్తి లక్షణముల నన్నిటిని అష్టమ స్కంధము అందించును. అందుచేత ఇది పరమాత్మకు భుజముగ వర్ణింపబడినది.

చైతన్య భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

గజేంద్రమోక్షము

చక్రభ్రమణంలా కాలం నడచిపోతున్నది. కాలంతోపాటు జీవులు నడక సాగిస్తున్నారు. కాల మార్పులతోపాటు జీవులలోకూడా మార్పులు గోచరిస్తున్నాయి. దేహం మారుతున్నది. భావాలు మారుతున్నాయి. అభిరుచులు మారుతున్నాయి. పరిస్థితులు మారుతున్నాయి. సంస్కృతులు మారుతున్నాయి. మతులు మారుతున్నాయి. గతులు మారుతున్నాయి. మారే దేదైనా మరణరూపమే. గతించే వాటిలో గతి తెలియదు. మతి నిలిచినా గతించే వాటిని స్మరించేవాడు యతి కాలేడు.

కాలం ఎవరినీ కనికరించదు. కాలరూప సుడిగుండంలో ఎన్నోరాజ్యాలు నామరూపాలు లేకుండాపోయాయి. సామ్రాజ్యాలు సాగర తరంగముల వలె లేచి అదృశ్యమైనాయి. కాలకడలిలో ఎన్నోరూపాలు కెరటాలవలె అదృశ్యమైనా, అవి అలా అదృశ్యమైననవేది తెలుసు. ఇదియే తెలివి లేక జ్ఞానము. ఇది సామాన్య జ్ఞానముకాదు. విశేష జ్ఞానము. సమస్తమును ఏకముగా వీక్షించే విశిష్టజ్ఞానము. ఈ జ్ఞానమును పొందినవ్యక్తి పరిణామ సంసారమునుండి నివృత్తిని పొందుచున్నాడు. ఈ స్థితిని పొందుటకే సర్వులూ యత్నిస్తున్నారు. యత్నించాలి.

కో ధర్మః సర్వధర్మాణాం భవతః పరమోమతః
కిం జప న్ముచ్యతే జంతుః జన్మ సంసార బంధనాత్

"సర్వ ధర్మములలో ఉత్తమమైన ధర్మమేది? దేనిని జపించుట వలన జీవులు పరిణామ రూపమైన జనన మరణ సంసారబంధము నుండి విముక్తిని పొందుచున్నారు?" అని ధర్మరాజు అడిగిన ప్రశ్నలకు భీష్ముడు ఇలా సమాధానమిచ్చెను:

జగత్ప్రభుం దేవదేవ మనన్తం పురుషోత్తమమ్
స్తువన్ నామ సహస్రేణ పురుషః సతతోత్థితః

ధర్మరాజు అడిగిన ప్రశ్నకు భీష్ముడు నామస్మరణమునే ముఖ్య సాధన విషయముగా సూచించెను. భగవన్నామమును ఎవరు శ్రద్ధతో గానము చేయుదురో వారు **"సర్వదుఃఖాతి గో భవేత్"** అట్టివారు సమస్త శోకములను అధిగమించుచున్నారని అర్థము. అయితే ఈ స్మరణ కాలపరిధిలో కట్టుబడి పోకూడదు. అందుచేతనే భీష్ములవారు **"సతతో త్థితః"** అన్నారు. సదా శ్రద్ధావంతుడై పరమాత్మను కీర్తించాలి అని భావము.

కాలహరణము చేయువారు కాలములో మరణమునే దర్శిస్తారు. కాలమును జయించినవారు కాలుని నోటపడక కైవల్యమును పొందుతారు. గడచిన సమయము మనదికాదు. మనకులేదు. సమయాన్ని తెలిసి సంయమనాన్ని పాటించకపోతే యముడే గతి. కాలాన్ని మనం హరిస్తే కాలం మనలను హరిస్తుంది.

I waste time and now doth time wastes me

"నేను కాలాన్ని వృథా చేశాను. ఇపుడు కాలమే నన్ను కాలరాచింది" అంటాడు షేక్స్పియర్.

ప్రతివ్యక్తి కాలాన్ని జయించాలి. మృత్యువును జయించాలి. అమృతత్వమును పొందాలి. అజేయుడై నిలవాలి. ఈ సత్యమును ఎరుక పరచునదియే గజేంద్రమోక్షము. ప్రతిజీవికి మోక్షము నందించు అమృతమయ సందేశము.

శ్రీశుకుడు మన్వంతరముల వర్ణించి, నాల్గవ మన్వంతరములో భగవానుడు శ్రీహరిగా వ్యక్తమై గజేంద్రుని రక్షించెనని పలికెను. గజేంద్రుని నారాయణుడు రక్షించిన విధమును తెలుపమని పరీక్షిత్తు డడుగగా శుకబ్రహ్మ గజేంద్రమోక్షమును గూర్చి చెప్పుచున్నాడు.

త్రికూటమనెడి పర్వత మొకటుండెను. అది పదివేల యోజనముల ఎత్తైనది. అతి రమణీయముగ నుండును. లోహ, రజత, హేమమయము లగు మూడు శిఖరములచే ఆ పర్వతము చక్కగా శోభించుచుండెను. అచ్చట ఋతుమంతం అనెడి మనోహర ఉద్యానవనము కలదు. ఆ ఉద్యానవనములో ఒక సరోవరము కలదు.

ఆ ప్రాంతమున గజేంద్రుడనే గజరాజుండెను. అతడు గొప్ప బలవంతుడు. ఒకనాడు గజరాజు తన భార్యలైన ఏనుగులతోను, ఏనుగు గున్నలతోను విహారార్థమై ఋతుమంతానికి వచ్చెను. బాగా అలసి యుండుటచే స్నానమాచరించుటకై, తన వారితో కలసి సరోవరములో దిగెను. కరిణీ సంఘముతో కలసి నీటిలో విహరించుచు హాయిగా, తృప్తిగా నీటిని పానము చేసెను.

క॥ **తుండంబుల బూరించుచు గండంబుల జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్**
మెండుకొన వలుదకడుపులు నిండన్ వేదండకోటి నీటిం ద్రావెన్.

గజేంద్రు డిలా ఆనందముగా విహరించుచుండగా భయంకరమైన మొసలి ఒకటి గజేంద్రుని కాలును గట్టిగా పట్టుకుంది. దాని నుండి విడిపడటానికి గజరాజు విఫల ప్రయత్నం చేస్తూనే యున్నాడు. జలచరమైన మొసలి ముందు భూచరమైన గజపతి నిలువలేక పోతున్నాడు. క్షణక్షణానికి బలహీను డగుచున్నాడు.

గజేంద్రుడు త్రికూట పర్వతమున వసించుచుండెను. మానవదేహమే త్రికూట పర్వతము. కూటమనగా సమూహము లేదా గృహము యని అర్థము. స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ దేహములతో నిండిన మానవదేహమే త్రికూట పర్వతము. ఈ పర్వతముపై గజేంద్రుడు చరించుచుండును. ప్రతి మానవుడు స్థూలశరీరము ద్వారా కార్యముల నాచరించును. సూక్ష్మదేహము ద్వారా సంకల్ప వికల్పాదులను చేయుచు భావసంపదను పొందును. కారణ శరీరములో తమోభూతుడై యుండును.

స్థూలదేహము జాగ్రదవస్థకు మాత్రమే పరిమితమై యుండును. స్వప్నావస్థ యందు స్థూలదేహము అనుభవమునకు అందదు. సూక్ష్మశరీరమే అక్కడ తెలియును. గాఢనిద్రలో స్థూల, సూక్ష్మ శరీరములు రెండును తెలియవు. కానీ కారణ శరీరము తెలియును. కానీ ఈ మూడు దేహాదులలో జరిగే అనుభవములను జీవుడు గ్రహించును. శరీరత్రయము నందు అతడు సంచరించును గనుక అతనికి తెలియును. అలాగే గజేంద్రుడనెడి జీవుడు త్రికూటాచల మనెడి దేహములో సంచరించుచున్నాడు. అనుభవములను పొందుచున్నాడు.

పురత్రయే క్రీడతి యశ్చ జీవః తతస్తు జాతం సకలం విచిత్రం

"జీవుడు మూడు పురముల యందును క్రీడించుచున్నాడు. అతని నుండియే విచిత్రమైన ప్రపంచము ఉత్పన్న మగుచున్నది" యని కైవల్యోపనిషత్తులో బ్రహ్మదేవుడు అశ్వలాయన మహర్షికి చెబుతాడు.

త్రికూటాచలమున విహరించు గజేంద్రుడు దప్పిక గొన్నవాడై కరిణీసంఘముతో కలసి సరోవరములో ప్రవేశించెను. ప్రతిమానవుడు ఆనందము నన్వేషించుచు భార్యతో కూడి సంసారమనెడి సరోవరములో ప్రవేశించును.

త్రికూటపర్వతము పది యోజనముల ఎత్తైయుండెను. మానవదేహము దశేంద్రియ ములతో గూడి నిలబడి యుండును. త్రికూటపర్వతము నందు హేమ, రజత, లోహ మయములగు మూడు శిఖరము లుండెను. అవియే మానవుని దేహములో తెలియు సత్త్వ రజ స్తమో గుణములు. గజేంద్రుడు ఋతుమంతమనే ఉద్యానవనములో ప్రవేశించెను. ఋతుమంతమనగా సత్యమును గూర్చి తెలిసికొన దగిన ప్రదేశము యని అర్థము. అదియే ప్రపంచము. ప్రపంచము అనిత్యమైనను నిత్యరూపుడైన పరమాత్మ జీవులకు ఈ విశ్వములోనే లభించును. విశ్వదర్పణము ద్వారా విశ్వనాథుని దివ్యతేజమును దర్శింప వలసియున్నది. కారణము ఈ విశ్వమును సృజించినది అతడే గనుక.

య ఏతద్వా భగవాన్ స నిత్యో వికార యోగేన కరోతి విశ్వమ్

"ఈ దృశ్యమాన జగత్తంతయూ పరమాత్మయే. మాయతో గూడి ఈ విశ్వమును అతడే రచించుచున్నాడు" అని మహాభారతము సనత్సుజాతీయము నందున్నది.

గజేంద్రుడు ఋతుమంత మనెడి ఉద్యానవనమున విహరిస్తూ దప్పికగొనెను. ఈ ప్రపంచ ఉద్యానవనమున ప్రతిజీవుడు దప్పికతో బాధపడుచూనే యున్నాడు. కొందరికి ధనదాహం, కొందరికి పదవీదాహం, కొందరికి కీర్తిదాహం ఇదీ అదీ యననేల, వారు వీరు యని ప్రత్యేకించ నవసరములేదు. సర్వులు దాహం దాహం అంటూ దహింపబడుచునే యున్నారు.

ఈ జగత్తులో ఇంతవరకు పిపాసులు జీవించారేగాని సుఖవాసులు లేరు. అందరూ దాహంతోనే యున్నారు. ఇంతవరకు ఎవరి దాహం తీరిందో పరమాత్మకే ఎరుక.

జీవులందరు నిత్యానంద రసపానమునకై ప్రయత్నిస్తూనే యున్నారు. ప్రయత్నాలు ఎంత వరుగిడినా ఫలితాలను పట్టలేక పోతున్నాయి. అలసటే మిగులుతున్నది. ఆవేదనే కలుగుతున్నది. అశాంతి కుటీరంలో నిలువలేని జీవులు దప్పిక తీర్చుకొనే యత్నంలో ఎక్కడో ఒకచోట కాలుమోపుతూనే ఉంటారు.

గజేంద్రుడు సరోవరములో దిగాడు. కొందరు రాజకీయాలలో దిగుతారు. కొందరు నటులుగా జేరుతారు. కొందరు ఆశ్రమాలకు బంధీలవుతారు. కొందరు గృహాలలో ప్రవేశిస్తారు. ఏది ఏమైనా దిగేవారంతా దిగులు చెందేవారే. ఎవరికీ శాంతిలేదు.

గజేంద్రుడు సరోవరంలో కాలుపెట్టాడు. జీవులందరు సంసారములలో దిగుతారు. సన్యాసికి సంసారము లేదు కదా యని మీరనవచ్చును. సంసారము సన్యాసికి లేకపోవచ్చు. కానీ సంసార దుఃఖము మాత్రము లేకపోలేదు. సంసార మెక్కడున్నది? మనస్సులో యున్నది. చిత్తమున్నంతవరకు సంసారమున్నట్లే.

చిత్త మేవహి సంసారః తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్

"చిత్తమే సంసారము. కనుక చిత్తమును నిర్మల మొనర్పవలెను" యని మైత్రాయణ్యు పనిషత్తు బోధించినది.

ప్రయాస తీరాలని, పిపాస తొలగాలని గజేంద్రుడు కొలనులో దిగాడు. దుఃఖము దూరం కావాలని, సుఖం చేరువ కరుదెంచాలని జీవులు సంసారములో ప్రవేశిస్తారు. భార్యా పిల్లలతో గజేంద్రుడు ఆనందముగా విహరించినట్లు, జీవులు సంసారములో సంచరిస్తారు. ఏగినంతసేపు పట్టలేదు ఏడ్వటానికి. గజేంద్రుని పాదమును భయంకరమైన మొసలి పట్టుకుంది.

సరస్సులో మొసలుంది, సంసారములో కాలముంది. కొలనులో ప్రవేశించిన గజేంద్రుని మొసలి పట్టుకొనినట్లు, సంసారిని కాలుడు పట్టుకుంటాడు.

ఏనుగు బలిష్ఠమైనదియే. కాని సరోవరములో దిగిన తరువాత దాని శక్తి నిరుప యోగమైంది. సంసారమగ్నులై, బ్రహ్మచర్యమునకు దూరులైనవారు శక్తిహీనులు కాకపోరు.

సరోవరంలో విహరిస్తుండిన గజేంద్రుని మొసలి ఒక్కక్షణాన పట్టుకుంది. సంసారంలో చరించే జీవులను మృత్యువు ఏ క్షణానైనా ముట్టవచ్చు.

నాతి దూరే నృణాం మృత్యుః ఇతి వేదాన్త డిండిమః

"మృత్యువు ఎంతో దూరములేదు యని వేదాంత డిండిమము మ్రోగుచున్నది" అంటారు శ్రీశంకరులు.

మొసలి గజేంద్రుని పాదమును గట్టిగ పట్టుకొనెను. బలిష్ఠమైన పాదము కదలికను కోల్పోయెను. మృత్యువెప్పుడూ పాదమునే పట్టుకుంటుంది. కాలునికి చేరువగువాడు కాలును కదల్పలేడు. ఇది ఒక్క గజేంద్రుని విషయంలోనే గాక అందరి విషయంలోనూ సత్యమే. కదలలేని కాళ్ళు చివరగా కదిలేది కాటికే.

గజము పైకి రావాలని ప్రయత్నం. మకరము లోపలికి ఈడ్వాలని తీవ్రప్రయత్నము. క్షణక్షణానికి గజేంద్రుని శక్తి సన్నగిల్లుతూ ఉంటుంది. ప్రతిక్షణమూ మకరము శక్తివంత మగుతూ ఉంటుంది. జీవునిశక్తి తగ్గుతూ ఉంటే యమునిశక్తి పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఇదొక భయంకర పోరాటము.

క॥ కరి దిగుచు మకరి సరసికి గరి దరికిని మకరి దిగుచు గరకరిబెరయన్
గరికి మకరి మకరికి గరి భర మనుచును నతలకుతల భటు లదరిపడన్.

ఈవిధముగా కరిమకరంబులు సముద్దండ దండంబులై తలపడినారని పోతనా మాత్యుడు.

గజగ్రాహములు ఈవిధముగా సహస్రవర్షంబులు పోరినవట. సహస్రమను పదమును అసంఖ్యాక మనెడి భావముతో గ్రహించాలి. పరమాత్మని "సహస్రాక్షః" అంటాము. అంటే పది వందల నేత్రములున్నవని భావముకాదు. అనేక నేత్రములని అర్థము. ఇక్కడ కూడా అలాగే గ్రహించాలి. మృత్యువుతో జీవుడెప్పుడూ పోరాడుచునే యుండును. ఇది ఒక్కనాడు ప్రారంభమై మరునాడు అంతమయ్యేది కాదు.

మకరము గజమును లోనికి లాగికొని పోవుచుండెను. ఇక లాభములేదని భావించిన ఏనుగులు గజేంద్రుని వదలి వెళ్ళిపోయిరి. గట్టున క్షేమంగా నిలబడి చూచుచుండిరి. జలక మాడునపుడు అందరూ తోడుండిరి. జవముడగగనే అందరూ దూరమైరి. ఇదియే బంధుత్వము.

పురా పరజన స్వార్థే కృతం కర్మ శుభాశుభమ్, ఏకాకీ తేన దహ్యామి గతాస్తే ఫలభాగినః

"పూర్వము అన్యులకొరకై శుభాశుభములగు అనేక కర్మములను చేసితిని. ఇపుడు నేను ఏకాకినై ఒంటరిగా బాధపడుచున్నాను. ఫలమనుభవించిన వారందరూ పలాయనమైరి" అని గర్భోపనిషత్తు జీవుని ఆవేదనను ప్రతిధ్వనింప చేసింది.

ఈ స్థితి అందరిది. ఈ పరిస్థితి ప్రతి ఒక్కరికి ఎదురు నిలుస్తుంది. ఏ కుటుంబ సౌఖ్యమును వాంఛించి జీవులు పాప పుణ్యములతో గూడిన అనేక కర్మల నాచరించిరో, ఆ కుటుంబములోని వారే అంత్యసమయమున దూరమగుదురు.

సుఖాలను అందరూ కలసి పంచుకుంటారు. దుఃఖము మాత్రము వ్యక్తిగత అనుభవమునకు సంబంధించినదియై ఉంటుంది. కనుక దుఃఖానుభవమును పంచే పాపము నెప్పుడూ చేయకూడదు. సుఖమును పంచే పుణ్యకార్యములనే జీవు లాచరించాలి.

సాధారణంగా జీవులు ఇందుకు భిన్నంగా వర్తిస్తుంటారు. పుణ్యమువలన సుఖం లభిస్తుంది. పాపంవలన దుఃఖం ప్రాప్తిస్తుంది. పుణ్యఫలమైన సుఖమును అందరూ వాంఛిస్తారు. అది లభ్యము కావలెనన్నచో పుణ్యమును ప్రేమించి ఆచరించాలి కదూ! ఆ పనిని మాత్రము చేయరు.

పుణ్యస్య ఫల మిచ్ఛంతి పుణ్యం నేచ్ఛన్తి మానవాః

"పుణ్యఫలమును కోరుతారు. కానీ పుణ్యము నాచరింపరు" అని శాస్త్రము.

అలాగే పాప ఫలమైన శోకమును ఎవ్వరూ అభిలషింపరు. కానీ పాపాచరణమును సాగిస్తారు. పాపముచేసి పాపఫలము రాకూడదంటే ఎలా సాధ్యపడుతుంది?

న పాప ఫల మిచ్ఛంతి పాపం కుర్వన్తి యత్నతః

"పాప ఫలమైన దుఃఖమును నిరాకరిస్తారు. కానీ యత్నించి పాపంచేస్తారు" అని శాస్త్రము.

బంధితుడైన గజేంద్రుని బంధములను తొలగించలేక అతనితో తమకున్న బంధములను త్రెంచుకొని బంధువులందరూ దూరమైనారు. "నాకిక ఎవరు దిక్కు? మకరికి నేను తోడైనాను. నాకు తోడెవ్వరు?" అని తీవ్రంగా ఆలోచించాడు గజేంద్రుడు.

ఆలోచించే వారికే అవకాశాలు మెండు. ఏదీ చేయని వానికి చేరువయ్యేది మృత్యువొక్కటియే. బలహీనుడైన గజేంద్రుడు దైవబలమే శరణ్యమని భావించెను. బాధలలోనే జీవులకు భగవంతుడు స్మృతిలో నిలుస్తాడు. కనుకనే పరమాత్మను మరిపించే సుఖముల కన్నను పరమాత్మను జ్ఞాపకము చేయుబాధలే హితకరములని శాస్త్రము నిర్ణయించింది.

సర్వ ప్రయత్నములు విఫలమైన పిదప జీవుడు అన్యశరణ్య మెరుగక పరమాత్మని శరణుబొందును. తమ శక్తి సన్నగిల్లగనే జీవులందరు పరమాత్మనే ఆశ్రయింతురు. గజేంద్రుడు అదే చేసాడు. భగవంతుని కన్నను తనకు శరణ్య మెవ్వరూ లేరని భావించి మనస్సును మాధవుని వైపుకు త్రిప్పెను.

గజేంద్రునికి స్మృతి కలిగెను. గత జన్మలో నేర్చిన స్తోత్రమును పఠింపసాగెను. స్మృతి గలవారు మృతి నెరుగరు. "పరమాత్మ బీజరూపుడు. ఆయన వలననే జడమైన దేహాదులు చైతన్యవంతములై చరించుచున్నవి. అట్టి వాసుదేవునకు నా నమస్కారము" అంటూ ఇంకా ఈ క్రింది విధముగా ప్రార్థించసాగెను.

ఉ॥ ఎవ్వనిచే జనించు జగ, మెవ్వనిలోపల నుండు లీనమై,
యెవ్వనియందుడిందు బరమేశ్వరు డెవ్వడు మూలకారణం
బెవ్వ డనాదిమధ్యలయు డెవ్వడు సర్వము దానయైనవా
డెవ్వడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్.

"దేవా! ఒకప్పుడు నీ నుండి ఈ ప్రపంచము ఆవిర్భవించును. ఒకప్పుడు నీలోకి తిరిగి ప్రవేశించును. నీవు పరాత్పరుడవు" అని ధ్యానించి శ్రీవిష్ణువునే ఆశ్రయించుటకు గజేంద్రుడు నిర్ణయించుకొనెను.

క॥ లోకంబులు లోకేశులు లోకస్థులు దెగిన దుది నలోకం బగు పెం
జీకటి కవ్వల నెవ్వం డేకాకృతి వెలుగు నతని నే సేవింతున్

"నటించు నటునివలె అనేక రూపములతో శోభిల్లు ఏ మహితాత్ముని దేవతలుగాని, ఋషులుగాని తెలియలేకపోయిరో అట్టి దివ్యాత్ముని నేనేమి తెలియగలను? ఆతని నాశ్రయించుటయే నాకు తెలియును.

తస్మై నమః పరేశాయ బ్రహ్మణేఽనన్త శక్తయే
అరూపాయోరు రూపాయ నమ ఆశ్చర్య కర్మణే

"అనంత శక్తియుతుడును, రూపరహితుడును, అనేకరూపియు, విస్మయ మొందించు కర్మలను చేయువాడును అగు పరమేశ్వరునకు నేను నమస్కరించు చున్నాను."

ఈ విధముగా ఆర్తుడైన గజేంద్రుడు శ్రీహరిని ప్రార్థించెను. మృత్యువు భయంకరమైనది. అనివార్యమైనది. ఏ సమయము నందైనను తలుపుతట్టును. ఆ క్షణం మనది కాదు. అది మృత్యుక్షణం. చేసిన యోచనలకు, ఊహలకు తెరపడే కర్కశమైన క్షణం. ఆడిన నాటకం సమాప్తమని తెలిపే ఆఖరిక్షణం. అంతిమక్షణం.

నాటకం సమాప్తమై, తెరపడే సమయాన నటులిక నిస్సహాయులే. ఇక నటన జరుగదు. ప్రదర్శన ఫలించదు. తెరపడక ముందే ఆడేదేదో ఆడాలి. పాడేదేదో పాడాలి. జీవిత నాటకం పరిసమాప్త మయ్యే వేళ జీవులు దేవుని ప్రార్థించలేరు. దేహేంద్రియ మనో బుద్ధులు స్వాధీనములో నున్నపుడే పరమాత్మను ప్రార్థించాలి.

గజేంద్రునకు పూర్వజన్మ సుకృతమున్నది. అందుచేత అతడు శ్రీహరిని చివరి క్షణంలో ప్రార్థించగలిగెను. మన పరిస్థితి ఎలా ఉన్నదో? ఇప్పుడే ప్రారంభించుట మంచిది. గజేంద్రుడు అద్భుతంగా ప్రార్థించాడు. గజేంద్రుని ప్రార్థనలను నిత్యమూ పారాయణ చేసేవారుకూడా కలరు. ఈ ప్రార్థనలు జీవులకు అమృతమయ స్థితిని ప్రసాదించునని ఎందరో పెద్దలు చెప్పగా నేను విన్నాను. ఈ సన్నివేశములో వ్యాసభగవానుడు సంస్కృతము లోను, పోతనామాత్యుడు ఆంధ్రములోను పరస్పరము పోటీపడి రచించినారా? అన్నట్లున్నది. నేను అవికొన్ని, ఇవికొన్ని ఇచ్చట పొందు పరచుచున్నాను. నిత్యమూ ఈ ప్రార్థనలను శ్రద్ధాభక్తులతో పఠించండి. మీరూ అమృతరూపులు కాగలరు. గజేంద్రుని వలె శ్రీహరి కృపకు పాత్రులయ్యెదరు.

నమః శాన్తాయ ఘోరాయ మూఢాయ గుణధర్మిణే
నిర్విశేషాయ సామ్యాయ నమో జ్ఞాన ఘనాయచ

శాంతరూపుడును, ఉగ్రరూపుడును, ప్రచ్ఛన్నుడు, శుద్ధసత్వస్వరూపుడు, నిర్విశేషుడు, నిర్వైరుడు, జ్ఞానఘనుడగు పరమాత్మకు నమస్కరించుచున్నాను.

ఈ శ్లోకమున పరమాత్మను శాంతుడు, ఉగ్రుడు, ప్రచ్ఛన్నుడు యని వర్ణించెను. ఈ మాటలు పరస్పర విరుద్ధములు గావు. భక్తులకు పరమాత్మ శాంతరూపుడు కాగా, దుష్టులకు ఉగ్రరూపుడై యున్నాడు. గృహస్థులకు ప్రచ్ఛన్నుడై యున్నాడని భావము.

శ్రీహరి ప్రహ్లాదునకు శాంతుడై గన్పట్టును. హిరణ్యకశిపునకు భయంకరముగ గోచరించినట్లు సప్తమ స్కంధములో చూచియున్నాము గదా! శాన్తరూపములో శిష్టరక్షణము, ఉగ్రరూపములో దుష్టశిక్షణము, ప్రచ్ఛన్న రూపములో ధర్మసంస్థాపనము జరుగుచూ అవతార వైశిష్ట్యము మంగళకరముగ వ్యక్తమగుచున్నది.

క్షేత్రజ్ఞాయ నమస్తుభ్యం సర్వాధ్యక్షాయ సాక్షిణే
పురుషాయాత్మ మూలాయ మూల ప్రకృతయే నమః

"క్షేత్రజ్ఞ రూపుడును, సర్వాధ్యక్షుడును, సాక్షిరూపుడును యగు పరమాత్మకు వందనములు. పరమపురుషుడును, ప్రకృతి కాధారమైన వాడును, పూర్ణపురుషుడు వగు భగవానునకు వందనములు.

నమో నమస్తేఽఖిల కారణాయ నిష్కారణా యాద్భుత కారణాయ
సర్వాగ మామ్నాయ మహార్ణవాయ నమోఽప వర్గాయ పరాయణాయ

"సమస్తమునకు కారణమైనవాడును, నిష్కారణుడును, అద్భుత కారణుడును అగు పరమాత్మకు నమస్కృతులు. వేదాగమములకు ఆశ్రయుడును, మోక్షరూపుడును, సాధు శరణ్యుడును అగు పరమాత్మకు వందనములు.

సోఽహం విశ్వసృజం విశ్వమవిశ్వం విశ్వవేదసమ్
విశ్వాత్మాన మజం బ్రహ్మ ప్రణతోఽస్మి పరంపదమ్

"విశ్వమును రచించిన వాడును, విశ్వరూపుడును, విశ్వరహితుడును, విశ్వము నెఱిగిన వాడును, విశ్వాత్ముడును, పుట్టుక లేనివాడును, పరమపదరూపుడగు పరమాత్మకు ప్రణామములు.

యోగ రన్ధిత కర్మాణో హృది యోగ విభావతే
యోగి నో యం ప్రపశ్యన్తి యోగేశం తం నతోఽస్మ్యహమ్

"యోగము ద్వారా కర్మలను దగ్ధమొనర్చి, యోగులు తమ యోగ బుద్ధియందు యే యోగీశ్వరుని దర్శించుచున్నారో ఆ పరమాత్మకు నమస్కృతులు."

అహంభావముతో విఱ్ఱవీగువానికి తన గొప్పతనమేగాని పరమాత్మ యొక్క కళ్యాణ గుణములు అర్థంగావు. సర్వాలు దూరమై, ఉన్న సమస్తమూ దూరమయ్యేదేనని గ్రహించిన తరుణములో భగవానుని విభూతులు తెలుస్తాయి. పరమాత్మనెలా స్తుతించాలో గజేంద్రుడు చక్కగా తెలిపాడు. ఇక ఆంధ్రంలో అద్భుత రచన సాగించిన సహజ పండితుని కమనీయ ప్రార్థనలను చూచెదము.

క॥ కల దందురు దీనుల యెడ, గల దందురు పరమయోగిగణముల పాలం
గల దందు రన్నిదిశలను, గలడు కలం డనెడువాడు గలడో లేడో.

అని గజేంద్రుడు తనలో తాను తర్కించుకొనుచు, శ్రీహరి అన్నిరూపములలో గలడని దర్శించుచున్నాడు.

సీ॥ కలుగడే నాపాలి కలిమిసందేహింప గలిమిలేములు లేక గలుగువాడు
నా కడ్డపడరాడె నలి నసాధువులచే బడిన సాధుల కడ్డపడెడువాడు
చూడడే నాపాటు జూపుల జూడక జూచువారల గృప జూచువాడు
లీలతో నామొఱాలింపడే మొఱగుల మొఱలెఱుంగుచు దన్ను మొఱగువాడు
తే॥ యఖిలరూపులు దనరూపమైనవాడు ఆదిమధ్యాంతములు లేక యలరువాడు
భక్తజనముల దీనుల పాలివాడు వినడె చూడడె తలపడె వేగ రాడె.

మకరము లోనికి ఈడ్చుచుండగా, శక్తిహీనుడైన గజేంద్రుడు సర్వశక్తిమంతుడగు పరమేశ్వరునికి సంపూర్ణ శరణాగతు డగుచున్నాడు.

శా॥ లా వొక్కింతయు లేదు, ధైర్యమువిలోలంబయ్యె, బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను, మూర్ఛవచ్చె, దనువున్‌డస్సెన్, శ్రమంబయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుగ, మన్నింపం దగున్ దీనునిన్
రావే ఈశ్వర! కావవే వరద! సంరక్షింపు భద్రాత్మకా!

ఇది గజేంద్రుని నిరాశ్రయస్థితి. సంపూర్ణ శరణాగతి. మరణ కాలమున ప్రతి ఒక్కరు ఇలాగే నిరాశ్రయులై యుంటారు. కానీ గజేంద్రుని వలె ఎంతమంది శ్రీహరిని ప్రార్థించ గలరు? మరణకాలములో అందరూ ధ్యానించలేరు. అది పుణ్యాత్ములకే సాధ్యము. కనుక నిరంతరము పరమాత్మను ధ్యానించే పరిస్థితిని ఆంతర్యంలో కలిగియుండాలి.

గజేంద్రుని ప్రార్థన వైకుంఠమును చేరింది. ఆర్తితో సాగించిన భక్తి తప్పక అచ్యుతుని చేరుతుంది. శ్రీహరి గజేంద్రుని కరుణించాడు. భక్తుని రక్షించుకొఱకు ఉద్విగ్న మనస్కుడై బయలుదేరాడు. వైకుంఠ వాసులందరు విస్మయమొంది తిలకించు చున్నారు. విష్ణువు బయలుదేరాడు.

మ॥ సిరికిం జెప్పడు, శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింప, డే
పరివారంబును జీర దభ్రగపతిం బన్నింప డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లము జక్కనొత్తడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడడు గజప్రాణావనోత్సాహియై.

భక్తుని రక్షించుటకు ఎవ్వరితోను చెప్పకుండా భగవంతుడు బయలుదేరాడు. ఆయన ననుసరించుచు లక్ష్మీదేవి బయలు దేరింది. ఆమె వెంట గరుత్మంతుడు కదిలాడు. అతనిని ధను వనుసరించింది. శంఖ చక్ర గదాదులు వెనుక పరుగు లిడుచున్నాయి. వారి వెంట నారదుడు నడచెను. విష్ణువు ఎక్కడికి పయనించుచున్నాడో అడిగి తెలిసికొనుటకు లక్ష్మి ప్రయత్నించెను. కానీ ధైర్యము చాలదాయెను.

కII అడిగెద నని కడువడి జను నడిగిన దను మగడు నుడువడని వడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడి తడబడ నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడుగిడు వెడలన్

శ్రీహరి ఋతుమంతమున అడుగిడెను. గజరాజు శ్రీహరిని దర్శించి శరణాగతుడై నమస్కరించెను. సరోవరమును సమీపించిన శ్రీనాథుడు సుదర్శనముచే మొసలియొక్క నోటిని జీల్చి గజేంద్రుని రక్షించెను. దేవతలు పూలవానను గురిపించిరి. స్వర్గమునుండి దేవతలు శ్రీహరిని స్తుతించిరి. శరణాగతుడైన గజేంద్రుని పరమాత్మ ఎలా ఉద్ధరించెనో, అలాగే శరణాగతులైన వారినందరిని రక్షించును. ఆశ్రయించదగినవాడు పరమాత్మయే గనుక సర్వులూ ఆ దివ్యాత్ముని ఆశ్రయించి తరించాలి. ఇచ్చట సుదర్శనమనగా చక్రవి దర్శనము అని భావము. భక్తుడైన గజేంద్రుడు భగవంతుడైన హరిని, భగవంతుడైన శ్రీహరి భక్తుడైన గజేంద్రుని దర్శించుటయే ఇచ్చట సుదర్శన మనబడినది. ఇట్టి దర్శనములో సంసారభ్రాంతి నివృత్తియగును.

కరి మకరుల పూర్వ చరిత్ర

మృతిచెందిన మకరము గంధర్వుని రూపముతో ప్రత్యక్షమాయెను. పూర్వము "హూహూ" యనెడి నామముతో ఒక గంధర్వు డుండెడివాడు. అతడు స్త్రీలతో గూడి సరోవరములో స్నానమాచరించుచు విహరించుచుండెను. ఆ సమయముననే దేవల ఋషి గూడా స్నానమాచరించు చుండెను. ఋషివరుని గాంచి హూహూ పరిహసించు చుండెను. ఒక దశలో స్త్రీలను ఆనందింప జేయుటకు ఋషి పాదములనుబట్టి లాగెను. ఋషి గంధర్వుని ప్రవర్తనకు క్రుద్ధుడాయెను. మకరజన్మ మెత్తునటుల శపించెను.

అన్యులముందు తమ గొప్పతనమును ప్రదర్శించే ప్రయత్నములో కొందరు మనుజులు యతిపురుషులను గూడా అవమానించు చుందురు. అట్టివారు మొసళ్ళై పుట్టుదురు. మహాత్ములను కష్టపెట్టు వారికి భయంకరజన్మ ప్రాప్తించును. పెద్దలను గౌరవించువాడు లోకపూజితు డగును. పెద్దల నగౌరవపరచినవాడు హీనుడై జన్మించును.

అభి వాదన శీలస్య నిత్యం వృద్ధోప సేవినః
చత్వారి తస్య వర్ధంతే ఆయుర్విద్యా యశోబలమ్

"ఆచార్యునకు అభివాదనము చేయుచు, ప్రతినిత్యము పెద్దలకు సేవచేయువానికి ఆయుస్సు, విద్య, యశస్సు, బలము వృద్ధియగును" యని మనుస్మృతి చెప్పుచున్నది.

మునిశాపము నాలకించిన గంధర్వుడు దుఃఖితుడాయెను. మహర్షిని ప్రార్థించుచు శరణువేడెను. జాలిగుండెగల మహర్షి గజేంద్రునికి మోక్షము లభించు సమయమున గంధర్వుని శాపము తీరునట్లు అనుగ్రహించెను. ఒకరిని బాధించుట వలన కలిగిన దుఃఖము, మరొకరిని ఆనందింప జేయుటవలన తీరునని గ్రహించాలి. శ్రీహరి సుదర్శన చక్రముచే మకరి నోరును చీల్చగా "హూహూ" యనెడి గంధర్వుడు శాపవిముక్తుడై గంధర్వ శరీరమును ధరించెను.

"హూహూ" యొక్క పూర్వచరిత్రమును తెలిపిన శుకమహర్షి గజేంద్రుని యొక్క పూర్వచరిత్రమును కూడా తెలుపుచున్నాడు.

గజేంద్రుడు గత జన్మములో ఇంద్రద్యుమ్ను డనబడెడి పాండ్యరాజు. అతడు విష్ణు భక్తుడు. నిత్యము తపోధ్యానాదులచే తృప్తి చెందుచుండెడివాడు. ఒకనాడు అగస్త్యమహర్షి శిష్యగణముతో కూడి ఇంద్రద్యుమ్నుని వద్దకువచ్చెను. ఆ సమయానికి అంతర్ముఖుడై యున్న ఇంద్రద్యుమ్నుడు మహర్షిని గుర్తించలేదు. గౌరవించలేదు. లేచి నిలబడలేదు.

అగస్త్యముని ఆగ్రహమును బొందెను. తన మనస్సులో అనుగ్రహమునకు ఏ మాత్రము తావీయక "సాధువు నవమానించిన ఈ దురాత్ముడు ఏనుగువలె జడమతి యగుగాక! గజయోనిని పొంది గజేంద్రుడై జీవించుగాక" అని శపించెను. అగస్త్యుడు వెడలెను. ఇంద్రద్యుమ్నుడు గజమై జన్మించెను.

భగవద్భక్తులను అవమాన పరచినచో మందబుద్ధు లగుదురు. జంతుజన్మ నెత్తుదురు. భగవంతునికి చేసిన అపచారము తీరునేమోగాని గురువులకు చేసిన అపచారము వలన కలిగెడి కీడును ఎవ్వరూ తొలగించలేరు. శాస్త్రవచనములను వినండి.

బ్రహ్మ స్థానే కృతం పాపం విష్ణుస్థానే వినశ్యతి
విష్ణు స్థానే కృతం పాపం శివస్థానే వినశ్యతి
శివ స్థానే కృతం పాపం గురుస్థానే వినశ్యతి

"బ్రహ్మ స్థానమున చేసిన పాపమును విష్ణుదేవుడు పోగొట్టగలడు. విష్ణు సన్నిధిలో ఆచరించిన పాపమును శివుడు పోగొట్టగలడు. శివ స్థానమున చేసిన పాపమును గురువు పోగొట్టగలడు." మరి గురు స్థానమున చేసిన పాపమును ఎవ్వరు పోగొట్టగలరు? ఎవ్వరికీ సాధ్యపడదు గనుకనే శాస్త్రము ఆ విషయము నుదహరించలేదు.

శాప విషయము తెలిసిన ఇంద్రద్యుమ్నుడు ఇదంతయు పరమేశ్వరుని సంకల్పమని భావించెను. శ్రీహరి స్మరణయందే శేషజీవితమును గడిపెను. అందుచేత గజయోనిలో ప్రవేశించినను సకాలానికి భగవత్స్మృతి కలిగెను. ఏ సంకల్పమూ వృథాగాదు. కనుక ప్రతి ఒక్కరు కాలము కనికరించినపుడంతయు **"ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ"** యనెడి దివ్య మంత్రమును పఠించు చుండవలెను.

ఈ "గజేంద్ర మోక్ష" మనెడి దివ్యచరితము శ్రోతలను పునీతమొనర్చును. అందు చేత ముముక్షువులు ఈ కథను పారాయణము చేయుచుందురు" అని శుకుడు పలికెను. ఈ గజేంద్రమోక్షము యొక్క ఫలశ్రుతిని అంతర్హితు డయ్యేముందు శ్రీహరియే తెలిపి నాడని శుకబ్రహ్మ చెప్పుచున్నాడు.

సీII నరనాథ! నీకును నాచేత వివరింప బడిన ఈకృష్ణామభావ మైన
గజరాజమోక్షణకథ వినువారికి యశము లిచ్చును గల్మషాపహంబు
దుస్స్వప్ననాశంబు దుఃఖసంహారంబు ప్రొద్దున మేల్కాంచి పూతవృత్తి
నిత్యంబు బఠియించు నిర్మలాత్మకులైన విప్రులకును బహువిభవ మమరు

తే॥ సంపదలు గల్గు బీడలు శాంతి బొందు సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు శోభనములు
మోక్ష మఱచేతిదై యుండు ముదము పేరు ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుడై యానతిచ్చె.

"రాజా! హృషీకేశుడు ఈవిధంగా ఆనతిచ్చి పాంచజన్యమును పూరించి, బ్రహ్మాది దేవతలను సంతోషపరచుచు గరుత్మంతునిపై నెక్కి వైకుంఠమున కేగెను" అని శ్రీశుకుడనెను.

దేవాసుర సమాగమము

ఆఱవ మన్వంతరములో భగవానుడు అజితుడనెడి నామముతో జన్మించెను. సాగర మథనము గావించి అమృతమును వెలికిదీసెను. దానిని దేవతలచే త్రాగించెను. కూర్మరూపమును ధరించి మందరపర్వతమును వీపుపై ధరించెను.

శుకబ్రహ్మ ఇలా చెప్పగనే పరీక్షిత్తుడు ప్రశ్నించెను. "మహాత్మా! శ్రీమహావిష్ణువు పాల సముద్రమును ఎందులకు మథించెను? మందరపర్వతము నెందులకు ధరించెను? కూర్మముగా అవతరించవలసిన అవసరమేల కలిగెను? సముద్రము నుండి ఏ యే వస్తువు లావిర్భవించినవి? దయచేసి తెలుపుడు" అని ప్రార్థించెను. శ్రీశుకుడు చెప్పుట కుప క్రమించెను.

ఇంద్రుడు ఒకసారి విహరించుచుండగా దుర్వాస మహాముని జూచెను. దుర్వాసుడు ప్రేమతో ఇంద్రునకు పుష్పహారమును సమర్పించెను. ఇంద్రుడు దానిని గ్రహించెను. అలా గ్రహించుటలో భక్తికి బదులుగ అహంకారము చోటు చేసికొనెను.

మహాత్ము లనుగ్రహించిన దానిని ప్రసాదముగా స్వీకరించాలి. వారు దీవించి ఇచ్చెడి వస్తువులను భగవద్విభూతులుగా భావించాలి. సాధువులిచ్చిన వస్తువులను భక్తులు అమూల్యంగా దాచుకుంటూ ఉంటారు.

సురరాజు ననెడి గర్వముతో ఇంద్రుడు ఆ పూలమాలను ఏనుగు తొండముపైకి విసిరివేసెను. గజము పూలమాలపై బలమైన తన పాదము నుంచెను. సర్వశుభముల నొనగూర్చు పూలమాలను అలా పతనము చేయుటవలన ఇంద్రుడు దరిద్రు డగునని దుర్వాసుడు శాపము నిచ్చెను.

ధనగర్వముతో విఱ్ఱవీగుచు మహాత్ములను అవమానించువారు ధనహీనులై దరిద్రు లగుదురు. రాజు ధనహీనుడు కాగానే రాజ్యమే దారిద్ర్యమునకు నిలయమాయెను. సుర రాజ్యము దురదృష్ట రూపమును ధరించెను.

ఇంద్రుడు అహంకారియే కావచ్చు. కానీ సంయమ శీలురైన మహర్షులు శాపము లొసంగుట పాడియా? సాధువులు అక్రోధులు కానవసరము లేదా? యని కొందరు వాదించుచుందురు.

సమాజమును సరిజేయవలసినవారు సాధువులు. వారిలో స్వార్థముండదు. క్రోధము కదలదు. బిడ్డను తండ్రి మందలించుట వెనుక యుండేది కాఠిన్యము కానేరదు. అది

కారుణ్యమే కాగలదు. కొన్ని సమయాలలో కాఠిన్యము వెనుక కారుణ్యమే దాగి యుంటుంది.

I must be cruel, only to be kind

"కారుణ్యమును జూపేందుకే నేను కాఠిన్యమును ధరింపవలసి వచ్చింది" యని హామ్లెట్ నాటకంలో షేక్స్పియర్ పలికిస్తాడు.

శ్రీ హీనులైన సురులు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి ప్రార్థించిరి. దేవతలతో గూడి బ్రహ్మదేవుడు శ్రీమహావిష్ణువును సమీపించెను. ఆదిదేవుని ప్రార్థించెను.

అవిక్రియం సత్య మనన్త మాద్యం గుహాశయం నిష్కల మప్రతర్క్యమ్
మనోఽగ్రయానం వచసా నిరుక్తం నమామహే దేవ వరం వరేణ్యమ్

"దేవా! నీవు క్రియా రహితుడవు, సత్య రూపుడవు, అనంతుడవు, ఆదిదేవుడవు, అంతరాత్మవు, నిరుపాధికుడవు, తర్కమునకు అతీతుడవు, మనస్సుకన్నా ముందు చరించువాడవు, వాక్కుల కందని వాడవు, సర్వశ్రేష్ఠుడవునగు నీకు నేను నమస్కరించు చున్నాను" అని బ్రహ్మదేవుడు శ్రీహరికి నమస్కరించెను.

మహాత్ముని అవమానపరచుట యనగా ఆ మహాత్మునిలోని మాధవుని అవమాన పరచినట్లే యగును. సాధు జనాశ్రయుడైన శ్రీమహావిష్ణువు అనుగ్రహమును పొందుటకు మొదట విష్ణురూపులైన మహాత్ములనే ఆశ్రయించాలి. వారి ద్వారా పరమాత్మ కృప లభించును. పరమాత్మను సేవించిన పిమ్మట సర్వులను సేవించిన తృప్తి, ఫలము లభించును.

క॥ మొదల జలమిడిన భూజము దుది నడుమను జల్లదనము దొరకొనుమాడ్కిన్
మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పుమూకలు వేమన్.

"చెట్టుమూలమున నీరు పోసినచో, దానియొక్క కాండము, కొమ్మలు మొదలగు నవి కూడా చల్లబడి తృప్తిచెందును. అలాగే పరమాత్మ తృప్తిద్వారా సర్వభూత తృప్తి కలుగును" యని భావించుచు దేవతలు దేవదేవుని ధ్యానించిరి. పురుషోత్తముడు ప్రత్యక్ష మాయెను. బ్రహ్మదేవుడు ఆదిదేవు నిలా ప్రార్థించెను.

"దేవా! మథించుటవలన కొందరు కట్టెలయందు అగ్నిని వెలికి తీయుదురు. కొందరు గోవులనుండి పాలు తీయుదురు. మరికొందరు భూమినుండి ధాన్యమును పండింతురు. అలాగే పండితులు బుద్ధిద్వారా నిన్ను బొందుదురు. దావాగ్నిచే పీడితమైన గజములకు గంగాజలము లభించునట్లు, నీ దర్శనము మమ్ముల నానంద పరచినది. దేనిని గోరి మేము నీ పాదముల నాశ్రయించితిమో, దానిని నెరవేర్చుడు" యని ప్రార్థించెను.

బ్రహ్మదేవుని మాటల నాలకించిన శ్రీపతి ఇలా పలికెను: "మహాత్మా బ్రహ్మదేవా! మీకు శ్రేయము నొనగూర్చెడి నా వచనములను శ్రద్ధతో నాలకింపుడు. దేవతలు శ్రీయుతులయ్యేంతవరకు శుక్రాచార్యునిచే అనుగ్రహింపబడి యున్న రాక్షసులతో కలసి

మెలసి యుండక తప్పదు. సంధి చేసికోక తప్పదు. ఈ విషయమున మరొక ఆలోచన సముచితమైనది కానేరదు.

అరయోఽపి హి సన్ధేయాః సతి కార్యార్థ గౌరవే
అహి మూషిక వద్దేవా హ్యర్థస్య పదవీం గతైః

"దేవతలారా! అవసర మైనపుడు కార్యసిద్ధికై శత్రువుతో కూడ సంధిచేసికొనక తప్పదు. ఫలితము సిద్ధించిన పిదప సర్ప మూషికములవలె శత్రుత్వమును ప్రదర్శింప వచ్చును."

"మీరు అమృతపానము చేయవలసిన అవసరమున్నది. అది తక్షణ కర్తవ్యమై యున్నది. క్షీరసాగరమున గుల్మ, తృణ, లత, ఓషధాదులను పడవేసి, మందర పర్వతమును కవ్వముగా ఉపయోగించి, వాసుకిని త్రాడుగా జేసికొని శ్రమలేనివారై మీరు పాలసముద్రమును మథింపుడు. మీకు నా సాయము లభించును. ఈ పవిత్రకార్యము ద్వారా మీకు ఫలము సిద్ధించును. దైత్యులకు దుఃఖము కలుగును. మీరు క్రుద్ధులై రాక్షసులను జయించలేరు.

న సంరంభేణ సిధ్యన్తి సర్వేఽర్థాః సాన్త్వయా యథా

"ఉపాయముచే సాధింపబడు కార్యములు క్రోధముతో సాధింపబడవు."

"క్షీరసాగర మథనములో బహిర్గతమయ్యే కాలకూట విషమును గాంచి భయపడకుడు. మథనములో బయల్వెడలిన వస్తువులపై ఆశలను వీడి, కోరికలకు దూరులై, క్రుద్ధులు గాకుండా యుండుడు" అని శ్రీహరి పలికెను.

దేవతలు దైత్యరాజగు బలిచక్రవర్తిని సమీపించినారు. యుద్ధమునకు విముఖులుగా యున్న దేవతలను గాంచి, వారిని వధించుటకు రాక్షసులు ఉద్యుక్తులైనారు. విరోచనుని పుత్రుడగు బలిచక్రవర్తి రాక్షసులను వారించెను. దేవరాజగు ఇంద్రుడు భాషించిన వచనములకు బలి సంతృప్తి చెందెను. అసురులు కూడా ముదమొందిరి. దేవ దానవుల మధ్య స్నేహము కుదిరెను. అమృతమును వెలికి దీయుటకు ప్రయత్నములు ప్రారంభమయ్యెను.

హృదయమనెడి క్షీరసాగరము నుండి శాంతియనెడి అమృతమును ఉత్పాదనము గావించుటకు పరస్పర విరుద్ధమైన భావాలను తొలగించుకోవాలి. రాగద్వేషాలు అంతరించినపుడే ఆనందముతో హృది పరవశించును.

దేవదానవులు కలసి మందర పర్వతమును పెల్లగించిరి. గొప్పశబ్దములు చేయుచు మందర పర్వతమును క్షీరసాగరము వద్దకు గొనిపోయిరి. గొప్పదైన ఈ పర్వతమును మోయలేక బలి, ఇంద్రుడు మొదలైన దానవ దేవ వీరులు సైతము అలసిపోయిరి. ఒకచోట ఆ పర్వతముమ క్రిందబడవేయగా, దాని క్రిందపడి అనేక మంది దేవదానవ వీరులు హతులైరి.

సాధన సులభమైనదికాదు. అట్టి బరువైన బ్రతుకును సాగించే యత్నంలో అనేక మంది బలహీనులు రాలిపోతుంటారు. ఆటుపోట్లకు తట్టుకొనిన వారే ఆప్తకాములై నిలుస్తారు.

మెడలు విరిగి, తొడలుతెగి, నడుములు పట్టుదప్పి శిథిలావయవములతో రోదించుచున్న దేవదానవులను జూచి భగవానుడు వారిపై అనుగ్రహ దృష్టిని సారించెను. గరుడునిపై ఆసీనుడై వారిని సమీపించెను. తన అమృతమయదృష్టిని వారిపై సారించెను. వారు ఆరోగ్యవంతులైరి. శోకరహితులైరి.

సాధనలో ఎన్ని అవాంతరము లెదురైనను సాధనను ఆపకూడదు. సాధనను విడువక సాగిపోయే వారికి వచ్చెడి విఘ్నములను వాసుదేవుడే తొలగించును. అండయై నిలుచును. క్షణంలో బాధలను నివారించును.

భగవానుడు ఒకచేతితో అనాయాసముగ మందర పర్వతమునెత్తి గరుడునిపై ఉంచెను. తాను గరుడునిపై కూర్చుండి, సంతుష్ట చిత్తులైన దేవదానవులతో కూడి సముద్రమును చేరెను.

భక్తులకు కష్టమైన కార్యములను, వారికొరకై భగవానుడు అవలీలగ చేసిపెట్టును. వారి బాధ్యతలను తన బాధ్యతలుగా స్వీకరించును. వారి బరువులను తానే మోయును. అంతేకాదు, వారితోపాటు ఆనంద యాత్రను చేయును. ప్రారంభములో సాధకులు శ్రమించాలి. శ్రద్ధాభక్తుల చేత భగవంతుడు సంతృప్తి చెందగనే భక్తుల శ్రమలు అదృశ్యమౌతాయి. పరమాత్మ కృపా కటాక్షము సమస్త కార్యములను నిర్వహిస్తూ పోతుంది.

క్షీరసాగర మథనము

మందర పర్వతమును సాగర సమీపమున ఉంచి భగవంతునికి నమస్కరించి గరుడుడు వెడలిపోయెను. మందర పర్వతమును కవ్వముగా ఉపయోగించి మథించుటకు దేవ దానవులు నిర్ణయించుకొనిరి. మరి దానిని లాగుటకు త్రాడు కావలెను గదా! వాసుకి యనెడి నాగరాజుని ప్రార్థించిరి. వాసుకి ప్రత్యక్షమాయెను. వాసుకిని త్రాడుగా మందర పర్వతమునకు జుట్టిరి. సంతృప్త హృదయులై క్షీరసాగరమును మథింపసాగిరి.

శ్రీహరి వాసుకిని ముఖమువైపు పట్టుకొనెను. దేవతలందరు హరి ననుసరించి వాసుకి ముఖమును పట్టుకొనిరి. దైత్యులు విముఖులైరి. వాసుకి ముఖమును పట్టుకొనుటను ఘనకార్యమని భావించిరి. తోక భాగమును పట్టుకొనుటను అశుభముగా తలంచిరి. మంథన కార్యమును త్యజించి దూరంగా వెళ్ళి ఆసీనులైరి. అర్థరహిత, భావహీన ప్రతిపక్షముగా తయారైరి.

మ.కో॥ స్వచ్ఛమైన ఫణంబు మీరలు పక్క బట్టి మథింపగా
బుచ్ఛ మేటికి మాకు బట్టగ బూరుషత్వము గల్గి మే
మచ్ఛ మైన తపోబలాఢ్యయశాన్వయంబులవార మై
యిచ్ఛయింతుమె తుచ్ఛవృత్తికి నిందు మాకు ఫణాగ్రముల్.

అని పలికి మిన్నకుండిన అసురులను గాంచి, శ్రీహరి మందహాసవదనుడై వాసుకి పుచ్ఛభాగమును బట్టుకొనెను. దేవతలందరు శ్రీహరి ననుసరించిరి.

శుభకార్యాలలో అహంకారులు అడ్డుగోడలై నిలుస్తుంటారు. మర్యాదలు సరిగ జరుగలేదని వివాహ సమయాలలో కొందరు కినుక వహిస్తుంటారు. తనను గుర్తించలేదని, ఆలయ మర్యాదలతో ఆహ్వానించలేదని గుడిని చావడిగా కొందరు మారుస్తుంటారు. ఒక మంచిపనికి సహకరించడ మనేది పుణ్యకార్యము. ఆ మాత్రం పుణ్యంలేనిచో కనీసం విఘ్నములు కల్పించుటయన్నను మానేయాలి. ఎవరైతే మంగళ కార్యములకు ఆటంక ములను కల్గింతురో వారే రాక్షసులు.

తమోగుణ ప్రధానులైన రాక్షసులు భీష్మించుకోగా, సత్త్వగుణ శోభితులగు దేవతలు వాసుకి పుచ్ఛభాగమును పట్టుకొనుటకు సమ్మతించినారు. ఇరువైపుల దేవ దానవులు నిలబడి అమృతోత్పాదనమునకై పాలసముద్రమును చిలుకుటకు యత్నించిరి.

సాగరమథనము జరుగుచుండెను. బలాఢ్యులగు దేవదానవులు పట్టుకొని లాగు చుండినను, ఆధారము లేనందునను, అధికభారము వలనను మందర పర్వతము సముద్ర జలమున మునిగిపోయెను. అది గాంచి దేవ దానవులు దిగులు చెందిరి.

అపార శక్తిమంతుడైన భగవానుడు కచ్ఛప రూపమును ధరించి మునిగిపోవుచున్న మందర పర్వతమును పైకి ఎత్తెను. మందర పర్వతము పైకి లేచుచుండెను. దేవ దానవులు పున: ఉత్సావంతులై మథింప నారంభించిరి. భగవంతుడగు శ్రీహరి లక్షయోజనముల వైశాల్యముగల తన పృష్ఠ ప్రదేశమున మందర పర్వతమును ధరించెను. సురాసురులు మందరగిరిని అతివేగముగా త్రిప్పుచుండిరి. తన పృష్ఠ దేహమున బంతివలె తిరుగుచున్న ఆ కొండను భరించుచూ, దురదున్నచోట గోకు విధమున శ్రీహరి ఆనందముగా గన్పట్టుచుండెను.

ఆ సమయమున అసురులకు, సురులకు పరమాత్మ శక్తిని ప్రసాదించెను. బాధ తెలియక యుండులాగున వాసుకిలో నిద్రారూపమున ప్రవేశించెను. వాసుకి మొగము నుండి అగ్ని జ్వాలలు బయల్వెడలుచుండెను. శ్వాసలద్వారా అగ్నిజ్వాలలు బహిర్గతమగు చుండ, ఆ వేడిని భరించలేక కొందరు దేవతలు గూడా వైభవమును గోల్పోయిరి. ఈ విధంగా కుమిలిపోవుచున్న సురాసురులను గాంచి, దయామయుడైన శ్రీహరి తన యాజ్ఞచే మేఘములను వర్షింపజేసెను. సాగరపవనాలు చల్లగా వీచునట్లు చేసెను.

దేవదానవు లెంత ప్రయత్నించు చుండినను అమృతము లభించలేదు. అది గాంచి భగవానుడే స్వయముగా మథించుట కుద్యుక్తుడయ్యెను. ఈ విధముగ శ్రీహరి మథించు చుండగా దాని నుండి మొదట హాలాహల మనెడి భయంకరమైన విషము బహిర్గత మయ్యెను. దానిని జూచి భయకంపితులైన సర్వులు కైలాసమున కేగి సదాశివుని శరణు జొచ్చిరి. ప్రార్థించిరి.

సీ॥ భూతాత్మ! భూతేశ! భూతభావవరూప! దేవ! మహాదేవ! దేవవంద్య !
యీలోకములకెల్ల నీశ్వరుండవు నీవ బంధమోక్షములకు బ్రభుడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ వగు గురుండవు నిన్ను గోరి భజింతురు కుశలమతులు
సకలసృష్టిస్థితి సంహారకర్తవై బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్య బరగు దీవు
ఆ॥ పరమగుహ్య మయిన బ్రహ్మంబు సదసత్త మంబు నీవశక్తి మయుడ వీవ
శబ్దయోని వీవ జగదంతరాత్మవు నీవ ప్రాణ మరయ నిఖిలమునకు.

"పరమశివా! నీవు శరణాగత వత్సలుడవు. సృష్టి స్థితి లయ కారకుడవు. పరబ్రహ్మ రూపుడవు. నీ నుండియే శ్రుతులు కదలినవి. నీ లీలలు సర్వులకు అవగతము కానివి" యని ప్రార్థించిరి. హాలాహలమును పానము చేసి సర్వులకు భయమును పోగొట్టి, ఆనందమును కలుగజేయుటకు మహేశ్వరుడు నిర్ణయించుకొనెను. అప్పటికే విశ్వవ్యాప్తమై యున్న కాలకూట విషమును అఱచేతిలోనికి తీసికొని సదాశివుడు పానము చేసెను. అందుచేత పరమేశుని కంఠభాగము నీలివర్ణముతో శోభించినది.

యచ్చకార గలే నీలం తచ్చ సాధో ర్విభూషణమ్

సదాశివుని కంఠమున వెలసిన నీలివర్ణము ఆ దివ్యాత్మునికి భూషణమాయెను.

నీలకంఠుని త్యాగమయ కార్యమును గాంచి విష్ణుదేవుడు సంతసించెను. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేంద్రాదులు పరమశివుని స్తుతించిరి.

శివుడు విషమును పానముచేయు సమయమున అతని హస్తమునుండి కొన్ని విష బిందువులు జారినవి. ఆ విషపు బొట్లను తేళ్ళు, పాములు, విషపూర్ణ తీగలు, విషకీటక ములు పానము చేసినవి. అందుచేత ఈ క్షీరసాగర మథనము కథను విన్నవారు, అన్న వారు, వ్రాయువారు ఈ విషపురుగుల వలన దు:ఖింపరని శుకబ్రహ్మ చెప్పినాడు.

క॥ హాలాహలభక్షణకథ హేలాగతి విన్న వ్రాయ వెలమి, బఠింపన్
వ్యాలానలవృశ్చికముల పాలై చెడ రెట్టిజనులు భయవిరహితులై.

నీలకంఠుని కృపచే గండము గడచినది. దేవ దానవులు మఱల క్షీరసాగరమును మథింప నుద్యుక్తులైరి.

భగవంతుని కథాశ్రవణము విషమును గూడా అమృతముగా మార్చును. విషయ ములే విషములు. విషతుల్యమైన ప్రాపంచిక విషయ వాసనాలోలురై పరితపించు జీవులు భగవానుని కథామృతమును పానము చేయుట కుద్యుక్తులైనచో విషము వారివి బాధించదు. అందుచేతనే పరమ భక్తులైన గోపికలు

తవ కథామృతం తప్తజీవనం కవిభిరీడితం కల్మషాపహమ్

కల్మషములను పోగొట్టి, తాపముల నుపశమింప జేసి, క్రాంతదర్శులైన మహాత్మ లచే స్తుతింపబడిన కృష్ణ కథామృతమును పరవశించి కీర్తించినారు.

అమృత దర్శనము

దేవ దానవులు మరల క్షీరసాగరమును మథింప సాగిరి. కృషి సలువువారికి దుర్భిక్ష ముండదని ఆర్యోక్తి. క్షీరసాగరము నుండి ప్రథమ ఫలముగా **"సురభి"** యనెడి ధేనువు లభించెను. ఆ గోమాతను మహర్షుల కొసంగిరి.

జీవితములో ఏ ప్రయోజనము కలిగినను దానిని భగవత్ప్రసాదముగ భావింపవలెను. ప్రసాదమును తొలుత ఇతరులకు సమర్పించి తదుపరి యజమాని అనుభవించాలి. క్షీర సాగర మథనమనెడి ఈ పవిత్ర కార్యంలో ప్రథమ ఫలంగా లభించిన ధేనువును మహర్షుల కివ్వడము జరిగింది.

ఉద్యోగి తన జీతము నుండి తన శక్తి ననుసరించి కొంత పైకమును తీసి పరోపకార మునకు వినియోగించాలి. వ్యాపారస్థులు కూడా అలాగే చేయాలి. ఫ్యాక్టరీ యజమానులు, కార్మికులు, కర్షకులు సర్వులూ ఈ పుణ్యకార్యమును చేపట్టాలి. సమర్పణ భావము లేని వారు సమదర్శులు కాలేరు.

బీహారులో ఒక మహాత్ము డుండేవాడు. ఆయన స్థాపించిన సత్సంగము కూడా చక్కగా, ఆదర్శనీయముగా నడుస్తూ ఉంది. ఆ సత్సంగ సభ్యుడొకరు నాతో మాట్లాడుతూ కొన్ని ఆసక్తికరమైన విషయాలను తెలిపినాడు. సత్సంగ సభ్యులు "గురుసమర్పణ" యనెడి కార్యక్రమమును నిర్వహింపనిచే దైనందిన కార్యక్రమములను ప్రారంభించరట. వారి వారి స్థాయినుండి కొంత పైకమును, అది రూపాయి కావచ్చు లేదా పదిపైసలే కావచ్చు మొదట దానిని గురువు గారికి సమర్పించి, ఆ తరువాత తమ కార్యక్రమములలో నిమగ్న మౌతారట. ఇలా నిలువ జేసిన ధనమును సంవత్సరమున కొకసారి ఆశ్రమానికి పంపు తారట. తద్వారా ఆశ్రమములో అద్భుతమైన కార్యక్రమాలు చేపడుతారట.

ఎంతచక్కని సంప్రదాయము! సమర్పణ భావము సముజ్జ్వలమైనది. సాధకులు త్యాగభావముల నలవరచుకొని, సమాజానికి ఆదర్శప్రాయులై జీవించాలి.

ధేనువును మహర్షుల కొసగిరి. యజ్ఞములు నిర్వహించుటయే పవిత్ర కార్యముగా భావించు ఋషులు ఘృతాది పదార్థముల కొఱకై ధేనువును గ్రహించిరి. ప్రథమ సంపదగా లభించిన గోవును సర్వులు కలసి మహర్షుల కివ్వగా, సర్వుల కుపయోగపడు పవిత్ర యజ్ఞములకే సురభి యొక్క సంపదను ఉపయోగించుటకు ఋషులు నిర్ణయించిరి. పర స్పరావగాహనతో సర్వులూ లోకకళ్యాణానికి యత్నించినపుడే సమాజములో అభ్యుదయ ముదయించును.

గోమాత పవిత్రమైనది. ఎవరి గృహమునందు ధేనువుండునో వారికి సర్వసంపదలు సమకూరును. గోవులను పోషించేది పాలకొఱకు గాదు. పుణ్యముకొరకు. సత్త్వసంపదను వృద్ధి చేసికొనుటకు.

పుట్టగానే తల్లి బిడ్డకు పాలిస్తుంది. బిడ్డ పెరుగుతుంటే తల్లిపాలు తరిగిపోతాయి. మాత అందించలేని క్షీరమును గోమాత అందిస్తుంది. అందుచేత గోవును తల్లివలె పోషించాలి. ప్రతి గృహములో కనీసము ఒక్క గోవైనా ఉండాలి. ఇది చాలా పవిత్రమైన కార్యము. ఆవు పాలిచ్చుట లేదు యని కొందరు ఫిర్యాదులు చేస్తుంటారు. ఇంటిలో మరొక బిడ్డ పుడితే పోషించమా? ఆలోచించండి.

నేను ఒక గృహస్థునితో ఇలా అన్నాను: "గోవును పోషించడం కష్టముగా యున్నదని బాధపడుతున్నావు. ఒక్కొక్కసారి మృతిచెందిన తల్లిని తలచుకొని దుఃఖిస్తుంటావు. మీ అమ్మే ఈ గోవు రూపంలో ఉందని ఎందుకు భావించవు?" అన్నాను. ఆనాటి నుండి అతడు ఆనందముతో గోమాతను పోషించుచున్నాడు.

గోసంరక్షణ ప్రథమ కర్తవ్యంగా గృహస్థులు భావించాలి. పుణ్యకార్యాలలో జమా ఖర్చులు బేరీజు వేయడం మంచిదికాదు. మన ఆశ్రమంలో ఇరువదికి పైగా గోవులున్నాయి. అప్పుడప్పుడు భక్తులు పంపే గ్రాసాదులను ప్రక్కనుంచితే, నెలకు నాలుగైదువేల రూపాయలు గోశాలపై ఖర్చవుతుంది. ఆశ్రమానికి ఎక్కువశాతం పాలను పాలశీతల కేంద్రము నుండియే కొంటూ ఉంటారు. ప్రతి గృహస్థుడు కనీసము ఒక్క గోవునైనా పోషించగలిగితే, ఈనాడు దారుణంగా జరిగే గోవధను నిషేధించవచ్చు. వికృత ప్రభుత్వాలు విఫల ప్రయత్నాలు చేయునపుడు ప్రజలే సఫలులై ఆదర్శాన్ని రూపొందించాలి.

క్షీరసాగరమున మొదట సురభి లభించింది. తరువాత **"ఉచ్చైశ్శ్రవ"** మనెడి చంద్ర కాంతిని బోలు గుఱ్ఱము లభించినది. ఇంద్రుడు దానిని గ్రహించుటకు ఉత్సాహపడెను. కానీ రాక్షసులు దానిని వాంఛించిరి. భగవంతుని సూచన ననుసరించి ఇంద్రుడు తన ప్రయత్నమును విరమించుకొనెను. దైత్యులు దానిని గ్రహించిరి.

ఉచ్చైః శ్రవః కీర్తి ర్యస్య ఉచ్చైశ్శ్రవాః

"గొప్పదియైన కీర్తి గలది ఉచ్చైశ్శ్రవ" మని అర్థము.

అసురులు ఉచ్చైశ్శ్రవమును వాంఛించిరి. కీర్తిదాహము చాలా చెడ్డది. కీర్తి దాహంతో అలమటించు వారు అమృతపానము చేయలేరు. కనుక జయింపను వీలుపడని కీర్తి విషయంలో సాధకులు జాగరూకులై మనగలగాలి. ఇంద్రియాలను, మనస్సును స్వాధీన పరచుకొని జీవించాలి. అందుచేతనే ఇంద్రుడు అశ్వమును పొందుటకు ఉత్సాహపడగనే భగవంతుడు వద్దని వారించెను. శుద్ధబుద్ధి గలవారు ఇంద్రియములను అరికట్ట గలరు.

సాధకు లందరు ప్రారంభములో ఉత్తములుగనే ఉంటారు. కాలం గడచే కొలది కీర్తికాంక్ష వృద్ధి చెందుతుంది. సమస్యలకు అక్కడే పునాది ఊయి పడుతుంది. కీర్తికాంక్ష యనెడి రాక్షసి యొక్క కోఱలలో చిక్కినవారు సంఘాలను ఛిద్రంచేస్తారు. గురువులను ధిక్కరిస్తారు. విషప్రచారాలు సాగిస్తారు. బ్రతుకునే పాడుచేసికొని దుఃఖభాగుల కోవలో చేరుతారు. కీర్తి వాంఛించి పొందదగినది కాదు. జీవించి అందుకోదగినది.

తదనంతరము శుభ్రవర్ణముగల **ఐరావతము** ఆవిర్భవించెను. అది ఇంద్రుని కొసంగబడెను. ఐరావతమును పోగొట్టుకొనిన దైత్యులు ఉచ్చైశ్శ్రవమును గ్రహించినందులకు పశ్చాత్తాపము నొందిరి. కీర్తికాముకులకు దీప్తి లభించదు. ఐరావతమనెడి శ్రేష్ఠమైన ఏనుగు ఇంద్రుని వాహన మాయెను.

ఇరా అపః అస్మిన్ సంతీతి ఇరావాన్ సముద్రః తస్మిన్ జాతః ఐరావతః

ఇరములనగా జలములు. వాటిని కల్గినవాడు సాగరుడు. అట్టి సముద్రము నుండి పుట్టిన దగుటచే దానికి ఐరావతమనెడి పేరు కలిగినది యని అమరకోశము నుడివినది.

ఏనుగు ప్రతి సూక్ష్మ వస్తువును గ్రహించును. ఏనుగు తన తొండము ద్వారా పెద్ద పెద్ద వృక్షములను పెకలించును. అలాగే సూదివంటి చిన్నవస్తువులను కూడా గ్రహించును. అణువులోను, మహత్తులోను నిండియున్న పరమాత్మను గ్రహించుటకు సూక్ష్మదృష్టి అవసరము. ఏనుగు సూక్ష్మదృష్టికి సంకేతము. సూక్ష్మదృష్టిని పొందినవారే అమృతమును పానము చేయగలరు.

తదనంతరము **కౌస్తుభమణి** ఉద్భవించెను. దానిని శ్రీహరి గ్రహించెను. తరువాత దివికి అలంకారమగు **పారిజాతమను** వృక్షము పుట్టెను. ఈ సందర్భమున శ్రీశుకుడు పరీక్షిత్తుని ప్రశంసించెను. "రాజా! అర్థితులైన వారి వాంఛలను దీర్చి సర్వులను నీవు సంతోష పెట్టు లాగున, ఈ దేవతరువు గూడ కోరినవారి యభిలాషలను దీర్చుచుండును" అనెను.

ఆ తరువాత **అప్సరసలు** ఆవిర్భవించిరి. తదుపరి భగవత్సేవా పరాయణము, విశ్వము నానందింప జేయునదియునగు **లక్ష్మీదేవి** దివ్య ప్రకాశముతో ఆవిర్భవించెను. ఆమె రూప వైభవములను గాంచి సర్వులు సమ్మోహితులైరి. ఆమె సౌందర్యము వర్ణింప నలవి గాకుండెను.

క॥ కెం పారెడు నధరంబును జం పారెడి నడుము సతికి శంపారుచులన్
సొం పారు మోము గన్నులు బెం పారుచునొప్పు గొప్పపిఱుదును గుచముల్.

ఆమెకు మంగళ స్నానము చేయించుటకు ఇంద్రుడు మణిమయ సింహాసనమును దెప్పించెను. దేవకన్యలు పవిత్ర కలశముల ద్వారా పవిత్ర జలములను దెచ్చిరి. భూదేవి పల్లవముల నందించెను. గోవులు పంచగవ్యముల నిచ్చెను. మహర్షులు మంత్రములు పలుకుచుండిరి. మేఘములు పణవ గోముఖ కాహళ పటహ మురజ శంఖ వల్లకీ వేణు నిస్వనములను మ్రోగించెను. గంధర్వులు పాడిరి. నాట్యాంగనలు ఆడిరి. దివ్యముగా అభిషేక కార్యము పూర్తియయ్యెను.

సాగరుడు పచ్చని పట్టువస్త్రముల నిచ్చెను. వరుణుడు వైజయంతీమాల నిచ్చెను. విశ్వకర్మ కాంచన కేయూర కటకాదులను, విచిత్రములైన అలంకారముల నొసంగెను. **వాణి హారము** నొసగెను. వాణీపతి పద్మము నిచ్చెను. నాగులు చెవిపోగుల నిచ్చిరి. సిరికి అందరూ దాసులే.

సర్వలక్షణ శోభితయగు లక్ష్మీదేవి తనకు ఆశ్రయమిచ్చువాడెవరా? యని ఆలోచింపసాగెను. దుర్వాసాది మహర్షులు తపోధనులైనను క్రోధహరులు గారు. దేవతలు క్రోధమును జయించిరి గాని కామమును జయింపలేక పోయిరి. ధర్మాతులైన పరశురామాదుల యందు ఆశించినంతగ కరుణ గోచరింపదు. ఇలా ఆలోచించిన లక్ష్మీదేవి శ్రీమహావిష్ణువే తనకు తగినవాడని భావించెను.

"జరామరణంబులు లేనివాడైనందున నేను నిత్యసుమంగళినై యుందును. సవతులు లేని కారణమున సరిపడి యుండగలను. శృంగార చందన శీతలుడైన ఈ దివ్యపురుషుడు విశ్వమందిరములో నివసించును. దయామయుడు. కారుణ్యమూర్తి యైనందున కలహ ముండదు. మాటతప్పడు. మగువల వెంటబడడు. నిలుకడ గలవాడు. నిఖిలలోక పూజితుడు. అరిషడ్వర్గముల నంతమొందించినవాడు. సాధురక్షకుడైన ఈ మహితాత్ముడే నాకు నాథుడు" యని భావించి శేషశాయిని సమీపించెను. శ్రీహరి లక్ష్మీదేవికి ప్రసన్నుడై ఆమెను యెదపై నుంచుకొనెను.

క॥ ఇందీవరదామమున ముకుందుని బూజించి తనకు గూడి వసింపన్
మందిరముగ దద్వక్షము నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్.

సిరికి సరియైనవాడు హరియే. దరిజేరిన సిరిని హరి వీక్షించగనే సిరి చూపు మార్చెను. హృదయానందముతో సిరి హరిని దర్శింపగనే హరి దృష్టిని ప్రక్కకు త్రిప్పుకొనెను.

క॥ హరి సూచిన సిరి సూడదు సిరి సూచిన హరియు జూడ సిగ్గును బొందున్
హరియును సిరియును దమలో సరిజూపుల జూడ మరుడు సందడి వెట్టెన్.

హరి లేని సిరి బ్రతుకుకు ఉరియే. హరి లభించిన వానికి సిరి సంపద కాగలదు. హరిలేని వానికి సిరి ఆపదయే. లక్ష్మి చేరవచ్చును. కానీ లక్ష్యము దూరము గాకూడదు.

లక్ష్మీనారాయణుల సమాగమమును గాంచి సర్వులు సంతసించిరి. దానవులు అసంతృప్తిని బొందిరి. ధనము కొఱకు దుఃఖించువారు దానవులు. ధనముపై అపేక్ష లేనివారు దేవతలు. ధనమున్నను ఘనమని భావింపనివారు అమృత స్వరూపులు.

సముద్ర మథనము మఱల ఆరంభమాయెను. **వారుణియను కన్య** ఉద్భవించగా ఆమెను రాక్షసులు గ్రహించిరి. అటుపిమ్మట క్షీరసాగరము నుండి అమోఘ భరితుడు, అద్భుత చరితుడునగు ఒక మహాత్ముడుదయించెను. అతడే **ధన్వంతరి**. విష్ణ్వంశ సంభూతుడు. ఆయుర్వేద శాస్త్రవిదుడు. అతడు **అమృత కలశమును చేబూని** యరుదెంచెను. దానిని దానవులు హరించిరి. దేవతలు దిగ్భ్రాంతి చెందినవారై శ్రీహరి నాశ్రయించిరి.

శ్రీహరి సురులను ఓదార్చెను. దుర్మార్గుల విషయమున శక్తి కంటెను యుక్తియే ఎన్నదగినది యని చెప్పి ఆదిదేవుడు దానవులను సమీపించెను.

అహం పూర్వ మహం పూర్వం నత్వం న త్వం

"నేను ముందు, నేను ముందు, నీవు గాదు, నీవు గాదు" యనెడి కేకలు వినబడెను.

ధన్వంతరి నుండి గ్రహించిన అమృతమును "నేను ముందు పానము చేయాలి, నేను ముందు పానము చేయాలి" అని అసురులు కలహించు కొనుచుండిరి. కలహ ప్రియులు అదృష్టహీనులు. అమృత పానమునకు అర్హులు గారని విష్ణువు గ్రహించెను.

దానవులు అమృతమును బొందిరి. కానీ పానము చేయలేకపోయిరి. కొందరికి భాగ్యములుండునే గాని భోగము లుండవు. అందిన దానిని అనుభవించలేనివారు అయోగ్యులు. నిజానికి వారే అభాగ్యులు.

సర్వులకు సంబంధించిన దానిని తనదని భావించు వారే రాక్షసులు. "నేను ముందు" యనెడి మందభాగ్యుని బ్రతుకులో అందము నిలువదు. ఆనందము మిగలదు. "నేను ముందు" యనెడి విషపు మందును మ్రింగిన వానికి మరణమే శరణ్యము. మృత జీవిగా మహిలో చరించుచుండును.

"అహం పూర్వ" మనే ఈ రాక్షస భావము ఈనాడు ఆధ్యాత్మిక జీవనము గలవారిలో గూడ చోటు చేసుకున్నది. సాధు సంఘాలలో గూడ ఇది శోభిస్తున్నది. "మైకులో నేను ముందు మాట్లాడాలి" అని కొందరు. "ముందుగా నేను సంకీర్తన చేయాలి" అని మరి కొందరు. "ముందుగా నన్ను గౌరవించాలి, పెద్ద అక్షరాలతో ముందు నా పేరుండాలి" అని ఇంక కొందరు. ఇదీ వరుస. రాక్షస భరోసా.

ఆధిపత్యము లాశించువారికి మిగిలేవి అగచాట్లే. ఇక్కట్లే. అసురులు పరస్పరము కలహించుకొనిరి. తత్ఫలితముగా అమృతమును పోగొట్టుకొనిరి. ఆస్తి పంపకములో ఏ గృహమునందు కలహము ప్రారంభమగునో వారు సంపదలను పోగొట్టుకొందురు. న్యాయ వాదులు లబ్ధిబొందుచుందురు. న్యాయవాది వాదిస్తుంటాడు. ఫిర్యాది రోదిస్తుంటాడు. దానవుల స్థితి గూడా అలాగే వుంది. వారూ న్యాయస్థానము ముందు నిలువక తప్పలేదు.

అమృతమును దేవతలకు ఖాయము చేయుటకు న్యాయాధీశుడగు నారాయణుడు జగన్మోహనాకారు డయ్యెను. పరమాద్భుతమైన నారీరూపమును ధరించి శోభించెను.

సీ॥ పాలిండ్లపైనున్న పయ్యెద జాఱించు జాఱించి మెల్లన జక్కనొత్తు
దళ్కు దళ్కను గండఫలకంబు లొలయించు నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించు
గటుమెఱుంగులు వాఱు కడకన్ను లల్లార్చు నల్లార్చి ఱెప్పల నండగొలుపు
నవరసదరహాసచంద్రిక జిలికించు జిలికించి కెమ్మోవి జిక్కుపఱచు

తే॥ దళితధమ్మిల్ల కుసుమగంధమ్ము వెఱపు
గంకణాదిఝణంకృతుల్ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టులే కులుకబాఱు
పన్నవలిపంపు బయ్యెద సొకళింప.

ఈ విధముగా జగన్మోహనదేవత శోభించగా, రాక్షసు లామెను గాంచి మోహితులైరి.

అమృత వితరణము

రాక్షసులు అమృతమును గ్రహించుటకై పరస్పరము కలహించుకొనుచుండిరి. ఇంతలో నవ యౌవనాంగియగు యువతి వారిని సమీపించెను. అసురు లామెను జూచిరి. ఆమె అందమును గాంచి పిచ్చివారైరి. మతులను పోగొట్టుకొనిరి. గతులను విస్మరించిరి. "ఆహా! ఏమి లావణ్యము? ఏమి మాధుర్యము?" అని పలుకుచూ ఆమె దరిజేరిరి.

కాత్వం కంజ పలాశాక్షి కుతో వా కిం చికీర్షసి
కస్యాసి వద వామోరు మథ్నతీవ మనాంసి నః

"పద్మ పలాశలోచనా! నీ వెవరు? ఎక్కడ నుండి వచ్చితివి? నీ వెవరి దానవు? నిన్ను గాంచిన పిదప మా మనస్సు పట్టు తప్పుచున్నది" అనిరి.

ఇది రాక్షసపద్ధతి. దారిన బోవు అపరిచిత వనితతో పరాచకాలాడువారు దైత్యులు. పరస్త్రీ వ్యామోహము రాక్షసుల లక్షణము. బస్‌స్టాప్‌ల వద్ద, రైల్వేప్లాట్‌ఫారాల మీద, సినిమాహాళ్ళ వద్ద, షోరూంల దగ్గర ఇప్పటికీ ఈ దైత్య వాలకములు వాలము లాడిస్తూ చరిస్తూనే ఉన్నాయి. అందమైన స్త్రీ కనుపించగనే "మీరెవరు?"**(కాత్వం)** అని ప్రశ్నించడం, ఎక్కడనుండి వచ్చారు? ఇత్యాది వివరాలు సేకరించడం, తదనంతరము "మీరు చెప్పింది బావుంది. మీరు చూసింది బావుంది" **(కంజపలాశాక్షి)** యంటూ చౌకబారు పొగడ్తలు, తరువాత మతి చలించడం, గతి క్షీణించడం ఇదే గదూ మోహినిని చూడగనే రాక్షసులు చేసిన నిర్వాకము!

మోహిని బాధించదు. మోహము బాధిస్తుంది. మోహము మనస్సులో నున్నదే గాని మహిలో లేదు. మోహినిని వాంఛించువారికి అమృతము లభించదు. మోహమునకు గురియగు వారికి అమృతత్వము సిద్ధించదు.

అందము దృశ్యములో లేదు, దృష్టిలో ఉంది. విషయములో లేదు,చిత్తములో ఉంది. ప్రపంచము మోహనాకారముగా గోచరించినచో మనస్సులో మోహమున్నదని భావము. ఎవరి దృష్టి జ్ఞానమయమో వారిని మోహము బంధించలేదు. అంతవరకు సాధకుడు జాగరూకుడై యుండవలెను.

అసంభాషేత్ స్త్రియా కాంచి త్పూర్వదృష్టాం చ న స్మరేత్
కథాం చ వర్జయే త్తాసాం న పశ్యే ల్లిఖితా మపి

"స్త్రీతో ముచ్చటించుట, గతంలో చూసిన స్త్రీని గూర్చి తలపోసుకొనుట, స్త్రీల విషయముల నాలకించుట, వారి చిత్రములను దర్శించుట త్యాజ్యము" లని నారద పరివ్రాజకోపనిషత్తు హెచ్చరించినది.

దానవులు మోహినిని స్తుతించుటలో అలసట నొందలేదు. వారి పొగడ్తలు నదీ ప్రవాహమువలె నుండెను. మోహపైత్య మధికమగుట చేత ఉన్మాద కవిత్వము పొంగి పొఱలెను.

"దేవీ! నిన్ను సురులు గూడ పొందలేరు. ఏమి నీ కనుబొమ్మలు! మా కళ్ళలోనికి బొమ్మలను ప్రవేశింపనీయ కున్నవి. ఆహా! సృష్టికర్త ఎంత కరుణామయుడు! మా దృష్టిని ఫలప్రద మొనర్చుటకు నిన్ను సృష్టించెను.

సా త్వం నః స్పర్ధమానానా మేక వస్తుని భామిని
జ్ఞాతీనాం బద్ధవైరాణాం శం విధత్స్వ సుమధ్యమే

"భామినీ! సుమధ్యమా! ఒక వస్తువును గూర్చి మేము పరస్పర స్పర్ధలతో బద్ధ శత్రువులమై యున్నాము. మేము జ్ఞాతులము. నీవు మాకు శుభమును చేకూర్చుము" యనిరి.

కులప్రసక్తి యందు ఆసక్తి గలవారు అసురులు. కులరొంపిలో జిక్కుకొనిన వారికి అనుకూల జీవనము అవగతము గాదు. కులాలు కుటిల జీవనానికి పునాదులు. మాలిన్యానికి ప్రతిరూపాలు.

కలహమును నివారించి, అమృతమును వితరణము గావింపుమని కలశమును దైత్యులు కన్యచేతిలో పెట్టిరి. దురదృష్టవంతులు లభించిన దానిని పరులకిచ్చి దుఃఖిస్తుంటారు. పెరిగే వడ్డీని చూస్తారే గాని విరిగే నడ్డిని పట్టించుకోరు.

మోహినీ రూపమును ధరించియున్న శ్రీహరిభగవానుడు అసురుల మాటల నాలకించి ఇట్లనెను:

"కశ్యప తనయులారా! మీరు ప్రాజ్ఞులు. విజ్ఞులు. నేను కామినిని. నన్ను కామించుట విజ్ఞులకు భావ్యము గాదు. మర్కటములు, జంబుకములు, శునకములు సదా నూతన మైత్రిని వాంఛించునట్లు, స్వేచ్ఛను బొందిన కామినులు చరించుచుందురు. అట్టివారి స్నేహము అభిలషణీయము గాదని పండితులు పలుకుచుందురు.

క॥ **పలుకులు మధురసధారలు దలపులు నానాప్రకార దావానలముల్**
సెలుములు సాలావృకములు సెలువల నమ్మోటలు వేదసిద్ధాంతములే.

"దైత్యులారా! మీరు కోరినందున నేను అమృతమును మీకు వితరణ జేయుచున్నాను. నేను వగలెరుగను. వంచన నెరుగను. అమృత విభజనము నందు మంచి జరిగినను, చెడు జరిగినను మీరు భరించవలసి యుండును. లేనిచో నేను సుధను పంచలేను" యని పలికెను.

ఆమె వాక్కులు అసురులకు అమృతము కన్నను మధురముగా యుండెను. మోహము కన్నను తీపియగు వస్తువు మరొకటుండునా? మోహిని చెప్పిన దానిని వారా మోదించిరి.

సురాసురులు స్నానము లాచరించి దర్భాసనములపై ఆసీనులైరి. అమృత కలశమును దీసికొని జగన్నాథుడు జగన్మోహినీ రూపమున యరుదెంచెను. ఒక్క క్షణ మాలోచించెను. రాక్షసులు అహంకారులు. వారికి అమృతము లభించినచో, ఆ తరువాత వారి పాపకృత్యములకు అంతముండదు. కనుక వారికి అమృతము నివ్వకూడదని భావించెను.

అసురాణాం సుధా దానం సర్పాణా మివ దుర్నయమ్

"రాక్షసులకు అమృతమును ప్రసాదించుట పాముకు పాలుబోయుట వంటి" దని శ్రీహరి భావించెను.

క్రూరులను, పాపులను పరమాత్మ కరుణించడు. వారికి అమృతము నివ్వడు. కనుక పాపకార్యములను విడనాడి, పుణ్యవంతులై జీవించువారు పరమాత్మ కృపకు పాత్రులై, అమృతపానము జేసి అమరులయ్యెదరు.

జగన్మోహినీ రూపుడైన శ్రీహరి దేవ దానవులను వేఱువేఱు వరుసలలో కూర్చుండ బెట్టెను. పుష్పిత వాక్కులచే అసురులను సంతోష పరచుచు, అమృతమును దేవతలకు పంచిపెట్టుచుండెను.

"కలశమునందు పైనున్న అమృతము నీళ్ళవలె యున్నది. దానిని దేవతలకు పోయుచున్నాను. క్రింది భాగమున నిలచియున్న మధురమైన అమృతమును మీకు పోసెదము" అని రాక్షసులతో మాయా మానుష విగ్రహుడు పలికెను. దానవులు ఆమె వాక్కులచే మోహితులై అమితానందము నొందిరి. కాదనినచో ఆమె ప్రేమ దూరమగునేమో యని భావించి, దేవతలు సుధాపానమును చేయు దుర్భర కార్యమును సంయమనముతో వీక్షించసాగిరి.

బలహీనత బరువు నెరుగదు. స్త్రీలపై నున్న మోహముతో అనేక మంది వారు చెప్పినట్లు ఆడి, ఆవేదనలకు గురియవుతుంటారు. మోహిని దేవతలకు అమృతమును పోయుచుండెను. రాక్షసుడైన రాహువు రహస్యమును గ్రహించెను. మోహిని అసురులను మోసముచేసి దేవతలకు పీయూషము నందించు చున్నదని గుర్తించెను. అతడు కూడా దేవరూపమును ధరించి, సురుల వరుసలో కూర్చొనెను. సూర్యచంద్రులకు అమృతము పోయు సమయమున రాహువు వచ్చి కూర్చొనెను. అతనిని సూర్యచంద్రులు గ్రహించిరి. శ్రీహరికి తెలిపిరి.

శ్రీహరి రాహువుకు కూడ అమృతమును పోసెను. భోజన పంక్తిలో భేదము పాటింప కూడదు. అది మహాదోషము. అందుచేత శ్రీహరి రాహువుకు గూడా సుధను పోసెను. కొందరు పంక్తిలో భుజించునపుడు గోత్రము చెప్పలేదని పంక్తినుండి లేపి బయటికి పంపుచుందురు. కొందరు ఆరగించు విధానములో తమదైన మార్గమును అనుసరించనందున అతడు తమ వర్ణమువాడు గాదని భావించి, అతనిని పంక్తినుండి బహిష్కరించుచుందురు. ఇలాంటివారు పరమాత్మ దృష్టిలో దోషులగుదురు. పంక్తిలో భేదము చూచు వారికి "సంగ్రహణి" యనెడి వ్యాధి వచ్చునని బుధజనులు చెప్పుదురు.

శ్రీహరి రాహువునకు అమృతమును పోసెను. అతడు పానము చేయునపుడు కంఠము నుండి క్రిందికి దిగక మునుపే అతని శిరస్సును ఛేదించెను. అమృతముచే తడుపబడినది యైనందున అతని శిరస్సు నశింపకుండెను. బ్రహ్మదేవుని కృపచే ఆ శిరస్సు గ్రహరూపమున నిలచెను. అదియే రాహుగ్రహము. ఇప్పటికీ కూడా పూర్ణిమ, అమావాస్య తిథులయందు రాహువు చంద్ర సూర్యుల నైపు పరుగులిడుచుండును.

రాహువు సూర్యచంద్రుల మధ్యన ఆసీనుడాయెను. చంద్రుడు మనస్సునకు అధిష్ఠాన దేవత కాగా, సూర్యుని వలన బుద్ధి ప్రకాశించుచున్నది. వాసనా రూపమైన రాహువు సూర్యచంద్రుల ప్రక్కన కూర్చుని, వారికి అమృతమును ప్రసాదింపనీయక అడ్డు పడును. మనోబుద్ధులు పరమాత్మను ధ్యానించి తరించునపుడు విషయవాసనలు మధ్యలో ప్రవేశించి ధ్యానమును భగ్నమొనర్చును. శ్రీహరి సుదర్శనముచే రాహువును ఖండించినట్లు, జ్ఞానము ద్వారా వాసనను నశింపజేయవలెను. వాసన లంతరించగనే జీవులు అమృతరూపు లగుదురు.

ధ్యానతో హృదయాకాశే చితి చిచ్చక్ర ధారయా

"హృదయాకాశమున ధ్యానమగ్నుడవై, జ్ఞాన మనెడి చక్రము ద్వారా చిత్తమును ఛేదింపుము" యని మహోపనిషత్తు ప్రవచించినది.

సురులకు అమృతమును పోసిన పిదప అసురుల ఎదుటనే శ్రీహరి తన నిజ రూపమును ప్రకటించి ప్రదర్శించెను. గరుడ వాహనము నెక్కి వైకుంఠమున కేగెను. సురాసురులు ఏకమై క్షీర సాగరమును మథించినను, అమృతమును ఇరువురు పానము చేయలేకపోయిరి. కారణమేమి? దీనికి వ్యాస భాగవతము చక్కని సమాధానము నొసగినది.

ఏవం సురాసుర గణాః సమదేశకాల హేత్వర్థ కర్మ మత యోఽపి ఫలే వికల్పాః
తత్రామృతం సురగణాః ఫలమంజసాపు ర్యత్పాద పఙ్కజ రజః శ్రయణాన్న దైత్యాః

దేశము, కాలము, హేతువు, అర్థము, కర్మ, మతి ఇవి ఇరువురికి సమానమైనను ఫలము భిన్నమాయెను. భగవానుని చరణకమల రేణువుల నాశ్రయించుటచేత సురులు అమృతమును పానముచేసిరి. భగవచ్చరణారవిందములను ఆశ్రయింపక పోవుటచేత అసురులు అమృతమునకు దూరులైరి.

సమస్త కర్మల యొక్క ఏకైక ఫలమును మూఢులు గాంచలేరు. పరమ పురుషార్థమైన మోక్షమును గ్రహింపలేరు. సంసారమును వృద్ధిపరచు కొనుటకు, భార్యాపుత్రులను సంతోష పరచుటకు శ్రమించుచుందురు. ఇది యంతయు మూలమును వదలి ఆకులపై నీరు చల్లుట వంటిది. శాఖలను తడుపుట వంటిది. మూలమును నీటితో తడుపగనే చెట్టు పచ్చదనముతో శోభించి, ఫలముల నొసంగును. చెట్టు యొక్క మూలమును తడుపగనే వృక్షమంతయు శోభను సంతరించుకొనునట్లు, పరమాత్మను శాంతింప జేయగనే పర్వులు సుఖముల ననుభవించెదరు. శుభములను బడసెదరు. ఈ సత్యమును గ్రహించలేని జనులు సంసారమే సమస్తమని భావించి దుఃఖములకు లోనగుచుందురు.

దేవదానవ యుద్ధము

అమృతపానము జేసిన దేవతలపై కృద్ధులైన దానవులు అస్త్రశస్త్రములను ధరించి వారిపై యుద్ధమునకు వెళ్ళిరి. అసురసేనకు విరోచన నందనుడగు బలిచక్రవర్తి సారథ్యము వహింపగా, సురసేనకు మహేంద్రుడు నాయకత్వము వహించెను. ఉభయ

సైన్యములు రెండు సాగరముల వలె గోచరింప సాగినవి. రణరంగ మంతయు భయంకర ధ్వనులతో నిండిపోయెను.

క॥ **భేరీభాంకారంబులు వారణఘీంకారములును వరహరిహేషల్**
భూరిరథనేమిరవములు ఘోరములై పెల్లగించె గులశైలములన్.

బలి ఇంద్రునితో పోరాడుచుండెను. తారకాసురునితో కార్తికేయుడు తలపడెను. వరుణుడు హేతి నెదుర్కొనగా, సూర్యుడు ప్రహేతితో పోరాడెను. కాలనాభితో యముడును, మయునితో విశ్వకర్మయును, రాహువుతో చంద్రుడును, శుక్రునితో బృహస్పతి, నరకాసురునితో శని తలపడి పోరాడసాగిరి.

బలిచక్రవర్తి విజృంభించెను. పది బాణములచే మహేంద్రుని, మూడు శరములచే నైరావతమును, నాలుగు బాణములచే నాలుగు గుఱ్ఱములను, ఒక బాణముతో మావటివానిని గొట్టెను. దేవేంద్రుడు ఆ బాణముల నన్నింటిని ఛేదించెను.

బలిచక్రవర్తి గొప్పదియగు అగ్నిని సృష్టించెను. అతి భయంకరమైన ఆ యగ్ని దేవతల సేనను దగ్ధమొనర్ప సాగెను. దేవత లందరు విషాదముతో ఖిన్నులైరి. ప్రతీకారము చేయజాలని వారైరి. భగవానుడగు శ్రీపతిని ధ్యానించిరి.

అసురభావములు తల ఎత్తినపుడు సాధకుడు అతి జాగరూకుడై యుండాలి. తన బలము చాలనపుడు దైవబలమునకై ప్రార్థించాలి. దేవతలు శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించారు. వెంటనే శ్రీనాథుడు కరుణించి ప్రసన్నుడైనాడు.

మ॥ **విహగేంద్రాశ్వనిరూఢుడై మణిరమావిభ్రాజితోరస్కుడై**
బహుశస్త్రాస్త్రమహాభుజాకలితుడై భాస్వత్కిరీటాదిదు
స్సహుడై నవ్యపిశంగచేలధరుడై సంఫుల్లపద్మాక్షుడై
విహితాలంకృతితోడ మాధవుడు దావేంచేసె నచ్చోటికిన్.

మాధవుడు ప్రవేశించగనే మాయలన్నీ పటాపంచ లయ్యెను. మేల్కొనగనే స్వప్నము అదృశ్యమైనట్లు పరమ ఆగమనముతో సర్వ దురితములు తొలగిపోయినవి. ఈ సందర్భమున శ్రీశుకుడు బాధలను పోగొట్టునది భగవన్నామమే యని పరీక్షిత్తునకు తెలిపెను.

హరి స్మృతిః సర్వ విప ద్విమోక్షణమ్

"సర్వ ఆపదలకు పరిష్కృతము హరిపాద స్మరణమే" యనెను.

ఇంద్రుడు వజ్రాయుధమును ప్రయోగించెను. రెక్కలు తెగిన పర్వతమువలె బలి చక్రవర్తి విమానముతోపాటు భూమిపై బడెను. అది గాంచిన బలి స్నేహితుడగు జంభాసురుడు మహేంద్రునిపై బడెను. అతనిని గూడా ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముతో ఖండించెను.

బ్రహ్మదేవుడు నారదుని యుద్ధరంగమునకు బంపెను. నారదుడు హితబోధచేసి వారిరువురిని శాంతింపజేసెను. సురులు సురలోకమునకు, అసురులు అసురలోకమునకు

వెడలిరి. అసురులు అస్తాచలమునకు వెళ్ళగా, అవయవములు తెగినను మస్తకముండిన అమరులందరిని శుక్రాచార్యుడు తన సంజీవినీ విద్య ద్వారా తిరిగి బ్రతికించెను.

క్షీరసాగర మథనము - తాత్త్విక అవగాహన

ఆత్మ సామ్రాజ్యాన్ని అధిష్ఠించుటకు సాధకుని ఆంతర్యంలో జరిగే ప్రయత్నమే క్షీరసాగర మథనంలోని తాత్త్విక అవగాహనయై యున్నది. తాత్త్విక అవగాహన, భావ సౌందర్యము, అలంకార శిల్పము తెలియనివారు ఈ కథలోని స్వారస్యమును గ్రహింప లేక మిడిమిడి జ్ఞానంతో మహర్షి వాఙ్మయము అర్థరహితమైనదని అసందర్భ, అప్రస్తుత ప్రసంగాలు చేస్తుంటారు.

పాల సముద్రమంటూ స్థూలంగా ఒకటుంటే అది ఎలా తయారయింది? సముద్ర మంత క్షీరాన్ని అందించిన ఆవులు, గేదెలు ఎక్కడ? లేక మేఘాలు జలాన్ని వర్షించి నట్లు, పాలను క్రుమ్మరించే క్షీరమేఘాలు గతంలో ఉండేవా? ఒకవేళ అలా జరిగి ఉంటే రసాయనిక ప్రక్రియ ద్వారా ఆ పాలు పెరుగుగా మారదా? ఇలా ఆలోచిస్తుంటే మనమొక పూడిక తెలియని అగాధంలో పడిపోతాము.

ప్రతి మానవునిలో చెలరేగే కల్లోల తరంగాలకు ఆలవాలమైన మనసే క్షీరసాగరము. తత్త్వచింతన గల సాత్త్విక మనసే క్షీరసాగరము. ప్రతి సాధకుడు ఆంతరంగిక శోధన చేసి అమృతత్వాన్ని పొందుటయే క్షీరసాగర మథనంలోని భావ సౌందర్యము. క్షీరసాగర మనెడి మనస్సులో మందర పర్వత మనెడి బుద్ధి నుంచాలి. మందర పర్వతానికి అహంకారమనెడి వాసుకిని త్రాడుగా అమర్చాలి. ప్రతి వ్యక్తిలోని దైవాసుర గుణాలే దేవ దానవులు. ఒకనైపు దైవగుణాలు, మరియొకనైపు అసురగుణాలు అహంకారాన్ని పట్టి చిలకడ మనెడి ధ్యానాన్ని కొనసాగించాలి. ప్రారంభదశలో ఎన్నియో సిద్ధులు కలుగవచ్చు. శంఖారావం, ఘంటానాదం, మురళీగానం లాంటి శబ్దాలు వినిపించడం; దూరదర్శనం, దూరశ్రవణం లాంటి శక్తులు లభించడం; అద్భుతదృశ్యాలు గోచరించడం జరుగవచ్చు. అయినా అమృతానుభవము నకు వీటిని త్యజింపక తప్పదు. అలాగే ధ్యానం కొనసాగించగా అమృతత్వం సిద్ధించే ముందు అహంకారములో ఇమిడియున్న చివరి కొద్దిపాటి వాసనలు గూడ వెళ్ళగ్రక్కడం జరుగుతుంది. అయితే ఆ వాసనా ప్రభావము మనస్సును, హృదయమును స్పృశించకుండా చూసుకోవాలి. అహంకారము సమూలంగా నశించి, మనస్సులోని వాసనలు ప్రక్షాళనం కాగానే ఆత్మ దర్శనమవుతుంది. ఆత్మానందమే అమృతపానం. అమృతపానం చేసినవారు అమరులౌతారు. ప్రతి ఒక్కరు అమృతసిద్ధిని బొంది అమరు లగుటయే ఈ క్షీరసాగర మథనంలోని సందేశాత్మక సమన్వయ సారాంశము.

హాలాహలాన్ని పానం చేసిన శివుడు త్యాగపురుషుడు. పరులకొఱకు తాను విషాన్ని పానంచేశాడు. శివుడు త్రినేత్రధారి. అతని మూడవ నేత్రం తెరువబడగనే ఎదుటనున్న వస్తువులు, వ్యక్తులు భస్మీపటల మవుతారు. మూడవ నేత్రమనేది ప్రతి వ్యక్తికీ యున్నది.

అదే జ్ఞాన నేత్రం. జ్ఞాన చక్షువు తెరువబడగనే మనకు గోచరమయ్యే ఈ జగత్తు అదృశ్య మవుతుంది. జ్ఞాన తేజస్సులో అజ్ఞానాంధకారము పటాపంచ లవుతుంది. అదృశ్యమైన నామ రూపాత్మక ప్రపంచముస్థానే పరమాత్మ దివ్య దర్శనము గోచరమై **"వాసుదేవ స్సర్వమితి"** యన్న అనుభూతి కలుగుతుంది. ఆ దివ్యానుభూతిలో అజ్ఞానమేఘాలు చెదరిపోతాయి. ఆనంద జల్లులు కురుస్తాయి.

మహాదేవునిపై మాయా ప్రభావము

మధుసూదనుడు మగువ రూపమున దైత్యులను మోహమునకు గురిజేసి దేవతలకు అమృతమును పంచిపెట్టెను. ఈ విషయమును తెలిసి మహేశ్వరుడు పార్వతీ సమేతుడై, ప్రమథగణ పరివృతుడై, మోహినీ రూపమును దర్శింప నిచ్ఛగించి శ్రీహరి వద్దకు వెడలెను. నారాయణుడు నీలకంఠునికి స్వాగతం పలికెను. మాధవుని మహిమను మహేశ్వరుడు వర్ణింపసాగెను.

"జగదీశ్వరా! నీవు సర్వలోకములకు మూలకారణమై యున్నావు. నీవు సర్వవ్యాప కుడవు. సర్వశక్తిమంతుడవు. చైతన్య రూపుడవు. సృష్టి స్థితి లయాదులకు నీవే కారణుడవు." యని భగవద్వైభవమును అత్యంత రమణీయముగా వర్ణింప సాగెను.

మమతల నెండగట్టిన మునులు ముక్తిని బడయగోరి ముకుందుని పాదముల నాశ్రయింతురు. మాధవుడు పరబ్రహ్మ స్వరూపుడు. జనన మరణములు తెలియనివాడు. శోకము లేనివాడు. తన కన్యముగా లోకము లేనివాడు. సర్వము తనయందే యున్నను నిజానికి తాను వాటికంటెను భిన్నుడు. జీవులకు తానే కర్మఫల ప్రదాతయై యున్నాడు. కర్మఫలాలకై సర్వలోకములు ఆయన దయను వేడుకొంటున్నవి. అయినను అతడు నిరపేక్షుడు.

కార్యకారణములు తానైయున్నాడు. ఏకత్వంలో భిన్నత్వము అతని అమోఘ రచనయే. భిన్నత్వంలో ఏకత్వము అతని దివ్య మహిమయే. బంగారమునకు, ఆభరణము లకు వస్తుగత భేదములేనట్లు, కారణ రూపుడైన జగన్నాథునకు కార్యరూపమైన జగత్తునకు భేదము లేదు. అతని స్వరూపము నెవ్వరును ఎఱుగజాలరు.

సీ॥ భావించి కొందఱు బ్రహ్మంబు నీవని తలపోసి కొందఱు ధర్మమనియు
జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుడని పరని గొందఱు శక్తి సహితుడనియు
జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయు డాత్మతంత్రుడు పరుం డధికు డనియు
దొడరి యూహింతురు తుది సద్సదద్వయ సదసద్విశిష్టసంశ్రయుడ నీవు
తే॥ తలప నొక్కింత వస్తుభేదంబు గలదె కంకణాదులు బసిడి యొక్కటియకాదె
కడలు సైకైన వార్థియొక్కటియకాదె భేదమంచును నిను వికల్పింపవలదె.

యని పరమేశ్వరుడు శ్రీనాథుని వైభవమును వర్ణింపసాగెను.

భేదము అజ్ఞాన జనితము. ఆరోపితము. గుణ పరిణామమే భేదమును గోచరింప జేయుచున్నది. ఆదిత్యుని కాంతితో అంధకారము అదృశ్య మగునట్లు, జ్ఞానోదయంతో అజ్ఞానము అంతరించుచున్నది. అవ్యయుడైన అచ్యుతు డొక్కడేయని తెలియుచున్నది. అనిర్వచనీయు డైనందున షడ్దర్శనములు పలుపలు విధముల అతని వైభవమును వర్ణించినవి.

"నేను, బ్రహ్మ, మరీచాది మునులే నిన్నెఱుగ జాలము. ఇక సామాన్యుల విషయము చెప్పనేల?" యని పరమేశ్వరుడు భగవద్విభూతిని పరవశించి వర్ణించుచున్నాడు.

"హే జగన్నాథా! వాయువు ఆకాశ మంతటను వ్యాపించి యున్నట్లు వాసుదేవుడవైన నీవు జగమంతట వ్యాపించి యున్నావు. గతంలో మహిమాన్వితమైన నీ నరసింహాది అవతార వైభవములను నేను దర్శించి యున్నాను. దానవులను వంచించి, దేవతలకు సుధను పంచి యిచ్చిన నీ మోహినీ రూపమును గాంచ నిచ్చగించి ఇచ్చటి కరుదెంచితిని. దేవా! అనుగ్రహింపుము" అనెను. మహేశ్వరుని ప్రార్థనను మాధవుడు అంగీకరించెను. మోహినీ రూపమును జూపుటకు నిచ్చగించెను. వెంటనే అదృశ్య మయ్యెను. ఉమానాథుడు సతీ సమేతుడై అటునిటు చూపులు సారించుచుండెను.

అదొక ఉద్యానవనము. ఎఱ్ఱని చిగురుటాకులు గల వృక్షసముదాయము, నానావిధ సుమభరితమై మనోహరముగ నొప్పారుచుండెను. ఆ వనములో పలుచని వస్త్రమును గప్పుకొని, పూల బంతులాడుచు యొక వనిత గోచరించెను. బంతిని పట్టుకొను ప్రయత్నములో ఎగురునపుడు ఆమె కుచములు కమనీయముగ కదలును. అలలు లేచి పడునట్లు స్తనద్వయము చలించును. ఆమె చరణములు చిగురుటాకులవలె కోమలములై యుండెను. అన్నివైపుల చరించే పూబంతిని పరిశీలించే యత్నములో కదలే ఆమె మనోహర కనుద్వయము ముల్లోకములను మోహింపజేయుచుండెను. ఆమె రూప లావణ్యమును, అమోఘ సౌందర్యమును గాంచి భూతనాథుడు మోహభూతము ఒడిలో పడెను.

వడివడిగా పరుగిడే వనితయొక్క చీరముడి వీడింది. వస్త్రము విడిపోయింది. జుట్టు ముడి జారిపోయింది. ఎడమచేతిలో వీడిన జుట్టు ముడిని పట్టుకొని, కుడిచేతితో పూబంతిని వీడకుండా క్రీడించసాగింది. తానూ ఆడాలని ముచ్చట పడినాడు నటరాజు. భామినిని తదేకంగా వీక్షిస్తున్నాడు భూతనాథుడు. చంద్రశేఖరుని వైపు చూపు సారించినది చంద్రవదన. జవ్వని చూపు ననుసరించిన తన చూపు ఎటుకేగినదో తెలియదు. తాను చూపులేని వాడయ్యెను. రూపును మఱచెను. దాపునున్నవారిని విస్మరించెను. ఊపెక్కిన కాగా పిగ్గును బాపుకొని, జారిన సిగను పట్టుకొనుటకు శూలపాణి పరుగులిడెను.

ఆ॥ వాలుగంటి వాడి వాలారు జూపుల శూలి ధైర్య మెల్ల గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల వాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.

మహాదేవుని చిత్తము మగువలో చిక్కుకొనెను. విషమును జీర్ణించుకొనిన పరమేశ్వరుడు వనిత ఉనికిని గ్రహింపలేకపోయెను. విషము కన్నను విషయములే ప్రమాదకరములని నిరూపింపబడెను.

ఉమాపతి వనిత ననుసరించెను. చీర వీడిన చెలియ చెట్లమాటునకు చనెను. చేతో భవుడు చిత్తము నావరించగా శివుడు చంచలు డాయెను. చెలువముగోరి చెలువను చేర బోయెను. ఆడయేనుగు వెంట పరుగిడు మగయేనుగు వలె మహేశ్వరుడు మగువ వెంట పరుగిడెను.

ఆశ ఆకాశమంతాయెను. పిగ్గు ఆవగింజంతాయెను. పాదములు పరుగులే నేర్చెను. ఎలాగో కోమలి కేశపాశము హస్తగత మయ్యెను. వనిత విముఖతను వ్యక్తము చేయుచున్నను పట్టించుకొనక వామదేవుడు వనితను వాటేసుకొనెను. ఫాలనేత్రునితో పోటీబడిన ఆ కులుకులాడి విడిపించుకొని వడివడిగా పరుగిడెను.

నదులు దాటెను. గిరులు దాటెను. వనములు తిరిగెను. వనితను తరిమెను. చెలియ చిక్కదు. చిత్తము దక్కదు. తరిగే ఆశ పరుగును పెంచింది. కానీ విధి మగువను దూరముగనే ఉంచింది. కొంప మునిగింది. కైలాసము కల్లోలమైంది. విలాసాలు విద్ధూరాలని తెలిసింది. ఉన్మత్తశేఖరుని మతి స్థిమితపడింది. విష్ణుమాయ తెలిసింది. చిత్త భ్రాంతి తొలగింది. మగువ మగవాడాయెను. ప్రేమతో మహేశ్వరుని పలుకరించెను.

ఆ॥ కాము గెలువవచ్చు గాలారిగావచ్చు మృత్యుజయము గలిగి మెరయవచ్చు
నాడువారి చూపుటంపఱ గెలువంగ వశముగాదు త్రిపురవైరికైన.

"పరమ పురుషా! పరమేశా! నా మాయలో పడినవారు తిరిగి స్వస్థతను బొందలేరు. అది నీలాంటి మహితాత్ములకే సాధ్యము. నీవు దప్ప అన్యులు నా మాయను దాటలేరు" యనెను. మహేశ్వరుడు భగవానునకు ప్రదక్షిణ మాచరించి, పార్షదులతో పార్వతితో గూడి కైలాసమున కేగెను. అచ్చట పరమేశ్వరుడు ఆదిదేవి యగు పార్వతీదేవితో ఇలా పలికెను:

అయివ్యపశ్య స్త్వ మజస్య మాయాం పరస్య పుంసః పరదేవతాయాః
అహం కలనా మృషభోऽపి ముహ్యే యయావశోऽన్యే కిముతా స్వతన్త్రాః ॥

"భవానీ! పుట్టుకలేనివాడు, పరమపురుషుడు నగు విష్ణుదేవుని మాయను గాంచితివి గదా! నేను ఆ మహితాత్ముని యంశయైనను ఆయన మాయకు మోహితుడ నైతిని. ఇక సామాన్యులు వశపడకుందురా?" యనెను.

కాముని గెలిచిన వారు కాలుని గెలువగలరు. స్త్రీ సంగము వాంఛనీయము గాదు. అలాగే స్త్రీలకు పురుష సంగము అభిలషణీయము గాకూడదు. కామము మనస్సును విషయ సుడిగుండములో పడద్రోయును. బుద్ధిని భ్రష్ట మొనర్చును. వైభవమును హరించును. కామము విషయములో జయము కలిగిందని భ్రమింపరాదు. కామము ఎంతటి వారినైనను మోసగించును.

ఎంత నేర్చిన ఎంత జూచిన ఎంతవారలైన కాంత దాసులే

యని త్యాగరాజస్వామి గళమెత్తి చాటెను.

ఈ సత్యమును ముముక్షువుల హృదయములో స్థిరపరచుటయే మహాదేవుని మోహమనెడి ఇతివృత్తము వెనుక దాగియున్న పరమార్థము. లేనిచో కాముని దహించిన

వాడు మోహమునకు గురియగుట సంభవమా? శివుడే పరవశుడైనచో ఇక మనలాంటి సామాన్యులు ఎలా ప్రయత్నించి సాధింపవలెనో తెలుపుటయే ఇందులోని సారాంశము.

కామము కల్మషము. మోహము ముష్కరము. పరమాత్మ యందు పూర్ణ విశ్వాస ముంచి, నిత్య భజనలో సంతసించువారే కామమును జయింపగలరు. కామము విషయంలో వ్యక్తి కృషికన్నను వాసుదేవుని కృప ఎక్కువగా యుండవలెను. మనస్సును కామము ఆవరించినపుడు **"ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ"** యనెడి దివ్య మంత్రమును విడువకుండా స్మరించాలి. శ్యాముడు నిలిచిన హృదిలో కాముడు నిలువలేడు. రాజుగారి ఆస్థానములోనికి శునక మెలా ప్రవేశించలేదో పరమాత్మ వసించే హృదయమున పాపిష్టి కామము ప్రవేశింపలేదు. శీతలోదకమును కడుపారా త్రాగిన వాడు ఎండమావుల వెంట పరుగులిడునా? భగవన్నామామృతపానము చేసిన మహితాత్ముని మోహము కదలించునా? మోహము అంతరించినవాడు మోక్షమును బొంది తరించును.

తదనంతరము ఏడవ మన్వంతరము నుండి పదునాల్గవ మన్వంతరము వరకు శ్రీశుకుడు పరీక్షిత్తునికి చెప్పెను. ఈ పదునాలుగు మన్వంతరములు ఒక కల్పమనియు, కల్పమనగా సహస్ర యుగాత్మక మనియు తెలిపెను.

బలి విజయము

మహాతపస్వి యైన మహేశ్వరుడు మగువ వెంట బరుగిడెను. మరి మహాతేజస్వి యగు లక్ష్మీపతి బలిచక్రవర్తిని దానమెందులకు యాచించెను? ఈ ప్రశ్నయే పరీక్షిత్తునిలో ఉత్పన్నమాయెను. బ్రహ్మజ్ఞానియగు శ్రీశుకుడు శిష్యుని సందేహమును నివారింప, బలి నిర్వహించిన విశ్వజిద్యాగమును ఎఱుకపరచి, వామనమూర్తి దర్శనమును అనుగ్రహింపబోవుచున్నాడు.

దానవులు దేవతల చేతిలో ఓడిపోయిరి. ఇంద్రుని చేతిలో బలి నిహతు డయ్యెను. భృగు వంశీయుడగు శుక్రాచార్యుడతనిని పునర్జీవితుని గావించెను. బలి శుక్రునికి శిష్యుడై సేవించుచుండెను. బలిమిని వాంఛించు వారెల్లరు శుక్రుని సేవింపక తప్పదు.

శుక్రుడనగా బ్రహ్మచర్య మని భావము. **"శుక్రం తేజః అస్యాస్తీతి"** శుక్ర మనగా తేజస్సు లేదా వీర్యము అని భావము. వీర్యము వలననే దేహము జనించినది. వీర్యమే దేహమునకు బలమై యున్నది. వీర్య నష్టముతో వ్యక్తి బలహీనుడగును.

మరణం బిన్దు పతేన జీవనం బిన్దు రక్షణాత్

వీర్య నష్టమే మరణ మనియు, వీర్య రక్షణమే జీవన మనియు యోగశాస్త్రము వచించినది.

వీర్యమును రక్షించుకొనువారు తేజోవంతు లగుదురు. ఇదియే బ్రహ్మచర్య వైభవము. బ్రహ్మచర్యము రెండువిధములు: (1) శారీరకము, (2) మానసికము. దేహమును నిగ్రహించుట మొదటిది కాగా, చెడువృత్తులు లోన ప్రవేశింపనీయక

నిరోధించునది రెండవది. బ్రహ్మచర్యము ముదిమిని నిరోధించును. మృత్యువును నివారించును.

బ్రహ్మచర్యమును భగ్న మొనర్చు చెడు సంకల్పములు మనస్సులో ప్రవేశింపకుండా జాగ్రత్తపడవలెను. చెడు సంకల్పము రాగానే దానిని తరిమి వేసే ప్రయత్నము చేయరాదు. ఇక్కడే బ్రహ్మచారులు, బ్రహ్మచర్యవ్రత మవలంబించువారు జాగరూకులై యుండవలెను. చెడు సంకల్పమును తరిమివేసే ప్రయత్నములో నీవు చాలా శక్తిని పోగొట్టుకొందువు. అలసి పోవుచుందువు. ఆవేదన చెందుచుందువు. ఇవన్నియు నీ మానసిక శక్తిని హరించును. బ్రహ్మచర్యమును బలహీన మొనర్చును. చెడు సంకల్పములకు ఒక నైపుణ్య మున్నది. నీవు వాటిని ఎంతటి శక్తితో త్యజింతువో, అంతకు రెండింతలుగా మించిన శక్తితో అవి తిరిగి నిన్ను చేరును. అది కూడా చాలా వేగముగా వెనుదిరుగును. నీవు అనేక సార్లు ప్రయత్నించుచుండినను, అవి నిర్విరామంగా ప్రవేశించుచునే యుండును.

కామానికి, వ్యామోహానికి సంబంధించిన సంకల్పములు మనలో ప్రవేశింపగనే నీవు ఉదాసీనంగా ఉండుట యలవరచుకొనవలెను. విచారణను ప్రారంభించవలెను. సద్భావాలతో మనస్సును నింపవలెను. బ్రహ్మచర్యము యొక్క వైభవమును మననము చేయవలెను. తుచ్ఛమైన విషయలోలత్వమునకు, ఉన్నతమైన సుగుణములకు, బ్రహ్మచర్యమునకు గల తారతమ్యమును స్పష్టముగ దర్శింపవలెను.

క్వ శరీర మశేషాణాం శ్లేష్మాదీనాం మహాచయః
క్వ చాఙ్గ శోభా సౌభాగ్య కమనీయాదయో గుణాః

"శ్లేష్మాదులతో కూడిన దేహ మెక్కడ? కమనీయమై, శుభముల నొసగెడి సుగుణము లెక్కడ?" యని ఉపనిషత్తు ప్రశ్నించినది.

కనుక కామాది వాసనలు ఆంతర్యమున ప్రవేశించి, బ్రహ్మచర్యమును భగ్న మొనర్చెడి సమయ మాసన్నమైనపుడు, దేహము యొక్క వాస్తవిక స్థితిని మననము చేసుకోవాలి. ఏమున్నది ఈ శరీరములో సౌందర్యము? అని ప్రశ్నించుకోవాలి.

రక్త, శల్య, మాంసాదులతో తయారైన తోలుబొమ్మయగు శరీరము తనలో దుర్గంధ భూయిష్టమైన మలమూత్రాదులను నింపుకొని, కామాంధకారముతో నేత్రములు గానరాకున్న అజ్ఞానులను మోహింపజేయుచున్నది. బ్యాంక్‌లో ఎంతయున్నదో మానవుడు సగర్వముగా తెలుపును. బాడీ (దేహం) లో ఏమున్నదో ఎంత యున్నదో తెలుపడు. ఈ విషయమున ఉపనిషత్తు చక్కగా వివరముల నందించినది.

తస్మిన్ లోమ్నా మష్టౌ కోటయ స్త్వశీతి సంధి శతం నవస్నాయు శతాని హృదయ పలాన్యష్టౌ ద్వాదశ పలా జిహ్వా పిత్తం ప్రస్థం కఫశ్చాఢకం శుక్లం కుడవం మేదః ప్రస్థౌ ద్వౌ సర్వం నశ్వరం విజ్ఞాయ......... న పునశ్శరీరం ప్రాప్నోతి

" ఈ దేహమునందు ఎనిమిది కోట్ల వెంట్రుకలు గలవు. ఎనిమిది వేల సంధులున్నవి. తొమ్మిదివందల నరములు గలవు. ఎనిమిది పలముల గుండెకలదు. పన్రెండు పలముల నాలుకగలదు. పిత్తము ఒకపడి (తవ్వ) యున్నది. కఫము ఒక

తూము గలదు. శుక్లము రెండు తూములు. క్రొవ్వు రెండు పళ్ళు గలదు. ఈవిధమైన శరీరము అశాశ్వతమని ఎవడెరుగునో అట్టివాడు మఱల దేహమును బొందడు.

శుక్రుని సేవించి బలి యోగబలముతో వెల్గొందెను. బ్రహ్మచర్యమును పాటించు వారే నిజమైన బలాఢ్యులై యుందురు.

బలి విశ్వజిద్యాగమును చేసెను. ఆ యాగమహిమ వలన బలికి ఒక సువర్ణ రథము లభించినది. ఉచ్చైశ్శ్రవము వంటి కొన్ని గుఱ్ఱములు లభించినవి. ఒక సింహధ్వజ మొసగ బడినది. రెండు అక్షయ తూణీరములు, దివ్యమైన ఒక ధనువూ లభించినవి. తాతయగు ప్రహ్లాదుడు వాడిపోని పద్మమాల నొసగెను. శుక్రాచార్యుడు శంఖము నొసగెను.

బలి బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించెను. ప్రహ్లాదునకు ప్రణమిల్లెను. తదనంతరము రథము నెక్కి, దైత్యసేన వెంటరాగా అమరావతి మీదకు దండెత్తెను. నలువైపుల నుండి ఇంద్రపురిని ముట్టడించెను. శుక్రుడు ప్రసాదించిన శంఖమును పూరించెను. ఆ భయంకర శబ్దమునకు సురులు పలాయనమైరి. బలి నెదిరించుటకు ఇంద్రు డశక్తుడై దేవగురుడగు బృహస్పతి వద్దకు పరుగులిడెను.

శుక్రుని సేవించిన వారు ఇంద్రుని గెలువగలరు. ఎవరు బ్రహ్మచర్యమును పాటింతురో, వారు ఇంద్రియములను జయింపగలరు. వారు చేయునది విశ్వజిద్యాగము. విశ్వమును జయించెడి యాగము బ్రహ్మచర్యమే. ఎవడు కామమునకు వశపడడో వానికి లోకము వశపడును.

ఇంద్రుడు బృహస్పతిని సమీపించెను. బలి నెదుర్కొనుశక్తి తనకులేదని పలుకుతూ, బలి ఇంతటి తేజోవంతు డగుటకు కారణమును తెలుపుమని బృహస్పతి నడిగెను. "ఇంద్రా! నీ శత్రువుమైన బలి యొక్క వైభవమునకుగల కారణమును నేనెఱుగుదును. భృగువంశీయులగు బ్రాహ్మణులు తమ శిష్యుడైన బలికి తేజము నొసంగిరి" యనెను.

గురువుల కృపకు పాత్రులైనవారు తేజోవంతు లగుదురు. అట్టివారిని ఎవ్వరూ ఎదిరించలేరు. ఇచ్చట మరియొక రహస్యమును గూడ గ్రహింపవలసియున్నది. గురుకృపకు పాత్రులైన వారు తేజోవంతులగుచున్నపుడు, గురునిందకు పాల్పడువారు, గురుద్రోహ మొనర్చువారు తేజో హీనులగుదురని వేరే చెప్పనవసరములేదు. గురుకృపకు పాత్రులైనవారు ధన్యులు.

అభివాదన శీలస్య నిత్యం వృద్ధోప సేవినః
చత్వారి తస్య వర్ధంతే ఆయుర్విద్యా యశోబలమ్

"గురువులకు నమస్కరించుచు, నిత్యము సేవించువారికి ఆయుస్సు, విద్య, యశస్సు, బలము లభించును" అని మనుస్మృతి తెల్పినది.

"ఇంద్రా! ఇప్పుడు బలి నెవ్వరూ జయించలేరు. అతనిని శ్రీహరి యొక్కడే జయించ గలడు. యముని ముందు మానవులు నిలువలేనట్లు, బలి ముందు సర్వులూ పరాభవితులే. కనుక మీరు సురలోకమును త్యజింపుడు. అతని వైభవము అంతరించగనే మీరు మీ లోకమును చేజిక్కించుకొనగలరు" యని బృహస్పతి పలికెను. బృహస్పతి

మాటల నాలకించిన ఇంద్రుడు బలివైభవము క్షీణించుకాలము నెరుగుటకు ఉత్సాహపడెను. బృహస్పతి ఇలా పలికెను:

ఏష విప్ర బలోదర్కః సంప్ర త్యూర్జిత విక్రమః
తేషా మేవాప మానేన సానుబన్ధో వినఙ్క్ష్యతి

"విప్రులను సేవించుటచే బలి ఇపుడు తేజోవంతుడై యున్నాడు. ఆ విప్రులనే ఎపుడు అవమానించునో అప్పుడతడు సైన్యముతోపాటు నశింపగల" డనెను.

మహాత్ముల నాశ్రయించి కొందఱు వారి కృపకు పాత్రులగుదురు. సద్గురు కృప లభించుటచే వారు దేదీప్యమానముగా విరాజిల్లుదురు. కాలము గడచే కొలది అహంకారము వృద్ధినొందును. అంతయూ తమ మహిమయే నని భావింతురు. గురువులను నిరాకరింతురు. వారిని అవమానింతురు. తాము లేనిదే గురువు లేడని వ్యర్థ ప్రసంగములు చేయుదురు. విఱ్ఱవీగుదురే గాని పుణ్యము తొఱ్ఱయగుచున్నదని గ్రహింపరు. పిపాసా పీడితుడైనవాడు ప్రాణాపాయ స్థితిలో బావినుండి నీటిని గ్రహించుటకు, ప్రాణమును రక్షించుకొనుటకు ఉపకరించిన త్రాడే కాలము విషమించినపుడు ఉరిత్రాడుగా మారినట్లు, శరణాగతులను రక్షించిన గురువుల వైభవములే, అహంకారములు పెరిగినపుడు అట్టివారు నశించుటకు కారణము లగుచున్నవి.

బృహస్పతి మాటల నాలకించిన దేవతలు స్వర్గమును త్యజించి వెడలిరి. దేవతలు నిష్క్రమించగా బలి ఇంద్రుని సింహాసనము నధిష్ఠించెను. భృగువంశీయులగు బ్రాహ్మణులు బలిచేత నూఱు అశ్వమేధ యాగములను జేయించిరి. బలికీర్తి విశ్వవ్యాప్తమాయెను. గురువుల కృపచే తాను కృతార్థుడైనట్లు బలి సంతృప్తి చెందెను.

అదితి కశ్యపులు

ఇంద్రాది దేవతలు సురపురము నొదలి వెళ్ళిరి. దేవమాత యైన అదితి పరితాప హృదయంతో కలతచెందెను. సమాధి నుండి లేచిన కశ్యపుడు భార్యయగు అదితియొక్క ఆశ్రమమునకు వచ్చెను. ఆ ప్రదేశము నిరుత్సవమై, నిరానందమై యుండెను. అదితి భర్తను పూజించెను. నమస్కరించెను. దీనవదనయై యున్న సతిని గాంచి కశ్యపుడిలా పలికెను:

"శుభకరీ! ప్రపంచములో ధర్మమునకు హాని కలుగలేదు గదా! మంచివారికి అమంగళములు కలుగలేదు గదా!" యని ప్రశ్నించి, అదితిలోని వెలితిని గ్రహించుటకు కశ్యపుడు యత్నించుచున్నాడు.

అదితి దుఃఖమగ్నయై గోచరించెను. ధర్మమునకు, మంచివారికి అశుభము లేర్పడ లేదు గదా! యని కశ్యపుడు ప్రశ్నించుచున్నాడు. ముఖ్యంగా మనిషి దుఃఖింపదగిన వాటిలో ఈ రెండు ముఖ్యములని యర్థము. తాను జీవించే సమాజమునకు ధర్మహాని కలిగినపుడు వ్యక్తి వ్యథచెందాలి. వృక్షశాఖపై ఆసీనుడైనవాడు తన కొమ్మకు హాని లేదని

మురిసిపోవుట గాదు. మూలమే ఛేదింపబడునపుడు తన బ్రతుకు గూడ ఆపదలకు నిలయమగు ననెడి నగ్నసత్యాన్ని గుర్తింపగలగాలి. వ్యక్తి హానికన్నా ధర్మహానికి వగచే సంస్కారాన్ని మనిషి తయారుచేసుకోవాలి.

స్వార్థం పెరిగిన సమాజంలో సంస్కారాలు నశిస్తాయి. అహంకారాలు పుట్టుకొస్తాయి. తమ ఆధిక్యతలు, ఆడంబరాలు ముఖ్యమౌతాయే గాని సమాజాభ్యుదయము మనస్సులకు పట్టదు. బుద్ధికి గిట్టదు.

Some men weave their sophistry till their own reason is entangled

"కొందరు తమ ఆడంబరాలను ఎంత చక్కగా అల్లుకుపోతారంటే, ఆ అల్లికలలో చిక్కుకు పోయేదాకా గుర్తించలేరు" అని జాన్సన్ అభిప్రాయ పడినాడు.

సమాజమునకు ధర్మహాని కలుగరాదు. ఆ తరువాత వ్యక్తి ఔన్నత్యమునకు విఘాత మేర్పడగూడదు. అందుచేత బ్రాహ్మణులకు అశుభములు కలుగలేదుగదా! యని కశ్యపుడు ప్రశ్నించెను.

సంస్కారము కలిగినవాడు, సమాజాభ్యున్నతికి కృషిచేయువాడు బ్రాహ్మణుడు. అట్టివ్యక్తియే సమాజ వికాస సౌధమునకు పునాది కాగలడు. మంచివారు వంచింపబడే సమాజానికి మనుగడ మిగలదు. నిలకడ కలుగదు. అభ్యుదయ వాదులకు అవరోధాలు మెండు. వారి శుభమును కాంక్షించే సుగుణము, వారి యశుభములను గాంచి వ్యథచెంది, సహకరించే సౌజన్యమును సర్వులూ తయారుచేసుకోవాలి. కశ్యపుడు తదనంతరము ఇలా పలుకుతున్నాడు:

అపి వా కుశలం కించద్గృహేషు గృహమేధిని
ధర్మ స్యార్థస్య కామస్య యత్ర యోగో హ్య యోగినామ్

"గృహమేధినీ! స్వధర్మము నాచరించుట చేత గృహస్థాశ్రమము యోగములేని వారలకు గూడ యోగఫలము నొసంగును. అట్టి నీ గృహమున ధర్మార్థకామము లనెడి త్రివర్గములకు అమంగళము కలుగలేదు గదా!" యనెను.

గృహస్థాశ్రమము పరమ పవిత్రమైనది. యోగులు యోగములో పొందెడి సుఖమును గృహస్థులు ధర్మాచరణము ద్వారా గృహములలో పొందుదురు. త్రివర్గములలో ధర్మము మొదటిది. కామము చివరిది. గృహము ధర్మనిలయమేగాని కామసంకులము గాదు. అదితికశ్యపులు కలసి పరమాత్మ నారాధించుచుండిరి. అందుచేత వారి గృహస్థాశ్రమము ఉన్నతమై యుండెను. ధర్మజీవనము శుభకరమైనది. సర్వ సమున్నత ఫలముల నొసగునది. అధర్మము దుర్భరమైన ఒక్క ఫలమునే అందించును.

ధర్మా ద్రాజ్యం ధనం సౌఖ్యం అధర్మా ద్దుఃఖ సంభవః

"ధర్మము రాజ్య సుఖాన్నిస్తుంది. ధనప్రాప్తిని కల్పిస్తుంది. సుఖప్రాప్తిని ప్రసాదిస్తుంది. అధర్మము దుఃఖమునే అందిస్తుంది" అంటుంది మహాభారతము.

కశ్యపు డింతవరకు మూడు విషయములను ప్రస్తావించుచు ప్రశ్నించినాడు. 1. సమాజాభ్యుదయము, 2. సత్పురుషుల సౌఖ్యము, 3. గృహమున అమంగళము లేకుండుట. మొదటి రెండిటిని పాటించువారికి మూడవది అనాయాచితముగ లభించును. ఇదియే గృహస్థుని ముఖ్యకర్తవ్యము. గృహస్థధర్మమన నదియే. ధర్మమేమిటో తెలిసి అర్థానిని గృహమునం దాచరించిన అది గృహస్థధర్మ మనబడును.

యతోఽభ్యుదయ నిశ్శ్రేయస సిద్ధిః స ధర్మః

సమాజమునకు అభ్యుదయమును, వ్యక్తికి శ్రేయస్సును ఒనగూర్చిన దేదియో అదియే ధర్మమని వైశేషిక దర్శనము నందు కణాదమహర్షి చెబుతాడు.

ఈవిధంగా గృహస్థుడు ధర్మాచరణము ద్వారా సంతుష్టి చెందుతున్నాడు. ఇలా ప్రయత్నించి సుఖమును పొందుటయే గాక, కొన్ని సమయాలలో ఆశించకుండానే పుణ్యము గృహస్థుని సమీపించును. అతిథి రూపములో అనుగ్రహించును. ఈ విషయమును కూడా కశ్యపుడు ప్రస్తావించుచున్నాడు.

"శుభచరితా! ఒకవేళ నీవు గృహాసక్తవై యుండగా ఇంటికి వచ్చిన యతిథి అపూజితుడై వెడలలేదు గదా!" యని కశ్యపు డడిగెను.

అతిథి భగవత్స్వరూపమని శాస్త్రము ప్రవచించినది. నారాయణరూపుడైన అతిథి గృహస్థు నాశ్రయించునేగాని యతి ననుసరించడు. అతిథి అభ్యాగతుల నాదరించే సంస్కారమును గృహస్థుడు కలిగియుండాలి. పరమాత్మ గృహస్థుని పరీక్షింప బూనినచో అతిథి రూపముననే యరుదెంచును. ఏ గృహమున అతిథి తిరస్కరింపబడునో ఆ గృహమున శుభము నశించునని శాస్త్ర నిర్ణయము.

గృహేషు యే ష్వతిథయో నార్చితాః సలిలైరపి
యది నిర్యాన్తి తే నూనం ఫేరు రాజ గృహోపమాః

"ఏ గృహముల నుండి జలము నైనను స్వీకరించకుండా అతిథులు తిరిగి పోవుదురో అట్టి గృహములు నక్కల నిలయముల వంటివి" అని కశ్యపుడనెను.

అతిథిని కనీసము జలముతో నైన సంతృప్తి పరచవలెనని కశ్యపు డనుచున్నాడు. ఒకవేళ వచ్చిన అతిథికి దాహము లేక పోవచ్చును. పిపాస లేనివాడు మన ధర్మాచరణమునకు హారతులిచ్చేందుకు కడుపును కొలనుగా మార్చుకోలేడు గదా! ధర్మ రహస్యాలను సూక్ష్మబుద్ధితో గ్రహించాలి. జలమునందు చల్లబరచే సుగుణ మున్నది. అతిథి హృదయమును చల్లబరచే రీతిలో మనము వర్తించాలని దాని భావము.

"మనస్వినీ! నీ పుత్రులు క్షేమమా? నీవు అస్వస్థతగా యున్నట్లు నీ ముఖము చెప్పుచున్నది" యని చివరగ కశ్యపు డడిగెను. సమాజమును, సత్పురుషులను, అతిథులను గూర్చి పరామర్శించిన పిదప నిజపుత్రుల క్షేమమును కశ్యపు డడుగుచున్నాడు. అవును. గృహస్థుడాచరించు ఉన్నత ప్రమాణములతో గూడిన ధర్మమే తన బిడ్డలకు శ్రీరామరక్ష యగుచున్నది. కనుక నిత్యము ధర్మాచరణమును కొనసాగించాలి. ధనాన్ని

ఎవరైనా కూడబెట్టగలరు. ధర్మాన్ని కూడబెట్టేవారే ధన్యాత్ములు. దివ్యాత్ములు. మరి ఈ ధర్మాన్ని ఎలా కూడబెట్టాలి? ఈ విషయంలో ధర్మశాస్త్ర మందించిన విశిష్ట విషయమును తెలిసికొందుము.

ధర్మం శనై స్సంచిను యాత్ వల్మీక మివ పుత్తికాః
పరలోక సహాయార్థం సర్వభూతా న్యపీడయన్

తేనెటీగలు ప్రతిరోజు పుష్పాలపై వ్రాలి, యందలి మకరందమును గ్రహించి, మెల్లగా తేనెపట్టును తయారుచేస్తాయి. అది తనకు, పరులకు ఉపకరిస్తుంది. అలాగే మానవుడు నిత్యము ధర్మాచరణము ద్వారా కూడబెట్టిన ధర్మఫలమును తాననుభవించుటయే గాక ఇతరులకు గూడా తృప్తి నొనగూర్చును. ఇచ్చట మరొక అంతర్భావమును గూడ గ్రహించాలి. తేనెటీగ మకరందమును గ్రహించునే గాని పూలతేకులను పాడుచేయదు. అలాగే ధర్మాచరణము నందు పరులను బాధించకూడదు. ఇతరులను బాధించే ధర్మ జీవనము ఇహపర సుఖనిరోధము.

కశ్యపుని దివ్యములైన ప్రశ్నల నాలకించిన అదితి తన పరితాప కారణమును కశ్యపునకు తెలియజేసెను. "మహాత్మా! బ్రాహ్మణులు, గోవులు, ధర్మము, మానవులు క్షేమముగనే యున్నారు. ఈ విధముగా ధర్మబోధ ననుగ్రహించు పూజనీయుడవగు నిన్ను బొందిన నాకు వెలితి యుండదు.

సర్వం భగవతో బ్రహ్మ న్నను ధ్యానా న్న రిష్యతి

"మీ ధ్యానవైభవము నా ధర్మమునకు హానిని కలుగనీయదు. సువ్రతుడా! దానవులు దేవతల సంపదల నపహరించి వారిని పరాభవించినారు. రాజ్యభ్రష్టుల గావించినారు. ఎండ నెరుగని ఇంద్రుని పతి పలువంచలబడి తిరుగుచున్నది. త్రిలోక రాజ్యాధిపత్యము పోగొ ఇంద్రుడు కానలలో పరిభ్రమించుచున్నాడు. మహేంద్రుని పుత్రులైన జయంతుడు మొదలైనవారు బోయ బాలురతో అడవులలో చరించుచున్నారు. అమరావతీపురము అసురులకు నిలయమాయెను. యాగబలిమితో బలిసియున్న బలి నెదుర్కొను సామర్థ్యము దేవతలకు లేదాయెను. మహాత్మా! నీవు కల్యాణ ప్రదుడవు. ధర్మవేత్తవు. సురాసురు లిరువురు నీ బిడ్డలేయైనను దేహములో దుష్టాంగమును ఖండించునట్లు నీవు దానవులను సంహరించక తప్పదు. పరమేశ్వరునకు సర్వులపై సమదృష్టి యున్నను, భక్తులపై అధిక ప్రేమను జూపునట్లు, నీవు దేవతలగు నీ కుమారులను రక్షింపవలెను" అనెను.

అదితి మాటల నాలకించిన కశ్యపుడు "కల్యాణీ! మాయ దుస్తరమైనది. దానిచేత ఈ జగత్తు స్నేహబద్ధమై గోచరించుచున్నది. నిత్యమైన ఆత్మ నెఱుగని దోషముచేత దేహముతో తాదాత్మ్యము చెంది, పతి పుత్రులయందు మమకారమును పెంచుకొనుట జరుగుచున్నది. నిజానికి ఈ ప్రపంచములో ఎవరికి ఎవరితో బంధమున్నది?" యని దివ్యదృష్టి చేత భవిష్యత్తును దర్శించినవాడై అదితితో భాషించెను.

మ॥ జనకుం డెవ్వడు జాతు డెవ్వడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు సం
జననం బెయ్యది మేను లేకొలది సంసారంబు లేరూపముల్
వినుమాయింతయు విష్ణుమాయ దలపన్ వేతేమియున్ లేదు మో
హ నిబంధంబు నిదాన మింతటికి జాయా! విన్నబోనేటికిన్.

"కురుకుల శిరోమణీ! తండ్రి యెవడు? పుత్రు లెవరు? దేహము లేపాటివి? దేహము లెంత వరకు? అంతయూ విష్ణుమాయయే గాని ఇచ్చట శాశ్వత మేదియును లేదు" అని చెప్పెను.

కశ్యపుని హితోపదేశము అదితిని సంతృప్తి పరచలేకపోయెను. పుత్రప్రేమ సత్యమును గ్రహించుటకు వెనుకాడెను. అది గ్రహించిన కశ్యపుడు ఆమెకు తరుణోపాయమును తెలియజేసెను.

"దేవీ! దానవు లిపుడు శుక్రుని సేవించుచున్నారు. బ్రహ్మచర్యము నవలంబించుచున్నారు. అట్టివారిని భగవంతుడు కూడా సంహరింపలేడు. నీవు సర్వేశ్వరుని ధ్యానింపుము. శక్తి వలన గానిచో యుక్తి వలన పరమాత్మ నీకు శుభముల నొనగూర్చును. భక్తి ఎన్నడూ వృథాగాదు. శ్రీహరి నీ యభిలాషను దీర్చును. పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు నాకు పయోవ్రతమును చెప్పెను. దీనినే పయోభక్షణ వ్రతమనియు, దుగ్ధపాన వ్రతమనియు పిలుతురు. ఈ వ్రతము నాచరించి నేను కేశవుని కృపకు పాత్రుడనైతిని. అద్దానిని నీకు తెలిపెదను. నీవు ఆచరించి, విష్ణువు నర్చింపుము. నీకు సర్వశుభములు చేకూరి, ఆపేదవలంతరించును" యని కశ్యపుడనెను.

సర్వయజ్ఞ ఫలరూపము, సర్వవ్రత ఫలదాయకము, తపోసారము, ఈశ్వర తృప్తికరమునగు పయోవ్రతము నాచరించు విధిని తెలిపెను. వెంటనే అదితి పయోవ్రతమును పండ్రెండు రోజులు భర్త చెప్పినట్లుగా ఆచరించినది. సద్విషయము అందుట యనునది పూర్వజన్మ సుకృతముపై ఆధారపడి యుంటుంది. అందిన దానిని ఆచరించుట యనునది పురుషార్థమునకు వన్నెనిస్తుంది. ఆచరణయే వ్యక్తికి ఔన్నత్యమును ప్రసాదిస్తుంది.

To accept good advice is but to increase one's ability

"సుభాషితాన్ని ఔదల దాల్చడ మంటే మన సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించు కోవడమే అవుతుంది" అంటాడు గోథే.

అదితి ఏకాగ్రబుద్ధితో వ్రతము నారంభించినది. బుద్ధియనెడి సారథి ద్వారా, మనస్సనెడి పగ్గముచే ఇంద్రియములనెడి చెడు గుఱ్ఱములను నిరోధించినది. చిత్తమును పరమాత్మ యందే లగ్నమొనర్చి పయోవ్రతము నాచరింపసాగింది.

అదితి అచ్యుతుని దర్శించుట

అదితికి భగవానుడు దర్శన మొసంగెను. ఆదిపురుషుడైన భగవానుడు చతుర్భుజుడై, పీతవాసుడై, శంఖచక్ర గదాధారియై దర్శన మొసగెను. అదితి సాష్టాంగ

దండప్రణామ మాచరించెను. ఆనందముతో ఆమె నేత్రములు అశ్రుపూర్ణము లాయెను. భగవద్దర్శనము వలన కలిగిన దివ్యానందము వలన ఆమె శరీరము కంపించసాగెను. పరమాత్మను కనులార దర్శించుచు ఆమె మెల్లమెల్లగ స్తుతించెను.

యజ్ఞేశ యజ్ఞపురుషాచ్యుత తీర్థపాద తీర్థశ్రవః శ్రవణ మఙ్గళ నామధేయ
ఆపన్నలోక వృజి నోపశమో దయాద్య శం నః కృధీశ భగవన్నసి దీననాథః

"యజ్ఞేశా! యజ్ఞపురుషా! అచ్యుతా! తీర్థపాదా! తీర్థశ్రవా! శ్రవణ మంగళ నామధేయా! ఆపన్నులగు జనుల శోకము నుపశమింప జేయువాడా! ఆదిదేవా! దీననాథ! మాకు శుభములు కలుగ జేయుము" యని పరమాత్మను అదితి స్తుతించెను. పుష్కరాక్షుడైన పరమాత్మ అదితితో ఇలా పలికెను:

"దేవమాతా! నీ మనస్సును గ్రహించితిని. శత్రువులచే బాధింపబడి, స్వస్థానములను త్యజించిన పుత్రులను గూర్చి నీవు విచారించుచున్నావు. వారిని పూర్వవైభవముతో జూచుటకు ఇష్టపడుచున్నావు. అసురులు ప్రస్తుతము అజేయులై యున్నారు. భగవత్కృపకు పాత్రులైనవారి రక్షణలో యుండువారిని ఎవ్వరూ జయించలేరు. అయినను నేను నీ వ్రతముచే తృప్తి చెందితిని. శక్తిచేత జయించుటకు వీలుగాని అసురులను యుక్తితో జయించాలి. నా కొరకు చేసిన పూజలేవీ వ్యర్థముగావు. తల్లీ! నేను నీ గర్భములో కుమారుని రూపమున ఉదయింతును. నేను నీ పతియందు ఉండెదను. నీవు నీపతిని పరమాత్మ స్వరూపముగా వీక్షించి సేవింపుము" యని పలికి శ్రీహరి అంతర్హితు డయ్యెను.

భగవానుడు తనయందు ప్రవేశించినట్లు కశ్యపునకు అనుభూతి కలిగెను. సతీపతులు నారాయణుని ధ్యానింపసాగిరి. భార్యాభర్త లిరువురు భక్తి కలిగి నామము యందు మనస్సును నిలిపినచో వారికి భగవానుడే బిడ్డయై జనించును.

అదితి గర్భము ధరించెను. నవమాసములు గడచెను. పరమాత్మను గూర్చి నిరంతరము స్మరించుచు అదితికశ్యపులు ఆ దివ్యాత్ము డెప్పుడావిర్భవించునో యని ఆతురతతో యుండిరి. పరమాత్మ దర్శనాభిలాషులై క్షణమొక యుగముగా గడుపసాగిరి. పరమాత్మ కొఱకు పరితపించని వారికి భగవద్దర్శనము లభించదు. శ్రద్ధను బట్టి జ్ఞానము లభించును. భక్తిని బట్టి దర్శనము ప్రాప్తించును. అహర్నిశలు అదితికశ్యపులు భగవన్నామమునే జపించుచుండిరి. నామము నామిని దరిజేర్చును. భగవానుడు జన్మించెను.

వామన చరిత్ర

భగవానుడు ప్రాదుర్భవించెను. అపూర్వ సౌందర్యముతో ఆయన వదనము ప్రకాశించుచు సర్వుల నాకర్షించుచుండెను. దిక్కులు నిర్మలము లయ్యెను. నదీజలములు ప్రశాంతముగ పారుచుండెను. జనుల చిత్తములు ప్రసన్నములయ్యెను. ప్రకృతియంతయు శోభాయమానముగ గన్పట్టుచుండెను. శంఖ దుందుభులు, మృదంగ పణవానకములు

మ్రోగినవి. దేవాంగనలు సంతృప్త హృదయులై నృత్యము లొనరించిరి. దేవతలు పుష్ప వృష్టిని గురిపించిరి.

శా॥ చింతంబాపిరి యక్షతార్క్ష్యసుమన సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్యచారణమునీశబ్రహ్మవిద్యాధరుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు రంగద్గీతవాద్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింట గింపురుషులున్ గంధర్వులుం గిన్నరుల్.

పరమ పురుషుడైన భగవానుని దర్శించి అదితి కశ్యపులు పరమానంద భరితులైరి. పుట్టిన కొన్ని క్షణములలోనే భగవానుడు విచిత్రముగా వటుని రూపమును ధరించెను. ఏడు సంవత్సరముల బాలుడై గన్పట్టెను.

బభూవ తే నైవ స వామనో వటుః సంపశ్యతో ర్దివ్య గతిర్యథా నటః

"తల్లిదండ్రులు గాంచుచుండగనే అద్భుత చరితుడగు వటునివలె బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచారి రూపమును ధరించెను. అందుచేత భాగవతములో వామనుని బాల్యక్రీడలు వర్ణించలేదు. మహర్షులా బ్రాహ్మణ బాలుని దర్శించి పరవశించిరి. కశ్యపుని కోర్కెపై ఆ బాలునకు జాతకర్మాదులను జేసిరి. ఇవి సంస్కారాలని పిలువబడుతాయి. సంస్కారాల ద్వారా జీవులు శుద్ధిబొందుతారు. **"సంస్క్రియన్తే ఏభిరితి సంస్కారాః"** సంస్కరించునవి గనుక అవి సంస్కారములైనవి.

జాతకర్మ చాలా విశిష్టమైనది. ఈ సంస్కారము వలన బిడ్డలు వృద్ధిచెందిన పిదప చక్కని సంస్కారు లగుదురు. బిడ్డడు పుట్టగనే తండ్రి వచ్చి బిడ్డ ముఖమును చూడాలి. పుత్ర ముఖదర్శనంతో అంతవరకు మిగిలియున్న పితృఋణం తీరిందని భావము.

ఋణా త్పితా విముచ్యేత పుత్రస్య ముఖ దర్శనాత్

అని శాస్త్ర ప్రమాణము. అలా బిడ్డను దర్శించిన పిదప జనకుడు సచేలస్నానం చేయాలి. కట్టుకున్న వస్త్రముతో స్నానము చేయుటను సచేలస్నాన మంటారు.

పుత్రే జాతే పితుః స్నానం సచేలం తు విధీయతే

అని చెబుతారు. స్నాన సమయంలో తండ్రి మెల్లగా దిగకూడ దంటారు. ఎగిరి దుముకాలి. అలా దుమికినపుడు నీరు పైకి చిమ్ముతుంది. దీని భావమేమనగా ఈ వంశమున బిడ్డడు జన్మించినాడు. అతడు శ్రాద్ధ తర్పణాది క్రియల ద్వారా పితృదేవతలను సంతృప్తి పరచును యని పైకి చిమ్మిన జలము సూచించును. జాతకర్మ సంస్కారములో జాతారిష్టాలు తొలగుతాయి. జాతకర్మ సంస్కారము కాగానే తల్లి తన స్తనమును బంగారు ఉంచిన జలముతో కడిగి బిడ్డనోటికి అందించి అభిమంత్రిస్తుంది.

యస్మై త్వగ్గ్ స్తన ప్రప్యాయాయు ర్వర్చో యశోబలం

"ఓ పయోధరమా! నా బిడ్డకు దీర్ఘాయుషును, దేహకాంతిని, కీర్తిని, శక్తిని ప్రసాదించు క్షీరమునందించి, అతడిని అనుగ్రహింపుము" యని ప్రార్థించును.

ఉపనయన సమయమున ఆదిత్యుడు గాయత్రి నుపదేశించెను. బృహస్పతి యజ్ఞ సూత్రమును ప్రసాదించెను. కశ్యపుడు మేఖల నొసగెను. భూదేవి కృష్ణాజినము నిచ్చెను. తల్లియగు అదితి కౌపీనము నిచ్చెను. బ్రహ్మ కమండలము నిచ్చెను. సప్తఋషులు దర్భలను ప్రసాదించిరి. శారద అక్షమాల నిచ్చెను. కుబేరుడు అక్షయపాత్ర నొసగెను. భవాని భిక్షపెట్టెను.

బలిచక్రవర్తి భృగువత్స మనుచోట అశ్వమేధ యాగమాచరించుచు, అక్షయ దానము లొసగుచున్నాడని వామనునకు తెలిసెను. విప్రులతో కలసి వామనుడు భృగువత్సమున కేగెను. భృగువంశీయులగు బ్రాహ్మణుల ఎదుట సూర్యుని వలె తేజోమయుడై గోచరించెను.

క॥ వెడవెడ నడకలు నడచుచు వెడనెడ నడు గిడక నడరి యిల దిగబడ గా
బుడిబుడి నొడువులు నొడువుచు జిడిముడి తడబడగ వడుగు సేరెన్ రాజున్.

వామనుడు నడచుచుండగా కృప, ఐశ్వర్యము మున్నగువాని భారముచేత ప్రతి అడుగునందును భూమిని అవనతము చేయుచు బలి కడకేగెను. సభాసదులు వామనుని గని ఈవిధముగా తలపోసుకొనిరి.

శా॥ శంభుండోహరియోపయోజభవుడో చడాంశుడో వహ్నియో
దంభాకారత వచ్చె గాక ధరణిన్ ధాత్రీసురుం డెవ్వ డీ
శుంభద్యోతను డీమహోజ్జ్వలను డంచున్ విస్మయభ్రాంతులై
సంభాషించిరి బ్రహ్మచారి గని తత్సభ్యుల్ రహస్యంబుగన్.

వామనుడు యజ్ఞశాలలో కొందరితో చర్చించును. కొందరితో గోష్టి జేయును. కొందరితో తర్కించును. మరి కొందరితో ముచ్చటలాడుతూ నవ్వును. ఇలా చేయుచు బలిని సమీపించెను. కుశ పవిత్రాక్షత సంయుతంబగు దక్షిణ హస్తమును సాచి ఆశీర్వదించెను.

ఉ॥ స్వస్తి జగత్త్రయీభువన శాసనకర్తకు హాసమాత్రవి
ధ్వస్తనిలింపభర్తకు నుదారపదవ్యవహర్తకున్ మునీం
ద్రస్తుతమంగళాధ్వరవిధానవిహర్తకు నిర్జరీగళ
న్యస్తసువర్ణసూత్రపరిహర్తకు దానవలోకభర్తకున్.

వామనుని స్వస్తి వచనములతో సంతుష్టచిత్తుడైన బలిచక్రవర్తి ఆయనకు ఉచితా సనమును సమర్పించెను. పాదములను కడిగి, ఆ పవిత్ర పాదోదకమును శిరమున ధరించెను. ఏ పవిత్ర పాదతీర్థమును మహేశ్వరుడు శిరమున ధరించెనో, ధర్మరూపుడైన బలిగూడ ఆ దివ్య పాదోదకమును శిరమున జల్లుకొని వామను నుద్దేశించి ఇలా పలికెను:

మ॥ వడుగా! యెవ్వరివాడ వెవ్వడవు సంవాసస్థలం బెయ్య ది
య్యెడకున్ నీవరుదెంచుటన్ సఫలమయ్యెన్ వంశమున్ జన్మముం
గడుధన్యాత్ముడ నైతి నీమఖము యోగ్యం బయ్యె నాకోరికల్
గడతేఱెన్ సుహుతంబులయ్యెశిఖులుం గల్యాణమిక్కాలమున్

"మహాత్మా! నమస్కారము. నిన్ను గొప్ప తపస్విగా నేను గాంచుచున్నాను. నీవు నా గృహమున కాలిడుట వలన నా పితృదేవతలు సంతుష్టచిత్తులై యుందురు. నా వంశము పవిత్రమయ్యెను. నా యజ్ఞము సఫల మయ్యెను. నీ పవిత్ర పాద స్పర్శచేత ధరణి గూడా పవిత్రమైనది. వటుడా! నీవు అర్థించువానివలె గన్పట్టుచున్నావు. వలసిన దానిని వచింపుము. నా నుండి స్వీకరించి నన్ను కృతార్థుని గావింపుము. నీకేది కావలయునో తెలుపుము.

మ॥ వరచేలంబులో మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులో విశిష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా!

అని బలిచక్రవర్తి వినమ్రుడై యడిగెను. బలి వచనముల నాలకించిన వామనుడు సంతృప్త హృదయుడై, "రాజా! ముదావహము. నీవు మహానుభావుడైన ప్రహ్లాదుని మనుమడవు. శుక్రాచార్యుని శిష్యుడవు. నీ వాక్కులు సత్య స్వరూపములు. ధర్మయుతములు. కులోచితములు. యశస్కరములు. ఇంతవరకు మీ వంశమున గరుణానువర్తులు, ఘనసత్త్వ మూర్తులే ఉదయించిరి. రణభీరువులు లేరు. వితరణ భీరువులు లేరు. ఇంతవరకు నీ వంశమున యాచించిన విప్రుడు రిక్తహస్తములతో తిరిగివెళ్ళుట జరుగలేదు. మాటతప్పిన వారు నీ కులమందు ఉద్భవించలేదు. క్షుద్రమనస్కులు ఆవిర్భవించలేదు. మీ తాత యగు ప్రహ్లాదుడు దివ్యకీర్తితో గగనమున చంద్రుని వలె శోభించుచున్నాడు.

"రాజా! మీ పూర్వీకులలో అజేయుడైన హిరణ్యాక్షుడు గదాహస్తుడై భూమండలము నంతటిని ఒంటరిగ పర్యటించినను అతనిని ఎవ్వరును ఎదుర్కొన లేకపోయిరి. శ్రీహరి వరాహమూర్తియై అవతరించి అతి కష్టముతో అతనిని సంహరించెను. హిరణ్యాక్షుడు మరణించగనే అతని సోదరుడగు హిరణ్యకశిపుడు విష్ణువును వధించుటకు వైకుంఠము నకు వెడలెను.

"శూలాయుధమును ధరించి యముని వలె నరుదెంచుచున్న హిరణ్యకశిపుని గని, ఇతనికి దూరముగా వెడలుట సాధ్యపడదని విష్ణువు అతని హృదయమునందే ప్రవేశించెను.

"రాజా! ప్రహ్లాదుని పుత్రుడును, నీ తండ్రియును అగు విరోచనుడు త్యాగధనుడు. దేవతలు బ్రాహ్మణ వేషధారులై వచ్చి యర్థించుచుండిరని తెలిసినను, కాదనక వారికి తన ఆయువు నొసంగెను. నీవు గూడ వారి మార్గముననే చరించుచుంటివి. ధర్మమార్గము

నెన్నుకొని ఆదర్శమయుడ వగుచుంటివి. రాజా! ఇక నా విషయమును గూర్చి యడిగితివి. చెప్పెదను. వినుము.

సీ॥ ఇది నాకు నెల వని యేరీతి బలుకుదు నొక చో టనక యెందు నుండ నేర్తు
నెవ్వనివాడ నం చేమని నుడువుదు నాయంతవాడనై నడవనేర్తు
నీ నడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతు బూని ముప్పోకల బోవనేర్తు
నదినేర్తు నిదినేర్తు నని యేల జెప్పంగ నేరుపు లన్నియు నేన నేర్తు

ఆ॥ నొరులు గారు నాకు నొరులకు నే నాదు నొంటివాడ జుట్ట మొకడు లేడు
సిరియు దొల్లి గలదు చెప్పెద నా టెంకి సుజనులందు దఱచు సొచ్చి యుందు.

"రాజా! అంతకు మించి నన్ను గూర్చిన వివరము లేవియును లేవు. ఇక నన్ను యాచింపుమని పలికితివి. దానవేశ్వరా! నేను ఒంటరివాడను. బ్రాహ్మణుడను. నాకు మూడడుగుల భూమిని సమర్పించిన జాలును" యని వామనుడనెను.

వామనుని మాటల నాలకించిన బలి విస్మితుడై, "బాలుడా! నీ వాక్కులు ప్రశంసనీయములై, వృద్ధ సమ్మతములై యున్నవి. కానీ నీవు బాలుడవగుట చేత స్వార్థము నెరుగని వాడనై దేనిని కోరవలెనో దెలియకుంటివి.

"నన్ను గొప్పదాతగా కీర్తించితివి. అల్పమగు మూడడుగల దానము నడుగుచుంటివి. దాతయొక్క పెంపు సొంపులను గాంచనవసరము లేదా? నాయనా! నన్ను యాచించినవాడు మరియొకరిని యాచింప బనిలేదు. కనుక నీవు నన్ను యధికముగా అర్థింపుము" యనిన బలితో వామను డిలా పలికెను:

"రాజా! ముల్లోకముల యందు ప్రియమగు వస్తువు లేవి గలవో అవి ఇంద్రియములను పెడదారి పట్టించునవియే గాని వాంఛా పూర్ణములు గానేరవు. మూడడుగుల భూమిచే నాకు సంతోషము కలుగనిచో, సప్తద్వీపములను బొందినను సుఖము లభింపదు. ఉన్న వస్తువు ఎప్పుడూ లేని వస్తువును గుర్తుచేసి, బాధించుచునే యుండును. కనుక కోరికలనేవి అంతమొందించు కొనుటకే గాని తృప్తిపరచు కొనుటకు గాదు. లభించిన వస్తువుతో తృప్తి చెందువాడు సుఖించును గాని, అజితేంద్రియుడు సుఖింపలేడు.

"రాజా! త్రిలోక నాథుడనైన నిన్ను అంతటి స్వల్పమైన కోరికను గోరుట సమంజసము గాదని నాకు తెలియును. కానీ నేను విప్రుడను. అవసరమైన దానినే యడిగితివి. మించిన ధనము మనుజుని ఏనాడైనా ముంచును. **"విత్తమ్ యావత్ప్రయోజనమ్"** అవసరము ననుసరించియే విత్తముండవలెను. బ్రహ్మచారినైన నాకు నా ఆశ్రమ ధర్మానుసారము గొడుగో, జందెమో, కమండలువో అవసరములు గాని గృహారామాదులు, కాంచన కన్యాదుల యొక్క అవసర మేమున్నది?

మ॥ గొడుగోజన్నిదమోకమండలువొ నాకున్ ముంజియోదండమో
వడు గేనెక్కడు భూము లెక్కడ కరుల్ వామాక్షు లశ్వంబు లె
క్కడ నిత్యోచితకర్మ మెక్కడ మదాకాంక్షామితంబైన మూ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చుటది బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్.

"రాజా! తాము త్యాగధనులు. నేను నిర్ధనుడ నైనను లోభము తెలియని వాడను. మీరు ఉదారులు. కానీ నాదారి సరిగా యుండవలెను గదా! సంతృప్తి సదా సంతృప్తిని పెంచును. లోభము లోభమును వృద్ధిచేయును. ఆశ భయంకరమైనది. వయస్సు గతించినా ఆశ నశించదు. లోభము పాపాచరణమునకు నాంది పలుకును. యాచకుడు అవసరము ననుసరించి యాచింపవలెను. కూడబెట్టుటకు యాచింప గూడదు" యనెను.

లోభమువలన శాంతి నశించును. ప్రతిజీవి మనోవృక్షము నుండి కూడబెట్టవలెననెడి ఊడలు దుర్భేద్యములై జారియున్నవి. ఈ కారణముగా ఎవరికీ శాంతి లభించుట లేదు. ఈనాడు యాచకులు గూడ తృప్తిగా లేరు. వారికి గూడ బ్యాంక్‌ఖాతా లుండుటయే దుఃఖమునకు కారణమైనది.

వామనుడు పలుకుచున్నాడు: "రాజా! అత్యాశాపరులకు సప్తద్వీపాల నొసగవచ్చు. కానీ తృప్తి పరచలేరు. సంతృప్తి చెందు హృదయాలు శాంతి నిలయాలు. శాంతమూర్తి లోకపూజితుడగును. ఆశల వలయంలో చిక్కినవాడు అభాగ్యుడగును. నిర్భాగ్యుడగును. ఆశయొక్క అంతమును చూడ నిచ్ఛగించి తన అంతమును జూచును.

శా॥ ఆశాపాశము దా గడున్ నిడుపు లేదంతంబు రాజేంద్ర! వా
రాశిప్రావృతమేదినీవలయసామ్రాజ్యంబు సేకూడియున్
గాసిం బొందిరిగాక నైన్యగయభూకాంతాదులు న్నర్థకా
మాశన్ బాయగ నేర్చిరే మును! నిజాశాంతంబులం జూచిరే!

"రాజా! సంతృప్త హృదయునకు సదా సుఖములే లభించును. తృప్తిలేని వాని వైభవము నీరు పడిన నిప్పువలె నశించును. నీవు రాజువని ఆశను ముందుంచుట నాకు సముచితము గానేరదు. నే నడిగిన పదత్రయమును నా కొసగిన చాలును" యనెను.

బలిచక్రవర్తి మందహాసమును చిందించెను. దాన మొసంగుటకు జలపాత్రను గ్రహించెను. ఇంతలో రహస్య మెరిగిన శుక్రాచార్యుడు బలిని సమీపించెను.

"రాజా! పొరబడుచున్నావు. కాస్త నిగ్రహముతో యోచింపుము. వచ్చినవాడు వటుడుగాడు. కపటియై యున్నాడు. అతడు విష్ణువే యని గ్రహింపుము. ముందు వెనుక లాలోచింపకుండా దానమిచ్చెదనని పలికితివి. ఇది దానవ సామ్రాజ్యమునే నశింపజేయు కార్యముగ గన్పట్టుచున్నది. ఇతడు నీ రాజ్యము నంతటిని సంగ్రహించి సురరాజున కొసంగును. పదత్రయము నడుగుటలో ఆతని ఆంతర్యమును నీవు గ్రహింపకుంటివి. అతడు మూడడుగులతో ముల్లోకముల నాక్రమించును. ఆ తరువాత నీవెలా జీవింతువు? నీపై ఆధారపడిన వారి నేమి జేయుదువు?

"అతడు మొదటి పాదముతో భూమి నాక్రమించును. రెండవ పాదముతో స్వర్గము నాక్రమించును. అతని మూడవ పాదమును అవుడు ఎచ్చట నుంచగలడు? అప్పుడు నీవు చేసిన ప్రతిజ్ఞ కుంటుబడును. మాట తప్పిన దోషానికి నీకు నరకము ప్రాప్తించును. తన్ను మాలిన ధర్మము మొదలు చెడ్డబేరము. అట్టి దానములు శాస్త్ర సమ్మతములు గూడ కావు. తాను జీవించి గదా సకల పురుషార్థములను బొందవలెను" యని పలికెను.

శుక్రుని మాటల నాలకించిన బలి, "గురుదేవా! నేను మాట ఇచ్చినాను. దాన మివ్వనిచో మాట తప్పినవాడ నగుదును. అధర్మపరుడ నగుదును. అపకీర్తిని బొందెదను. పూర్వీకుల వైభవమును నశింపజేసినవాడ నగుదును. అసత్య మాడినచో పాపము సంక్రమించును గదా!" యనెను. దానికి మేధావియగు శుక్రాచార్యుడు ఈవిధముగా సమాధాన మొసగెను.

"దానవేంద్రా! దానికి తరుణోపాయము గలదు. చెప్పెదను. ఈ రహస్యమును అవధానముతో గ్రహింపుము. ఈ విషయమున ఋగ్వేదమున ఒక విషయము చెప్పబడి యున్నది. దాని ననుసరించి నీవు రక్షింపబడుము.

సత్య మోమితి యత్రోక్తం యన్నేత్యాహా నృతం హి తత్

"ఓం" యనెడి అంగీకారముతో పలికినది సత్యము. "న" అనగా లేదని నుడివిన అసత్యము."

"రాజా! రాగి కలియనిచో స్వర్ణమునకు వన్నెరాదు. అసత్యము చేరనిచో సత్యము నకు పూర్ణశోభ లభింపదు. దేహమనెడి వృక్షమునకు సత్యము ఫలమైయున్నది. దేహము అసత్యము. సత్యము నిత్యము. దేహములేనిచో సత్యము అనుభవమునకు అందదు. కనుక నిత్యమైన సత్యమును గ్రహించుటకు అనిత్యమైన దేహము అవసరమే గదా!

"చెట్టు యొక్క మూలమును ఛేదించినచో చెట్టే నశించును. అలాగే అసత్యము కనుమరుగైనచో సత్యమే అదృశ్యమగును. కనుక అసత్యము అనుసరణీయమే. అలాగని అసత్య వాక్కులకే అలవాటు పడినవాడు నిందితు డగును. దోషి యగును. అతడు బ్రతికి యున్నను మరణించినవాడే. కనుక కొన్ని అనివార్య పరిస్థితుల యందు బొంకిన తప్పులేదు.

ఆ॥ వారిజాక్షులందు వైవాహికములందు బ్రాణవిత్తమాన భంగమందు
జకితగోకులాగ్ర జన్మరక్షణమందు బొంకవచ్చు నఘము వొంద దధిప!

"రాజా! స్త్రీలను వశపరచుకొనుట యందును, వివాహములు కుదుర్చుట యందును, ప్రాణము కొఱకు, విత్తము కొఱకు, మానభంగము నందును, గో బ్రాహ్మణు లను రక్షించుట యందును అసత్యము లాడదగును. దానిచే పాపము సంక్రమించదు" యని శుక్రుడు పలుకగా బలిచక్రవర్తి గురువచనములను కొన్ని నిమిషములు ఔదలదాల్చెను. అతని గురుబోధ తనకు వర్తించేది గాదని గ్రహించెను. అనృతదోషాన్ని పొందుటకు అతని మనస్సు అంగీకరించలేదు.

బలి ఆలోచించెను. వచ్చినది విష్ణుడే యైనచో తన దానతీరుయే మారిపోవును. మొదట బాలుడని భావించుట జరిగెను. ఇప్పుడు శ్రీమన్నారాయణుడే యని తెలిసినది. ఇంతకన్నను ఏమి కావలెను? సర్వము నారాయణార్పణము గావించుటకన్నను కావలసిన దేమున్నది?

దానము గ్రహించువానిలో కృష్ణుని దర్శించి దానముచేయుట మన సంప్రదాయము. అందుచేతనే భాగ్యవంతులైన స్త్రీలు గూడా బిచ్చమొసంగిన పిదప బిచ్చగానికి నమస్కరింతురు. అలాంటప్పుడు సాక్షాత్తు నారాయణుడే దానమును గ్రహించునపుడు అంతకన్నను కావలసిన దేమున్నది? యని బలి చింతించెను.

భిక్ష, దాన ప్రదానముల యందు సనాతన ధర్మము చక్కని అవగాహనను కలిగి యున్నది. అందుచేతనే బిచ్చగాడు నారాయణుడుగా చూడబడుచున్నాడు. కృష్ణార్పణ మని దాతచే పలికించు చున్నాడు.

భిక్షుకాః నైవ భిక్షంతి బోధ యన్తి గృహే గృహే

"బిచ్చగాడు కేవలము తిరిపమునకు గాక బోధచేయుటకై ఇంటింటికి వచ్చుచున్నా" డని శాస్త్రము పలికింది. ఏమిటి బిచ్చగాని బోధ?

అదాన దోషేన భవేద్దరిద్రః

గత జన్మములో ఎవరికీ దానము చేయని దోషము వలన ఈ జన్మములో నేను బిచ్చగాడినైతిని. ఈ జన్మములో మీరు దానము చేయనిచో రాబోవు జన్మ ఎలా యుండునో ఊహింపుమని చెప్పుటకు బిచ్చగాడు యరుదెంచునని మహాత్ములు ప్రవచించిరి. కనుక దానము అత్యున్నతమైన పావనవ్రతము. మనము అనేక దుష్ట కర్మముల నాచరించి ధనమును సంపాదింతుము. దానము ఈ పాపములను ప్రక్షాళన మొనర్చును. నీటితో దేహము శుభ్రపడునట్లు, దానముతో ధనము పవిత్రమగును.

"గురుదేవా! దానము మాటనొసగినపుడే జరిగిపోయినది. దాన విషయమునందు గ్రహీత కన్నను అనుగ్రహీతయే కీర్తిమంతుడగును. ఈ దానము జగత్తులో కీర్తి ప్రతిష్ఠ లను పెంపొందించును. పరలోకమున అమరత్వమును ప్రసాదించును. కనుక నా నాలుక అసత్యము నెరుగదు. ఈ దానఫల మెలాయున్నను ఆడిన మాట తప్పుట సముచితము గానేరదు.

మ॥ నిరయంబైన నిబంధమైన ధరణీనిర్మూలనంబైన దు
ర్మరణంబైన గులాంతమైన నిజమున్‌రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరుడైనన్ హరియైన నీరజభవుం డభ్యాగతుండైన నా
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమాధీవర్య! వేయేటికిన్.

"ఈ దానవ్రతము నాచరించుట వలన వసుధ నశించినను, ప్రాణము హరింప బడినను, కులము అంతమైనను గానిమ్ము. గురుదేవా! వచ్చినవాడు విష్ణువే గావచ్చు. లేదా

శివుడు గానిమ్ము. అదియును గానిచో విరించియే గానిమ్ము. ఏది ఏమైనను నా నాలుక ఆడినమాట తప్పదు. గురుదేవా! ఈ దేహములు అశాశ్వతములు. పదవులు నీటిమూటలు. ఈ ప్రపంచమునకు సర్వులు ఒంటరిగనే వత్తురు. ఒంటరిగానే పోవుదురు. గతంలో ఈ భూమిని రాజు లెందరో పరిపాలించారు. కానీ వారి పేరు మచ్చుకైనను లేదు. శిబి మొదలైన రాజుల కీర్తి వసుంధర యున్నంతవరకు స్థిరముగా యుండును. దాన మహిమ అమోఘము. దానముచేయు భాగ్యమునకు నోచుకొనువారు ధన్యులు. వదాన్యులు. మాన్యులు. ప్రాతఃస్మరణీయులు. పావనాత్ములు.

శా॥ కారే రాజులు?రాజ్యముల్ గలుగవే? గర్వోన్నతిం బొందరే?
వా రేరీ? సిరి మూట గట్టుకొని పోవంజాలిరే? భూమిపై
బేరైనం గలదే? శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై
యీరే కోర్కులు? వారలన్ మఱచిరే యిక్కాలమున్ భార్గవా?

"గురుదేవా! నేను ఈ బ్రాహ్మణ బాలునకు దానమిత్తునని చెప్పితిని. ప్రహ్లాదుని మనుమడనై యుండి మఱల ఇవ్వనని ఎలా చెప్పగలను? అసత్యమునకు మించిన అధర్మ మెచ్చటైనను గలదా? అసత్యవాదియగు మనుజుని తప్ప తాను సర్వులను మోయగలనని భూదేవి చెప్పియున్నది. నేను అసత్యమునకు భయపడు నంతగ నరకమును జూచిగాని, దారిద్ర్యమువలన గాని, దుఃఖప్రాప్తి వలనగాని, స్థానభ్రంశము వలన గాని, మృత్యువు వలన గాని భీతిచెందుట లేదు" యనెను.

సర్వులు మృత్యువును జూచి భయపడుచుందురు. బలిచక్రవర్తికి మృత్యువు కన్నను అసత్యమే భయంకరముగ గోచరించుచున్నది. పాపమును జూచి భీతి చెందువాడు పాపము నాచరింపలేడు. ఈనాడు మనుజులెల్లరు అసత్యమునే భాషించుచుందురు. అసత్యవాది సత్యరూపుడు కాలేడు. అసత్యజీవన ఊబిలో దిగి వ్యథ చెందుచుండును. అసత్యములు అంతఃకరణను కలుషిత మొనర్చును. ధ్యానమును నిరోధించును. విశ్రాంతిని కూడా భంగ మొనర్చును. పరితాపములను కలిగించు పనుల నెప్పుడూ ఆచరించరాదు. సాధారణంగా అబద్ధాలను పలికి అందల మెక్కినామని కొందరు భావించి మురిసి పోవుచుందురు. కాలతీర్పులో అట్టివారు కన్నీటిలో ఈదులాడక మానరు. తమది గెలుపని విఱ్ఱవీగుదురే గాని ఆ గెలుపు వెనుకయున్న ఓటమిని గాంచలేరు.

బలి శుక్రునితో ఇంకను చెప్పుచున్నాడు: "ఆచార్యా! విష్ణువంతటివాడు భీతుడై ప్రచ్ఛన్న రూపముతో బ్రాహ్మణ బాలకునివలె నావద్ద కరుదెంచినాడు. అతడు అధర్మముతో నన్ను హింసించినను, నేను అతనిని బాధించను. ఇచ్చిన మాటను తప్పుట కన్నా ప్రాణమును త్యజించుటయే మేలు" అనెను.

ఇదియే వీరుని లక్షణము. భీరుడు క్షణక్షణమునకు మరణించుచుండును. ఆత్మ విశ్వాసముగల ధీరుడే మరణమును ఒకేసారి దర్శించును. తాను నమ్మిన ధర్మాలను ఆచరింపగలిగే దృఢవిశ్వాసము గలవారే ఈ లోకమున కీర్తిమంతు లగుదురు.

Self trust is the essence of heroism

"ఆత్మ విశ్వాసమే వీరోచిత జీవనసారం" అని ఎమర్సన్ అభిప్రాయపడినాడు.

మేరువు దలక్రిందైనను, భూమి పాడిపాడి యైనను దానము తప్పక ఇత్తునని బలి పలికెను. బ్రాహ్మణ బాలుడు బలిని సంహరించుట కరుదెంచిన విష్ణువు యని పదేపదే గుర్తుచేయుచున్నను బలి చక్రవర్తి అంగీకరించలేదని శుక్రునకు కోపమొచ్చెను. "ఆచార్యా! ఎందులకు శ్రమపడెదరు? అతడు విష్ణువే యైనచో, వాస్తవానికి గెలుపు మనదే" అని బలి పలికెను.

శా॥ ఆదిన్ శ్రీసతికొప్పుపై దనువుపై నంసోత్తరీయంబుపై
బాదాబ్జంబులపై గపోలతటిపై బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిందగుట మీదై నాకరంబుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే కాయంబు నాపాయమే!

"గురూత్తమా! లక్ష్మీదేవిని స్పృశించిన హస్తములు దానమును గ్రహించినపుడు క్రిందికిరాగా, నా చేతులు పైన ఉండును. ఇంతకు మించిన కీర్తి మరియొకటి గలదా? రాజ్యములు శాశ్వతమా? ఆచార్యా! రాజ్యములు శాశ్వతము గావచ్చును. మరి ఈ తనువులు శాశ్వతమా? బాధలు రానిమ్ము! బంధములు కలుగనిమ్ము! ధనము పోనిమ్ము! ప్రాణము విడువనిమ్ము! మాటమార్చి బ్రతుకలేను. ఇచ్చిన మాటను తిరిగి గ్రహింపలేను" అనెను.

ఆ॥ బ్రదుక వచ్చుగాక బహుబంధనము లైన వచ్చుగాక, లేమి వచ్చుగాక,
జీవధనములైన జెడుగాక, పడుగాక, మాట దిరుగలేరు మానధనులు.

అని శుక్రాచార్యుడు గ్రహించినను, శిష్యుడు తన మాట నాలకించలే దనెడి కోపముతో బలిచక్రవర్తిని శపించెను. సంపదలు హరింపబడునని శాపమిచ్చెను.

గురువు శపించెను. ఆపద ఎదురుగ నిలిచి యుండెను. అయినను బలి చలించ లేదు. విప్రబాలకునకు భూమిని దానము చేయుటకు సిద్ధపడెను. రాజ్యములను జయించినవాడు ధీరుడుగాడు. ఐశ్వర్యముల మధ్య తులతూగువాడు ఉత్సాహవంతుడు గానేరడు. జీవితములో ఎన్ని గడ్డు సమస్య లెదురగుచున్నను నవ్వును వదలనివాడు, ధైర్యమును వీడనివాడే నిజమైన ఉత్సాహవంతుడగును. విషమ పరిస్థితులలో నిమలచిత్తు లగువారే నిజ ధైర్యవంతులు.

ఉత్సాహవన్తో హి నరా న లోకే సీదన్తి కర్మ స్వతి దుష్కరేషు

"ఎంతటి దుర్భరము లైనను తాము తలపెట్టిన కార్యముల యందలి అపజయములను గాంచి ఉత్సాహవంతులు చలింపరు" అని శ్రీమద్రామాయణము అరణ్యకాండము నందున్నది.

వామనుని విశ్వరూపము

బలిచక్రవర్తి ధర్మపత్ని యగు వింధ్యావళి జలపూర్ణమైన సువర్ణ కలశమును చేబూని బలిని సమీపించినది. ఆమె వామనుని పవిత్ర చరణములపై జలమును పోయు చుండెను. తన భాగ్యమునకు పొంగిపోతూ, పరవశిస్తూ, బలిచక్రవర్తి ప్రక్షాళన మొనరించెను. విశ్వపావనమగు నా చరణామృతమును శిరమున జల్లుకొనెను.

క॥ సురలోకసముద్ధరణము విరతశ్రీకరణ మఖిలవిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము హరిచరణము వీట గడిగె వసురోత్తముడున్.

ఆ సమయమున అసంఖ్యాకములైన దుందుభులు మ్రోగినవి. దేవ గంధర్వాదులు బలిపై పుష్పవృష్టిని గురిపించిరి. కిన్నర కింపురుషాదులు ఆయన ఔన్నత్యమును స్తుతించిరి. వచ్చినవాడు దేవ పక్షపాతి యని తెలిసికూడా బలిచక్రవర్తి దానమొసగి, ఇచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకొనెనని సర్వులు ప్రశంసించిరి.

విష్ణుపాదములను బలిచక్రవర్తి కడుగుచుండెను. కలశ రంధ్రము వద్ద శుక్రుడు ప్రవేశించి జలధార నడ్డుపరచెను. ఈ విషయమును గ్రహించిన వామనమూర్తి దర్భను చేత బట్టుకొని ఆ రంధ్రములోనికి పొడిచెను. తత్కారణముగ శుక్రాచార్యుడు ఏకనేత్రు డాయెను.

భగవంతుని దృష్టి ఎవరిపై ప్రసరించునో వారు ఏకనేత్రు లగుదురు. ఏకనేత్రమనగా ఏకత్వ దృష్టి. రెండు నేత్రములు ద్వంద్వ దృష్టికి సంకేతము. ఇదియే ద్వైతము. ద్వైతము భేదము నందించును. పరమాత్మను గాంచిన పిమ్మట శుక్రాచార్యుని వలె భేద ప్రపంచమును వీక్షింపకూడదు. అంతయూ విష్ణుమయముగా దర్శింప వలెను. ఇదియే ఏకత్వానుభూతి. అద్వైతానుభూతి.

ఇదం సర్వం యదయ మాత్మా, బ్రహ్మై వేదం విశ్వం సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ

ఈ ప్రపంచము కన్నను పరమాత్మ అన్యముగాలేదని వేదము పై వాక్యముల ద్వారా తెలుపుచున్నందున ప్రతి మనుజుడు ఏకత్వమును దర్శించే ప్రయత్నమునే చేయవలెను.

వామనమూర్తి తన రూపమును వృద్ధి చేయుచుండెను. భూమ్యాకాశములను, దిక్కులను ఆవరించుచుండెను. విశ్వరూపుడగు వామనుని పదతలమున రసాతలాది సప్తలోకము లుండెను. పద యుగళమందున పృథ్వియుండెను. ఆ దివ్యాత్ముని లో భవ్యమైన వాయువులు వీచుచుండగా పక్షులు, పర్వతములు గోచరించుచుండెను. త్రిలోకములు ఆయనయందే చోటు చేసికొని యుండెను. అతని కుక్షియందు సప్త సముద్రములు గోచరించుచుండెను. వటుడలా పెరుగుచునే యుండెను.

శా॥ ఇంతింతై వటు డింతయై మఱియు దానింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై.

త్రివిక్రమ భగవానుడు సమస్త విశ్వమున వ్యాపించెను. ఒక్కపాదముతో భూ భాగము నంతటిని ఆవరించెను. దేహముతో అంతరిక్షము నాక్రమించెను. భుజములతో దిక్కులంతయు వ్యాపించెను. రెండవ పాదముతో దివి నాక్రమించెను. మూడవ పాదము నుంచుటకు స్థలమే లేకపోయెను.

త్రివిక్రముడు విశ్వరూపమును ఉపసంహరించుకొనెను. "రాజా! దానవేశ్వరా! నీవు నాకు మూడడుగుల భూమిని దానము చేసితివి. నాకు రెండడుగుల భూమియే లభించినది. మూడవ పాదము నెక్కడ ఉంచవలెను" యని వామనుడు బలి నడిగెను.

"ఈ వామనుడు బ్రాహ్మణుడు కాడు. దేవతల కుపకారము చేయుటకు, దానవుల కపకారము చేయుట కరుదెంచిన విష్ణువుయే. మా ప్రభువును మోసగించెను. ఇతనిని వధించుటయే మా ధర్మము" అని పలికి బలి యనుచరులగు అసురులు అస్త్రములను ధరించి అచ్యుతుని పైకి ఉరికిరి.

విష్ణు పార్షదులు దైత్యులను నిరోధించిరి. హింసించిరి. కొందరిని వధించసాగిరి. తనవారు దేవతలచేత నశించుటను బలిచక్రవర్తి గాంచెను. శుక్రాచార్యుని శాపము అంతర్యమున స్మృతి కందెను. క్రుద్ధులైన రాక్షసులను బలి నివారించి "అసురువీరులారా! నా వచనముల నాలకింపుడు. సమరమును త్యజింపుడు. ప్రస్తుతకాలము మనకు శుభదాయకము గానేరదు. పైగా ప్రతికూలముగ యున్నది. ఇంతవరకు కాలము మనకు అనుకూలముగను, దేవతలకు ప్రతికూలముగను యుండినది. ఆ కాలమే ఈనాడు తారుమారై యున్నది. కాలము నెవ్వరూ ఎదిరించలేరు. మఱల దైవము మనకు ప్రసన్నమై నప్పుడు మనము దేవతలను ఓడించగలము. కాలమునకై కట్టుబడి నిరీక్షింపుడు" యనెను.

హద్దులెరిగి ప్రవర్తించువారి బ్రతుకులు శుద్ధముగనే యుండును. నియమా లెరిగినవారు నీతిబాహ్యులు కాలేరు. అవధులెరిగి వర్తించు వారికి ఆపద లెదురుగావు. సముద్రు డనంతుడైనను తన పరిధిని దాటిరాడు.

నహి క్షుభ్యతి దుర్ధర్షః సముద్రః సరితాం పతిః

"సర్వనదులకు పతియైన అగాధరూపుడగు సముద్రుడు ఒడ్డును దాటడు" యని శ్రీమద్రామాయణము అయోధ్య కాండము చెప్పుచున్నది.

బలి యాజ్ఞానుసారము దైత్యులు పాతాళమున ప్రవేశించిరి. గరుత్మంతుడు వామనుని యాజ్ఞానుసారము వరుణ పాశములచే బలిని బంధించెను. తనకు మూడవ పాదము నుంచుటకు తగిన స్థలమును జూపుమని త్రివిక్రముడు బలి నడిగెను.

బద్ధుడైయున్న బలిచక్రవర్తి త్రివిక్రమునితో ఇలా పలికెను: "ఉత్తమశ్లోకా! పరమేశా! తండ్రీ! నా మాటలు అసత్యములని భావింపకుడు. నా వాగ్దానమును నెరవేర్చుకొను చున్నాను.

కరోమ్యృతం తన్న భవేత్ప్రలంభనం పదం తృతీయం కురు శీర్ష్ణి మే నిజమ్

"దేవా! నా మాట అసత్యము గానేరదు. నీ తృతీయ పాదమును నా శిరమున నుంచుము" అని శిరమును భక్తితో వంచెను.

ఆ॥ సూనృతంబుగాని నుడియదు నాజిహ్వ బొంకజాల నాకు బొంకులేదు
నీ తృతీయపదము నిజము నా శిరమున నెలవు సేసిపెట్టు నిర్మలాత్మ!

"తండ్రీ! జగన్నాథా! అసురులమైన మాకు నిజముగా నీవు పరమహితైషివి. ఏలననగా మేము గర్వితులము. అహంకారులము. మోక్షము నొందుటకు అశక్తులము. మా మద మణగించి మాకు దివ్యదృష్టిని నీవు ప్రసాదింతువు. గతంలో నీయందు విచ్ఛిన్నము గాని శత్రుభావమును వృద్ధి జేసికొని ఎందరో అసురులు, యోగులు బొందిన స్థితిని బొంది యున్నారు. నీవు నన్ను వరుణ పాశ బద్ధుడను గావించితివి. ఇది అంతయు నీ అనుగ్రహము. నా అదృష్టము. భక్త పూజ్యుడు, నా పితామహుడగు ప్రహ్లాదుడు నిన్ను శరణుబొంది ఉన్నతపదవి నలంకరించెను. తండ్రీ! నీవే పొంద దగినవాడవు. అనిత్యమైన సంసారములను పెనవేసుకొని సాధించున దేమున్నది? ఈ ప్రపంచములోని బాంధవ్యములే నిజబంధములు. నీ అనుగ్రహ ప్రేమపాశమే భక్తులకు చతుర్విధ పురుషార్థముల నొసంగు చున్నది. సంసారములు వాస్తవానికి నిస్సార జీవనములు.

సీ॥ చుట్టాలు దొంగలు, సుతులు ఋణస్థులు, కాంతలు సంసారకారణములు,
ధనము లస్థిరములు, దను వతిచంచల, గార్యార్థు లన్యులు, గడచు గాల,
మాయువు సత్వర, మైశ్వర్య మతిశీఘ్ర మనికాదె తమతండ్రి నతకరించి
మాతాత సాధుసమ్మతుడు ప్రహ్లాదుండు నీ పాదకమలంబు నియతి జేరె
తే॥ భద్రు డతనికి మృతిలేని బ్రతుకు గలిగె వైరులై కాని తొల్లి మావారు గాన
రర్థినై వచ్చి నీవు నన్నడుగు టెల్ల బద్మలోచన! నాపుణ్య ఫలముగాదె.

"దేవా! బంధువులు చోరులై బ్రతుకుధనము నపహరించు చున్నారు. బిడ్డలు అప్పులవారై శ్రమను దోచుకొనుచున్నారు. దుఃఖమయ సంసార చక్రమునకు భార్యలు బంధించుచున్నారు. ధనములు చెప్పకనే మాయమగును. దేహములు నీటిబుడగలై యున్నవి. ఇతరులు వారి కార్యములకు ఉపయోగించుకొను స్వార్థపరులు. ఆయుసు నమ్మదగినది కాదు. సంపదలు గగన కుసుమాలు. ఇలా గ్రహించుట చేతనే పితామహుడగు ప్రహ్లాదుడు నీ పాదముల నాశ్రయించి శుభచరితుడాయెను. అట్టి నీ పదపంకజమును నా శిరముపై నుంచుట నా పుణ్యఫలము గాక మరేమగును." బలిచక్రవర్తి ఇలా పలించు సమయమున పూర్ణచంద్ర వదనుడైన ప్రహ్లాదు డచ్చటి కరుదెంచెను.

బలి పితామహుడగు ప్రహ్లాదుని దర్శించెను. వరుణపాశ బద్ధుడై యుండుటచేత పూర్వమువలె పితామహునికి బలి వందన మాచరింపలేక పోయెను. అశ్రుపూర్ణ నయనాలతో కేవలము శిరస్సు వంచి భక్తితో నమస్కరించెను. ప్రహ్లాదుడు పరవశ హృదయుడై శ్రీనాథునికి సాష్టాంగ దండప్రణామ మాచరించెను. ప్రహ్లాదుడు నారాయణునికి నమస్కరించుచు ఇలా పలికెను:

"దేవా! నీవు బలికి ఇంద్రపదవి నొసగితివి. ఈనాడు దానిని మరల దీసికొంటివి. సంపదలు మోహజనకము లనియు, మోక్ష ప్రతిబంధకము లనియు తెలుపుచు అతని నుండి సంపదలను హరించితివి. ఇది బలిపై నీవు జూపిన విశేషానుగ్రహము" యనెను. బ్రహ్మదేవుడు శ్రీహరిని స్తుతించెను.

బలిచక్రవర్తి ధర్మపత్ని శ్రీహరికి నమస్కరించుచు, "దేవా! ఈ జగత్తు నీ క్రీడార్థమై యున్నది. అజ్ఞానులగు జీవులు కర్తృత్వ, భోక్తృత్వ అభిమానములను తమయం దారోపించుకొని దుఃఖితులగుచున్నారు. అట్టివారు నిన్నేమి సంతృప్తి పరచగలరు? నీ కృపయే వారిని కాపాడాలి" యనెను.

"భూతభావనా! భూతేశా! ఈ బలిచక్రవర్తిని నీవు కృతార్థునిగ జేసితివి. నీ కృపకు పాత్రుడైన వాడు దండమునకు అర్హుడుకాడు. కనుక బలిని బంధ విముక్తుని గావింపుము" అని బ్రహ్మదేవుడు శ్రీహరిని ప్రార్థించెను.

భగవత్కృపను బొందిన బలిచక్రవర్తి

భగవానుడగు శ్రీహరి బ్రహ్మదేవునితో ఇలా పలికెను: "మహాత్మా! మనుజులు ధనమదముచే జడులై, జగత్పతియగు నన్ను గూడ తిరస్కరింతురు. కనుక సర్వ దుఃఖములకు ధనమే కారణమై యున్నది. నే నెవ్వరి ననుగ్రహింప దలతునో వారి ధనమును మొదట అపహరింతును.

"జీవులు జన్మ, కర్మ, రూప, విద్య, సంపద లున్నను అహంకారులు గానిచో వారిపై నా కృప యున్నదని గ్రహింపుము. బలి శ్రేష్ఠుడు. ఉన్నతుడు. అందుచేత సంపదలు నశించినను శ్రేయోమార్గమును వీడడు. కపట యుక్తులగు ధర్మముల నెందరు చెప్పినను బలి వాటిని అనుసరించలేదు. అందుచేత నేనతనిని యనుగ్రహించు చున్నాను. ఉత్తమ పదవి నొసగుచున్నాను. సావర్ణి మన్వంతరమున బలిచక్రవర్తి ఇంద్రపదవి నధిష్ఠించును. ఈలోగా ఏ ఉపద్రవములు లేని సుతలమను లోకములో యుండగలడు. అచ్చట నా సుదర్శనము అతనికి రక్షణగా యుండును. నేను గూడా అతని సమీపము నందే యుందును" అనెను.

"తలం" అనగా పై భాగమని భావము. సుతలమనగా ఉత్కృష్టమైనది యని అర్థము. అది సర్వోపద్రవ రహితస్థితి యని పరమాత్మ తెలిపెను. అట్టిది మోక్షమేగాని మరొకటి గానేరదు. అచ్చట లభించునది సుదర్శనము. అనగా చక్కని దర్శనము. రెండు అర్థము

గాని అద్వయ సత్తాస్వరూప దర్శనము. ఈ స్థితిలో పరమాత్మ అన్యంగా ఉండేందుకు వీలులేదు గనుక అతనితో కలసియే యుండును.

ఉ॥ ఎన్నడు లోకపాలకుల నీకృప జూడని నీవు నేడు న
మ్మన్నతుజేసి నాబ్రదుకు నోజయు నావతియిచ్చి కాచి తీ
మన్నన శ్రీ దయారసము మాటలు పెద్దటికంబు జాలవే
పన్నగతల్ప! నిన్నెటిగి పట్టిన నాపద గల్గనేర్చునే?

అని ప్రార్థించి బలిచక్రవర్తి సుతలమునకు జనెను. జగన్నాథుని యాజ్ఞచే ప్రహ్లాదుడు గూడ బలి ననుసరించెను.

శ్రీహరి శుక్రాచార్యునితో "విప్రోత్తమా! నీ శిష్యుడు, ఉత్తమ భక్తుడునైన బలి యొక్క యజ్ఞమున దోషము లేవైన యుండినచో వాటిని విస్తరింప జేయుము.

యత్ర త్కర్మ సు వైషమ్యం బ్రహ్మదృష్టం సమం భవేత్

"ఏ ప్రదేశములందు వైషమ్యము లుండునో అవి బ్రాహ్మణుల కృపాదృష్టి వడగనే సమత్వములుగా మారును" అనెను.

శుక్రుడు శ్రీహరితో ఇలా పలికెను: "దేవా! నీవు సర్వకర్మ ఫలప్రదాతవు. యజ్ఞమయ పురుషుడవు. నిన్ను ఆరాధించువారికి కర్మవైషమ్య మెలా కలుగును?

మన్త్ర తస్తన్త్ర తశ్ఛిద్రం దేశ కాలార్హ వస్తుతః సర్వం కరోతి నిశ్ఛిద్ర మను సంకీర్తనం తవ

"మంత్ర దోషములు, తంత్ర దోషములు, దేశకాల గతములైన న్యూనతలు నీ నామ సంకీర్తనముచే నిర్దోషము లగును" యనెను.

విధి బలీయమైనది. కర్మలు సుడిగుండాలు. జీవులెంత ప్రయత్నించుచున్నను ఇంద్రియములు హరించుటచేత మనస్సు దోషములయందు రమించును. అలాంటి సమయాలలో భగవన్నామ సంకీర్తనము చేయవలెను. కాలికి అంటిన బురదను జలము శుభ్ర మొనర్చునట్లు, హృదయ మాలిన్యమును కీర్తనము పోగొట్టును. సంత్ ఏక్‌నాథ్ మహారాజ్ హరికీర్తనము యొక్క వైభవమును ఒక అభంగములో తెలుపుతారు.

సాధనాంచె సార్ నామ్ ముఖీ గాతా హరి హరి మ్హణతా కార్యసిద్ధీ
నిత్య ముక్త్ తో చి ఏక్ బ్రహ్మజ్ఞానీ ఏకా జనార్దనీ హరిబోలా

"హరినామస్మరణమే సర్వసాధనల సారము. హరి హరి యని స్మరించువారికి సర్వకార్యములు సిద్ధించును. బ్రహ్మజ్ఞాని యొక్కడే నిత్యముక్తుడు. కనుకనే హరిని స్మరింపుమని ఏకనాథుని విన్నపము."

శుక్రుడు హరికృపచే యజ్ఞమును పూర్తిచేసెను. దానవులచేత అపహృతమైన సురలోకమును భగవానుడు ఇంద్రున కప్పగించెను.

"పరీక్షిన్మహారాజా! అద్భుతమగు వామన చరితమును నీకు తెలియజేసితిని. దీనిని అధ్యయనము చేయువారు, శ్రవణము చేయువారు ఉత్తమగతిని బొందెదరు.

మత్స్యావతారము

త్రివిక్రముని వైభవమును గ్రహించిన పిమ్మట, భగవానుని మొదటి యవతారమైన మత్స్యావతారమును గూర్చి వినవలెనని పరీక్షిన్మహారాజు కోరగా శుకబ్రహ్మ మత్స్యావతార వైభవమును వర్ణించుచున్నాడని నైమిశారణ్యంలో సూతమహర్షి శౌనకాదిమునులకు చెప్పుచున్నాడు.

భగవానుడు గోవులను, బ్రాహ్మణులను, దేవతలను, సాధువులను, వేదములను, ధర్మమును రక్షించుటకై అవతారములను ధరించుచుండును. భగవానుడు ఏ రూపమును ధరించినను ఆ రూపము యొక్క గుణ దోషములు తనకు అంటవు.

ఉచ్చావచేషు భూ తేషు చరన్ వాయురివేశ్వరః
నోచ్చా వచత్వం భజతే నిర్గుణత్వా ద్ధియోగుణైః

ప్రాకృత గుణయుక్తులు, ఉచ్చనీచులునగు జీవుల మధ్య అవతరించినను తాను గుణరహితు డయ్యే యున్నాడు యని శుకులవారు తెలుపుచున్నారు.

నైమిత్తిక ప్రళయము సంభవించినది. భూమి మొదలగు లోకములన్నియు జలమయమైనవి. దినావసాన మగుటచేత బ్రహ్మదేవునకు నిద్రవచ్చెను. ఆయన నిద్రించగా, ఆయన నోటినుండి జారిపడిన వేదములను హయగ్రీవుడను రాక్షసుడు అపహరించెను. జగదీశ్వరుడును, ప్రభువును యగు శ్రీహరి'శఫరి'యను మత్స్యరూపమును ధరించి హయగ్రీవుని వద్దనుండి వేదములను గ్రహించి బ్రహ్మదేవున కొసంగెను.

దారుణ క్లిష్ట సమస్యలు చుట్టుముట్టి జీవుని మరణ యాతనకు గురిజేయు దుర్భర సమయమే ప్రళయకాలము. అట్టి బీభత్స సమయమునందు వ్యక్తి జాగరూకుడై యుండాలి. పరిస్థితులు ప్రతికూల మైనపుడు ప్రవర్తనను అనుకూలంగా మలచుకోవాలి.

To climb steep hills requires slow pace at first.

"నిటారుగాయున్న కొండ నధిగమించాలంటే అడుగు నిదానంగా పడాలి" అంటాడు షేక్స్పియర్.

పరిస్థితులు భయంకర రూపమును దాల్చినపుడు రజస్తమో గుణములను వదలిపెట్టి, సత్త్వగుణ సంపన్నులై, నారాయణ నామస్మరణతో కాలమును ఆనందముగా నడపాలి.

యాచె యాస్ కరూ సర్వనివేదన్ వారిల్ హా శీన్ సంసారీ చా

"సమస్తములైన మన నివేదనములను పరమాత్మముందు ఉంచెదము. సంసార దుఃఖముల నన్నిటిని అతడే తొలగించగలడు" అంటాడు సంత్ తుకారాం.

ప్రళయకాలమున బ్రహ్మదేవుడు నిద్రించెను. తత్ఫలితముగా ఆయన నోటినుండి వేదమాత జారిపోయినది. పరిస్థితులు తారుమారైనపుడు ఎవరయితే భగవత్స్మరణము

మావి మాయామోహిత నిద్రలో కాలమును హరింప జేసికొందురో అట్టివారిని వేదమాత బ్రహ్మదేవుని వదలివెళ్ళినట్లు వదలిపెట్టును.

తన నిస్సహాయ స్థితిని, తెలుపుతూ బ్రహ్మదేవుడు నారాయణుని శరణువేడగనే జగద్రక్షకుడైన శ్రీహరి 'శఫరి' యను మత్స్యరూపము ధరించి, హయగ్రీవుని వద్దనుండి వేదములను సంగ్రహించి బ్రహ్మదేవున కొసగెను. విజ్ఞానమును పోగొట్టుకొనిన దుర్ముహూర్తములో అజ్ఞానమును ఆలింగన మొనర్చుకొని పరిస్థితులను అర్థరహితముగా ఎదుర్కొనేందుకన్నను, జగద్రక్షకుడైన నారాయణుని బ్రహ్మదేవుని వలె శరణుజొచ్చి, ఆయన దివ్యాశీస్సులతో పూర్వస్థితిని అపూర్వముగా బొంది ఆనందించాలి. ఇదియే మత్స్యావతార కథ ద్వారా మనము గ్రహింపదగిన ఆధ్యాత్మిక సందేశము.

సత్యవ్రతుడను రాజర్షి జలపానము మాత్రమే చేయుచు నారాయణుని గూర్చి కఠోరతప మాచరించుచుండెను. ఒకనాడు సత్యవ్రతుడు కృతమాలా నది యందు జలతర్పణము విడచు సమయాన అతని దోసిలిలో ఒక మత్స్యము కనుపించెను. సత్యవ్రతుడు వెంటనే జలముతో పాటు మత్స్యమును కూడా నదిలో విడచెను. 'శఫరి' యనెడి ఆ మత్స్యము సత్యవ్రతునితో "రాజా! ఈ నది యందున్న పెద్దమీనములు నన్ను మ్రింగుటకు ప్రయత్నించుచున్నవి. మృత్యుభయముతో కదలిపోతూ నేను నీ దోసిలి లోనికి చేరితిని. నీవు నన్ను మఱల నదిలో విడచితివి" యని తియ్యగా పలికెను.

మ.కో॥ పాటువచ్చిన జ్ఞాతిఘాతులు పాపజాతిరుఘషంబు లీ
యేట గొండొక మీనపిల్లల వేఁటిపట్టి వధింప న
చ్చోట మండక నీదుదోసిలి సొచ్చివచ్చిన నన్ను న
ట్టేట ద్రోవగ బాడియే కృప యింత లేక దయానిధీ!

శఫరి మాటల నాలకించిన సత్యవ్రతుని మనస్సు ద్రవించెను. వెంటనే శఫరిని తన కలశమునందిడుకొని ఆశ్రమము చేరెను. ఒకరాత్రి గడచెను. మత్స్యము కమండలము పట్టనంతగ పెద్దదాయెను. రాజు దానిని ఒక పెద్ద కుండలో నుంచెను. ఆ కుండకూడా చాలనంతగ శఫరి వృద్ధిచెందెను. ఇంకా పెద్దస్థలము కావలెనని మీనము కోరగా రాజు దానిని ఒక సరోవరములో నుంచెను. అదియు సరిపోనంతగ పెరిగెను. సత్యవ్రతుడు దానిని చెరువులో నుంచెను. చెరువు చాలనంతగా పెరిగెను. చివరగ సముద్రములో నుంచెను.

సత్యవ్రతుడు శఫరిని సాగరములో బడవేయుచుండగా మత్స్యము రాజర్షితో "వీరుడా! ఈ సాగరమున భయంకరమగు మొసళ్ళు యున్నవి. అవి నన్ను హింసించి చంపును. అన్యాయముగా నన్ను అంబోధికి ఆహుతి చేయుచుంటివేల?" యనెను.

శఫరి అమృతమయ వాక్కుల నాలకించిన సత్యవ్రతుడు విస్మయ మొందినవాడై, నీవు మత్స్యానివి కావు. మత్స్యరూపముతో నన్ను వంచించినావు. ఒక్కరోజుననే నీవు శతయోజనముల పరిమితిగల ప్రాంతము నాక్రమించితివి. నీ వెవరు? నిన్ను నేను

గ్రహింపగలను. నీవు అవ్యయుడనైన శ్రీమన్నారాయణుడవు. పద్మ పలాశలోచనా! భక్తజన రక్షకుడనైన నీవు నన్ను ఉద్ధరించుటకే ఈ మత్స్యనారాయణ రూపమును ధరించితివి" అని ప్రణమిల్లెను.

సత్యవ్రతుని భక్తి హృదయమును గాంచి శ్రీహరి సంతసించెను. "సత్యవ్రతా! ఈ నాటినుండి ఏడవ రోజున త్రిలోకములు ప్రళయమున మునిగిపోగలవు. ఆ సమయమున నాచే పంపబడిన నావ యొకటి నీవద్దకు వచ్చును. వెంటనే నీవు సమస్త ఓషధులను, బీజములను నౌక యందుంచి, సప్తర్షుల మధ్య ఆసీనుడవు గమ్ము. నా కృపచే ప్రళయ కాలమున చక్కగా విహరించగలవు. వాయువేగమునకు నావ కదలినపుడు దాని సమీపము ననే గోచరించు నా శృంగమును వాసుకి యనెడి సర్పముచే నావతో బంధింపుము. నేను మీ నౌకను లాగుదును. నా మహిమ నీకు అప్పుడు అవగతము కాగలదు" యని పలికి మత్స్యనారాయణుడు అంతర్హితు డయ్యెను.

రాజర్షియగు సత్యవ్రతుడు శ్రీహరి చరణములనే ధ్యానింపసాగెను. ప్రళయకాలము సమీపించెను. సముద్రములు పొంగెను. విశ్వమంతయు జలమయ మయ్యెను. నౌక సమీపించెను. ఓషధులను తీసికొని నావ నధిరోహించుట జరిగెను. నారాయణ స్మరణము గావింపుమని మహర్షులు సత్యవ్రతునికి తెలిపిరి. నామస్మరణ జరుగుచుండెను. ఎచ్చట నామముండునో అచ్చటికి నామియగు నారాయణు డేతెంచును.

పోశి శీ శరీర్ ఇంద్రియాంచీ బాధా శేఖితే ఆపదా కరిల్ తుజ్ ।
నవ్హే తుఝ్యే హిత్ విషయ్ పోషితా హరిహర మ్హణతాం ఉద్ధరనీ ॥

"దేహాన్ని పెంచితే ఇంద్రియాలు బాధిస్తాయి. దుఃఖాన్ని కలిగిస్తాయి. విషయ సుఖాలలో నీకు హితము చేకూరదు. హరి హరుల నామజపమే నిన్ను ఉద్ధరించును" అని సంత్ నామదేవ్ మహరాజ్ అభంగములో గానం చేస్తారు.

సత్యవ్రతుడు నామస్మరణము చేయుచుండెను. నారాయణుడు నాలుగు క్రోసుల పరిమితమైనదియు, ఒకే శృంగమును ధరించినదియు, బంగారు కాంతి కలదియునగు మీన రూపమును ధరించి సాగరమున ప్రవేశించెను. సత్యవ్రతుడు ఆ మత్స్యము యొక్క శృంగమునకు వాసుకి యనెడి సర్పముచే నౌకను బంధించి, సంతృప్తి చెందిన అంతః కరణతో నారాయణుని ధ్యానింపసాగెను. నారాయణుని వైభవమును స్తుతించెను. శ్రీహరి సత్యవ్రతునికి తత్త్వోపదేశము చేసెను. నారాయణుని అనుగ్రహముతో సత్యవ్రతుడు సత్యకీర్తియై సత్యస్వరూపు డాయెను.

సత్యజీవన యాత్రను సాగించు సత్పురుషుడే సత్యవ్రతుడు. కృతమాలా నదిలో తాను జలతర్పణము చేయుచుండెను. ఎడతెగని సత్కార్య ప్రవాహమే కృతమాలా నది. సత్కర్మాచరణము నందు అంతర్నిహితమై యున్న త్యాగమే జలతర్పణము.

Noble deeds that are concealed are most esteemed

"గుప్తమైన మహోన్నత కర్మలే మన్ననయోగ్యము" అని పాస్కల్ అభిప్రాయపడటము జరిగింది.

త్యాగపూరిత కర్మలాచరించు వారికి భక్తి చేరువగును. అదియే దోసిలి లోనికి ప్రవేశించిన మత్స్యము. సత్యవ్రతుడు మత్స్యమును నీటిలో వదలివేసెను. సత్కర్మాను చరణములో సద్భక్తిని దూరం చేసుకోకూడదు. తనను జలమునందు వదవేయవద్దని మత్స్యము అభ్యర్థించెను. అలాగే భక్తిని ప్రాపంచిక జీవన ప్రవాహములో జారవిడచుకొనరాదు.

సత్యవ్రతుడు మత్స్యమును కమండలము నందుంచెను. అనగా భక్తిని దేహస్థాయికి పరిమితం చేశాడని భావము. భక్తి వ్యాపకమౌతుందే గాని సంకుచితంగా ఉండదు. తదుపరి కుండయనెడి మనోస్థాయినుండి సరస్సుయనెడి బుద్ధి స్థాయికి చేరింది. దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులు భక్తితో నిండగనే, ఇంతవరకు వ్యష్టిస్థాయిలో వ్యాపకమైన భక్తి ఇపుడు సర్వులలో సర్వేశ్వరుని దర్శిస్తూ, సేవా దృక్పథముతో చెరువు యనెడి సమాజ సేవలోకి దిగుతుంది. తదనంతరము పరిపక్వస్థితిలో పూర్ణత్వము సిద్ధించగనే విశాలమైన విశ్వమంతయు తానే యనెడి భావనతో అనంత స్వరూపముగా మారుతుంది. అదియే సాగర ప్రవేశము.

సాగర ప్రవేశము చేయు సమయమున శ్రీహరి సత్యవ్రతునితో ఏడవరోజు రాబోవు ప్రళయమును గూర్చి సందేశ మొసంగెను. ఏడవరోజు యనగా యోగస్థితిలో సప్తమ అంగమునకు చేరుకొనుట యని భావము. యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధులలో ధ్యానము ఏడవసోపానమై యున్నది. **"ధ్యానం నిర్విషయం మనః"** వృత్తి రాహిత్యమే ధ్యానము గనుక ప్రళయకాలమున సర్వము జల ప్రవాహము నందు లయించునటుల, మనో నిర్మిత జగత్తంతయు ధ్యానస్థితిలో ఆనంద ప్రవాహమున లయించును.

తస్మి న్నిరోధితే నూన ముపశాంతం మనో భవేత్
మనః స్పన్దోపశాన్త్యాఽయం సంసారః ప్రవిలీయతే

"మనో సంకల్పాలు నిరోధింప బడగనే మనస్సు ఉపశమించును. మనస్సు స్పందించుట, శమించుట వలన మనుజులకు భవబంధాలు తొలగుచున్నవి" యని శాండిల్యోపనిషత్తు.

ధ్యానస్థితి నిశ్చలముగా నిలువవలెను. నిశ్చల ధ్యానము నిర్మల సమాధిని అందించును. ధ్యానము చెదిరిపోయే ప్రమాదము లేకపోలేదు. అందుచేత ఇంతవరకు తాను అధ్యయనము చేసిన సద్విషయము లనెడి ఓషధులను వెంటనిడుకొని, మహర్షు లనెడి సత్సంగము చేత ప్రేరితుడై, ధ్యానమనెడి నౌకయందు ఆసీనుడై, ఆనందయాత్ర చేయవలెను. వాయు వేగమునకు నావకదలినట్లు, పూర్వవాసనా ప్రేరణచే ధ్యానము వక్రించే ప్రమాదము గలదు. సూక్ష్మరూపంలో యున్న అహంకారమే ఈ తొట్రుపాటునకు కారణము. అలాంటి క్లిష్ట సమయాలలో భగవత్కృప యనెడి శృంగమును అహంకార మనెడి వాసుకిద్వారా ధ్యానజీవన మనెడి నావకు తగిలించవలెను. ఇక ఆ క్షణమునుండి దైవకృపయే మన బ్రతుకును నడిపించును.

ఈ విధముగా విష్ణుదేవుని అవతార వైభవములు లీలా ధ్యానమునకు ఉపకరించు చున్నవి. భగవత్కథా శ్రవణము మనుజుని పావనమొనర్చి హరి సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించును.

సర్వ మాధుర్య సారాణి సర్వాద్భుత మయాని చ
ధ్యాయన్ హరే శ్చరిత్రాణి లలితాని విముచ్యతే

"మనోహర మైనదియు, సర్వమాధుర్య సారరూప మైనదియు, సర్వాద్భుత మైనదియు నగు శ్రీహరి చరితమును ధ్యానింపుము. ముక్తి నొందుము" అని పద్మ పురాణము తెలిపినది.

"పరీక్షిన్మహారాజా! ఈ మత్స్యనారాయణుని చరితమును ఎవరు శ్రవణము చేయుదురో వారు సర్వపాప విముక్తులై, ఉత్తమగతిని పొందుదురు" అని కథాశ్రవణ ఫలమును శుకబ్రహ్మ తెలిపెను.

క॥ హరి జలచరావతారము బరువడి ప్రతిదినము జదువ బరమపదంబున్
నరు డొందు వాని కోర్కులు ధరణీశ్వర! సిద్ధిబొందు దథ్యము సుమ్మీ!

అష్టమ స్కంధము సమాప్తము

.... ఓం ....

